

**T.C
SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**HASTA VE SAĞLIKLI ÇOCUK ANNELERİNİN EVLİLİK UYUMU
ÖZ YETERLİK ALGISI VE ÇOCUK GELİŞİMİ İLE İLİŞKİSİ**

EMİNE YILMAZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ
ANA BİLİM DALI**

SIVAS 2019

**T.C
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**HASTA VE SAĞLIKLI ÇOCUK ANNELERİNİN EVLİLİK UYUMU
ÖZ YETERLİK ALGISI VE ÇOCUK GELİŞİMİ İLE İLİŞKİSİ**

EMİNE YILMAZ

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇOCUK SAĞLIĞI VE HASTALIKLARI HEMŞİRELİĞİ
ANABİLİM DALI**

**TEZ DANIŞMANI
DR. ÖĞR. ÜYESİ FERDAĞ YILDIRIM**

SİVAS 2019

“Hasta ve Sağlıklı Çocuk Annelerinin Evlilik Uyumu Öz Yeterlik Algısı ve Çocuk Gelişimi İlişkisi” adlı Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmış ve jürimiz tarafından Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü **Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları** Ana Bilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Rana YİĞİT

Üye

Dr. Öğrt. Üyesi Emine ALTUN YILMAZ

Üye (Danışman)

Dr. Öğrt Üyesi Ferdağ YILDIRIM

ONAY

Bu tez çalışması, ... tarihinde Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen ve yukarıda imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Zübeyde AKIN POLAT
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRÜ

Bu tez, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Senatosu'nun 18.02.2015 tarihli ve 4/4 sayılı kararı ile kabul edilen Sağlık Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna göre hazırlanmıştır.

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimim boyunca, tezimin planlanmasında, düzenlenmesinde ve sonuçlarının yorumlanmasında desteklerini, özverilerini ve bilgilerini esirgemeyen tez danışmanım Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü öğretim üyesi Sayın Dr. Öğretim Üyesi Ferdağ YILDIRIM'a,

Tez çalışmamı uygulayabilmem için yardımcı olan ve izinleri ile olanak sağlayan Sivas Kamu Hastaneleri Genel Sekreterliğine, Sivas İl Sağlık Müdürlüğüne, tez çalışmamın uygulama aşamasında bana olanak tanıyan ve yardımcı olan Sivas Numune Hastanesi Pediatri Servisi ve Sivas Mimar Sinan Aile Sağlığı Merkezi tüm çalışanlarına,

Yüksek Lisans eğitimim boyunca maddi ve manevi desteği ile yanımda olan eşim Abdullah Fırat YILMAZ'a, beni sabır ile bekleyen kızım Zeynep Filiz YILMAZ'a, uygulamam sırasında her zaman yanımda olan arkadaşım Arzu BASMACI'ya, çalışmamda katkılarını esirgemeyen Ebuzer ARSLAN'a ve isimlerini burada saymadığım ve çalışmamda emeği geçen herkese en içten teşekkürlerimi sunuyorum...

ÖZET

HASTA VE SAĞLIKLI ÇOCUK ANNELERİNİN EVLİLİK UYUMU ÖZYETERLİK ALGISI VE ÇOCUK GELİŞİMİ İLE İLİŞKİSİ

Emine YILMAZ

Yüksek Lisans Tezi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği

Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Ferdağ YILDIRIM

2019, 116+ xv sayfa

Bu araştırma 1-3 yaş arası normal gelişim gösteren; ancak bazı sağlık sorunları nedeniyle hastanede yatan çocuk anneleri ile aile sağlığı merkezine rutin muayeneye getirilen, bir sağlık sorunu olmayan çocuk annelerinin evlilik uyumu, öz-yeterlik algısı ile çocuk gelişimi ilişkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Tanımlayıcı özellikte olan araştırma Sivas Numune Hastanesi pediatri servisleri ve Mimar Sinan Aile Sağlığı Merkezinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş, evrenin tamamı alınmıştır. Araştırmaya alınma özelliklerini yerine getiren 125 hasta ve normal gelişim gösteren çocuk annesi, 111 sağlıklı ve normal gelişim gösteren çocuk annesi olmak üzere toplam 236 çocuk annesi alınmıştır. Annelere Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ), Anne-Babalık Becerilerinde Öz-Yeterlik Ölçeği ve Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) uygulanmıştır.

Annelerin % 53'ünün sağlıklı ve normal gelişim gösteren çocuğa,%47'sinin hastanede yatan ve normal gelişim gösteren çocuğa sahip olduğu belirlenmiştir. Annelerin %87,3 'ünün 20-35 yaş aralığında olduğu; %0,4'ü okur-yazar olmadığı, %26,3'ü ilköğretim, %29,7'si ortaokul, %26,7'si lise, %16,7'si üniversite ve üstü eğitim aldığı belirlenmiştir. Annelerin evlilik uyumu ile çocukların gelişim alanları açısından ($p<0,05$) anlamlılık düzeyinde bir istatistiksel farklılık olmadığı, sağlıklı ve normal gelişim gösteren çocuğu olan annelerin öz yeterliliklerinin, hastanede yatan ve normal gelişim gösteren çocuğu olan annelerin öz yeterliliklerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$). Annelerin öz-yeterlik toplam puanları 53 ile 265 arasında değişmekte olup; Ort.=179,84, SS=16,66'dır. Annelerin %16,5'inin yüksek, %83,5'inin ise orta düzeyde öz-yeterlik algısına sahip olduğu görülmüştür. Buna göre annelerin

ebeveynlik görevlerinde öz yeterlik algısının orta düzeyde olduğu istatistiksel olarak önemli bulunmuştur.

Anne-babalık becerilerinde öz-yeterlik ölçeğinin alt alanları ve AGTE'nin alt ölçek alanları arasındaki sonuca göre, İnce Motor Puanı ve Sosyal Beceri ve Öz Bakım Puanı ile annelerin öz yeterlilik puanlarından "Öz Oyun Puanı" arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sırasıyla bu değerler ($r = 0,145$, $p < 0,05$); ($r = 0,158$, $p < 0,05$) olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçtan yola çıkarak annelerin çocuklarına oyun için ayırdığı zamanın çocukların İnce Motor, Sosyal Beceri ve Öz-Bakım gelişimlerini olumlu etkilediği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Evlilik Uyumu, Öz-yeterlik Algısı, Çocuk Gelişimi, Hemşirelik

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN PATIENT AND HEALTHY CHILDREN'S MOTHER AND MARITAL ADAPTATION SELF-EFFICIENCY AND CHILD DEVELOPMENT

Emine YILMAZ

Master Thesis, Department of Pediatric Nursing

Advisor: Faculty Member Ferdağ YILDIRIM

2019, page 116+xv

This study shows normal development between 1-3 years; however, it was made to determine the relationship between marital adjustment, self-efficacy perception and child development of mothers who were hospitalized due to some health problems and who were brought to the family health center for routine examination.

This descriptive study was carried out in Sivas Numune Hospital pediatrics department and Mimar Sinan Family Health Center. In the study, no sample selection was made and the whole universe was taken. A total of 236 mothers were included in the study, including 125 patients who fulfilled the characteristics of the study and the mother of the child with normal development and 111 healthy and normal child. Personal Information Form, Marital Adjustment Scale (ESS), Self-Efficacy Scale for Parental Skills and Ankara Development Screening Inventory (AGTE) were administered to the mothers.

It was determined that 53% of the mothers had healthy and normal developmental children and 47% had hospitalized and normal developmental children. 87.3% of the mothers were in the 20-35 age range; It was determined that 0.4% was illiterate, 26.3% had primary school, 29.7% had secondary school, 26.7% had high school, 16.7% had university or higher education. There was no statistically significant difference between the mothers' marital adjustment and children's developmental areas ($p < 0,05$). <0.05). The total scores of mothers' self-efficacy ranged from 53 to 265; Mean = 179.84, SS = 16.66. It was seen that 16.5% of the mothers had high self-efficacy and 83.5% had moderate self-efficacy. Accordingly, it was found that the mothers' perception of self-efficacy was moderate in their parenting duties.

According to the result between the sub-domains of the self-efficacy scale and the subscales of AGTE in parenting skills, a positive statistically significant relationship was found between Fine Motor Score and Social Skill and Self-Care Score and "Self-Game Score" of mothers' self-efficacy scores. These values were calculated as ($r = 0.145, p < 0.05$), ($r = 0.158, p < 0.05$). positively affect their development.

Keywords: Marriage, Marital Adjustment, Self-efficacy Perception, Child Development, Nursing

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar DİZİNİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Tanımı ve Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
2. GENEL BİLGİLER	5
2.1. Evlilik ve Evlenme	5
2.1.1. Evliliğin Amacı ve İşlevleri	5
2.1.2. Evlilik Uyumu ve Etkileyen Faktörler	6
2.1.3. Evlilik Uyumunun Çocuk Gelişimi İle İlişkisi	9
2.2. Öz-Yeterlik	10
2.2.1. Öz-Yeterliğin Kaynakları	11
2.2.2. Ebeveyn Öz-Yeterliği	12
2.2.2.1. Ebeveyn Öz Yeterlik Algısının Gelişimi	13
2.2.2.2. Ebeveyn Öz Yeterliğinin Ebeveyn ve Çocukları Üzerindeki Etkileri.	14
2.3. Çocuğun Gelişimi	15
2.3.1. Gelişim İle İlgili Temel Kavramlar	15
2.3.2. Gelişim İlkeleri	17
2.3.3. Gelişime Etki Eden Faktörler	17
2.3.3.1. Genetik	17
2.3.3.2. Cinsiyet	17
2.3.3.3. Kültürel Farklılıklar	17
2.3.3.4. Çevre	18
2.3.4. Çocuğun 0-3 Yaş Gelişimi	18
2.3.5. Psikososyal Gelişim	18
2.3.5.1. Temel güvene karşı Güvensizlik (0-1yaş)	19
2.3.5.2. Özerkliğe karşı Utanç ve Kuşku (1-3 yaş)	19
2.3.5.3. Girişime karşı Suçluluk (3-6 yaş)	20

2.3.5.4. Başarıya karşı Aşağılık Duygusu (6-12 yaş)	20
2.3.5.5. Kimliğe karşı Rol Kargaşası (12-21 yaş)	20
2.3.5.6. Yakınlık Kurmaya karşı Yalnız Kalma	21
2.3.5.7. Üretkenliğe karşı Duraklama	21
2.3.5.8. Benlik bütünlüğüne karşı Umutsuzluk	21
2.3.6. Bilişsel Gelişim	21
2.3.6.1. Duyusal-Hareket Dönemi(0-2 Yaş Arası)	22
2.3.6.2. İşlem Öncesi Dönem(2-7Yaş Arası)	22
2.3.6.3. Somut İşlem Dönemi(7-11 Yaş Arası)	22
2.3.6.4. Soyut İşlem Dönemi(11 Yaş ve Üstü)	23
2.3.7. Psiko-motor Gelişim	24
2.3.7.1. Hazır Bulunuşluk	24
2.3.7.2. Motivasyon	24
2.3.7.3. Hareketi yapmak	24
2.3.7.4. Dikkat ve Model Alma	24
2.3.7.5. Geribildirim	25
2.3.7.6. Büyük Kas Motor Gelişimi	25
2.3.7.7. Küçük Kas Motor Gelişimi (Obje Kullanma)	25
2.3.8. Sosyal-Duygusal Gelişim	26
2.3.9. Dil Gelişimi	26
2.3.9.1. Davranışçı Kurama Göre Dil Gelişimi	27
2.3.9.2. Biyolojik Kurama Göre Dil Gelişimi	28
2.3.9.3. Sosyal Öğrenme Kuramına Göre Dil Gelişimi	28
2.3.9.4. Etkileşimsel Kurama Göre Dil Gelişimi	28
2.3.9.5. 0-3 Yaş Arası Çocuklarda Normal Gelişim Basamakları	30
2.3.10. Gelişimi Engelleyen Durumlar	31
2.3.10.11. Hastalık ve Hastaneye Yatma	31
3. GEREÇ VE YÖNTEM	33
3.1. Araştırmanın Amacı ve Tipi	33
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih	33
3.3. Araştırma Yerinin Tanıtımı	33
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi	33
3.4.1. Anne ve Çocuklarla İlgili Veri Dağılımı	34
3.5. Veri Toplama Araçları	37

3.5.1. Kişisel Bilgi Formu	37
3.5.2. Evlilik Uyumu Ölçeği	37
3.5.3. Anne Babalık Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği	38
3.5.4. Ankara Gelişim Tarama Envanteri	39
3.6. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması	40
3.7. Verilerin İstatistiksel Analizi	41
3.8. Araştırmanın Etik Yönü	43
4. BULGULAR	44
4.1. Sosyo-Demografik Özelliklerle İlgili Veri Analizleri	44
4.2. Çocukların Sağlık Durumuna Göre Veri Analizleri	58
4.3. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle İlgili Analizleri	59
4.4. Annelerin Öz-Yeterlik Düzeyleri İle İlgili Analizleri	62
5. TARTIŞMA	65
5.1. Sosyo- Demografik Özelliklerle İlgili Bulguların Tartışılması	65
5.2. Çocukların Sağlık Durumu İle Bulguların Tartışılması	69
5.3. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle İlgili Bulguların Tartışılması	70
5.4. Annelerin Öz-Yeterlik Düzeyleri İle İlgili Bulguların Tartışılması	72
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	74
6.1. Sonuç	74
6.2. Öneriler	74
Çocuk hemşirelerine;	75
KAYNAKLAR	76
EKLER	93
Ek 1. İzinler	93
Ek 2. Kişisel Bilgi Formu	97
Ek 3. Evlilik Uyum Ölçeği	100
Ek 3. Anne Babalık Görevlerinde Özyeterlik Ölçeği	102
Ek 4. Ankara Gelişim Tarama Envanteri	106
Ek 5. Bilgilendirilmiş Olur Formu	113
ÖZGEÇMİŞ	115

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 3.4.1.1. Araştırmanın Yeri ve Örneklem Dağılımı	34
Tablo 3.4.1.2. Araştırmaya Alınan Çocukların Veri Dağılımı	35
Tablo 3.4.1.3. 1-3 Yaş Arasındaki Çocukların Gelişim Durumları	35
Tablo 3.4.1.4. Araştırmaya Katılan Annelerin Demografik Veri Dağılımı	36
Tablo 3.4.1.5. Annelerin Evlilik Özellikleri	36
Tablo 3.4.1.6. Çocukların Yaş Dağılımı	37
Tablo 3.7.2. Öz-Yeterlik Ölçeği için Cronbach's Alpha İç Tutarlılık Katsayısı	42
Tablo 3.7.3. AGTE Ölçeği için Cronbach's Alpha İç Tutarlılık Katsayısı	43
Tablo 4.1.1. Annelerin Çalışma Durumu ile Evlilik Uyum Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	44
Tablo 4.1.2. Annelerin Çalışma Durumları ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	45
Tablo 4.1.3. Annelerin Çalışma Durumları ile Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puanlarının Karşılaştırılması	46
Tablo 4.1.4. Annenin Yaş Durumu ile Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	46
Tablo 4.1.5. Annenin Yaş Durumu ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	47
Tablo 4.1.6. Annenin Yaş Durumu ile Çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puanlarının Karşılaştırılması	47
Tablo 4.1.7. Annelerin Eğitim Durumları ile Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	48
Tablo 4.1.8. Annelerin Eğitim Durumları ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	48
Tablo 4.1.9. Annelerin Eğitim Durumları ile Çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puanlarının Karşılaştırılması	49
Tablo 4.1.10. Babanın Eğitim Durumları ile Evlilik Uyum Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	49
Tablo 4.1.11. Babaların Eğitim Durumu ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	50
Tablo 4.1.12. Babaların Eğitim Durumları ile Çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puanlarının Karşılaştırılması	51

Tablo 4.1.13. Çocuk Sayısı ile Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamasının Karşılaştırılması	51
Tablo 4.1.14. Çocuk Sayısı ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	52
Tablo 4.1.15. Çocuk Sayısı ile Ankara Gelişim Tarama Envanteri Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	52
Tablo 4.1.16. Ailenin Yaşadığı Yer ile Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	53
Tablo 4.1.17. Ailenin Yaşadığı Yere Göre Ebeveynlik Görevlerin Öz-Yeterlik Ölçek ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	53
Tablo 4.1.18. Ailenin Yaşadığı Yer ile Ankara Gelişim Tarama Envanteri Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	54
Tablo 4.1.19. Aile Yapısı ile Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamasının Karşılaştırılması	54
Tablo 4.1.20. Aile Yapısı ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	55
Tablo 4.1.21. Aile Yapısı ile Ankara Gelişim Tarama Envanteri Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	55
Tablo 4.1.22. Evlilik Şekli ile Evlilik Uyum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	56
Tablo 4.1.23. Evlilik Şekli ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçeği Alt Boyut Ortalamalarının Karşılaştırılması	56
Tablo 4.1.24. Annelerin Evlilik Şekli ile Çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puanlarının Karşılaştırılması	57
Tablo 4.2.1. Çocukların Sağlık Durumu ile Annelerin Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	58
Tablo 4.2.2. Çocukların Sağlık Durumu ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	58
Tablo 4.2.3. Çocukların Sağlık Durumu ile Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	59
Tablo 4.3.1. Annelerin Evlilik Uyum Yeterliliği	59
Tablo 4.3.2. Anne-Babaların Evlilik Uyumları ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	60

Tablo 4.3.3. Anne-Babaların Evlilik Uyumları ile Ankara Gelişim Tarama Envanteri Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması	61
Tablo 4.3.4. Annelerin Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamaları ile Çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puanları Arasındaki İlişki	61
Tablo 4.4.1. Annelerin Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları	62
Tablo 4.4.2. Annelerin Öz-yeterlik Alt Ölçek Puanları ile AGTE Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi	63
Tablo 4.4.3. Evlilik Uyumu ve Annelerin Öz-yeterlik Ölçeği Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi	64

KISALTMALAR DİZİNİ

AGTE	: Ankara Gelişim Tarama Envanteri
EUÖ	: Evlilik Uyum Ölçeği
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

1.GİRİŞ

1.1.Problem Tanımı ve Önemi

Kasapoğlu ve ark.'nın aktarımına göre; Larson ve Holman (1994) evliliği, en önemli ve en temel insan ilişkilerini kapsayan yaşam biçimi olarak tanımlamaktadırlar. Bu yaşam biçimi aile birlikteliğinin kurulması ve gelecek nesillerin yetiştirilmesi açısından önem taşımaktadır (Akt: Kasapoğlu, Kutlu ve Durmuş, 2017).

Evlilik, bireyler için iyi bir fiziksel ve ruhsal sağlık, uzun bir yaşam, fazla gelir ve iyi bir cinsel yaşam anlamı taşımakla birlikte, evliliğin beraberinde bazı sorunlar getirdiği de bir gerçektir. Evlilikte çatışma yaşanması ya da uyum olmaması bireylerin, ailenin ve dolayısıyla toplumun sağlıksız hale gelmesi anlamını taşımaktadır (Şendil ve Korkut, 2012).

Evlilikte uyum, farklı kişiliği olan eşlerin günlük yaşamdaki değişen koşullara uyum sağlamaları, yaşanan anlaşmazlıklarda uzlaşma yöntemini seçerek, karşılıklı olumlu iletişim geliştirerek ortak hedeflere ulaşmak için mutlu biçimde birbirlerini tamamlamaları olarak tanımlanmaktadır (Çakır, 2017). Bir evlilikte, ev içerisindeki sorumlulukların paylaşılması, boş zamanların nasıl değerlendirileceği, iyi bir cinsel yaşam, ortak ilgiler geliştirilmesi, çocukların sorunlarına çözüm bulma, ekonomiyi yönetme, problem çözme, karar alma, duygu ve düşüncelerin ifade edilmesi, sadakat, anlayış, olumlu iletişim ve değerler geliştirme, akrabalarla ilişkiler, beklenti ve amaçlarda ortaklık sağlanması evlilik uyumunu etkileyen faktörlerden bazılarıdır (Şener ve Terzioğlu, 2002).

Evlilik uyumunu etkileyen önemli faktörlerden bir diğeri de evliliğe yönelik öz-yeterlik inancıdır. Evliliğe yönelik öz-yeterlik inancı, evli bireyin evlilik ilişkisini devam ettirebilme ve evlilik sorunlarıyla baş edebileceğine yönelik bireysel inancı olarak tanımlanır. Evliliğe yönelik öz-yeterlik inancı, evliliğin niteliği ve kalitesi için önemlidir. Evlilikte öz-yeterlik inancı, hem evlilik sürecinde hem de eşler arası ilişkilerde önemli bir etkiye sahiptir. Evlilikte öz-yeterlik inançları, evlilik ilişkilerini geliştirir ve bireylerin evlilikte yaşanan zorluklarla başa çıkmasını kolaylaştırır (Erus, 2013)

Özellikle anne-çocuk etkileşiminde; çocukla olumlu iletişim kurma, çocuğa uyaran sağlama ve çocuğu kabul etme gibi durumlarda annenin yüksek öz-yeterlik

inancı çok fazla etkili olmaktadır. Annenin çocuğu negatif algılaması, çocuktaki davranış sorunları ile baş etmedeki başarısızlıkları annenin düşük öz-yeterlik inancından kaynaklanmakta ve anne öz-yeterlik inancı çocuğun gelişimini doğrudan etkilemektedir (Dursun ve Bıçakçı, 2015).

Ebeveyn öz-yeterlik algısı, çocuğun gelişimini hem etkilemekte hem de çocuğun gelişimsel yanıtlarından etkilenmektedir. Jones ve Prinz (2005) anne babaların ebeveyn öz yeterlik algısının yüksek olmasının daha olumlu ebeveynlik tutumlarına yol açacağını, bunun da çocukların gelişimlerini olumlu şekilde etkileyeceğini belirtmişlerdir. Çocuklarından olumlu geri bildirimler alan ebeveynler de ebeveynliğe dair daha yüksek bir öz-yeterlik algısına sahip olacaklardır. Bu döngü daha sonraki anne, baba ve çocuk etkileşimlerini de etkileyerek anne babaların öz-yeterlik algısının yüksek olmasını sağlamaktadır (Özdemir, 2019).

Çocuk gelişiminin en hızlı olduğu ilk altı yılı kapsayan dönem, karakter ve kişilik yapısının şekillenmeye başladığı, bazı temel alışkanlıkların kolayca kazandırılabilceği en önemli yıllardır (Demirci, 2007). 0-3 yaş dönemi yani bebeklik ve erken çocukluk dönemi olarak tanımlanan dönemse çocukların beyinlerinin öğrenmeye en fazla açık olduğu ve tüm gelişim alanlarında gelişimin temellerinin atıldığı bir dönemdir (Özdemir ve Yurdakul, 2005). Bu dönemde uygun bakım ve uyarılma beyin gelişimini olumlu yönde etkilerken, uyarın azlığı gelişimi geciktirir ve uyumsuz bir şekilde işleyişini sağlar. Bebek ve ebeveynler arası ilişki beynin gelişmesi ve sonraki gelişim için kritik önem taşımaktadır (Kahraman, Ceylan ve Korkmaz, 2016).

Çocuğun 0-3 yaş döneminde anne ve babasıyla ilişkileri oldukça önemlidir. Bu dönemde, bireyin psikolojik ve sosyal gelişim özelliklerinin temellerinin atıldığı bilinmektedir (Öngider, 2013). Çocuk içinde bulunduğu aile ve çevresinin katkılarıyla bilişsel ve dil gelişimini sağlıklı olarak tamamlar (Kol, 2011).

Çocuklar normal gelişim aşamalarını yaşarken, çeşitli kazalar ya da hastalıklar nedeniyle hastaneye yatmak zorunda kalabilirler. Günlük hayatları normal olarak devam eden çocuklar aniden kendilerini hiç tanımadıkları, bilmedikleri ve ağırlı işlemlerin olduğu bir ortamda bulurlar (Er, 2006).

Çocuğun hastalığı aile düzeninde önemli değişikliklere neden olmaktadır. Ailenin çocuğun hastalığından önceki yaşantısı tamamen değişir, maddi giderlerin

artması, tedavi sürecinin yarattığı gerginlik gibi nedenlerle hasta olan çocuk ile birlikte, çocuğun anne ve babası, kardeşleri ve yakın çevresi de hastalıktan olumsuz olarak etkilenirler (Deniz ve Aral, 2003).

Ebeveynlerin bilgi düzeyleri, becerileri, ebeveynlik stratejileri, çevrelerinden aldıkları sosyal destek kaynaklarının düzeyi ebeveynlik öz-yeterliklerinin düşük ya da yüksek olmasını etkiler. Öz-yeterlik algılarının düşük ya da yüksek olması da çocukların gelişim aşamalarını etkilemektedir (Stifter ve Bono, 1998).

Çocukların gelişimlerinin sağlık hizmeti içinde izlenmesi ve desteklenmesi onların en doğal haklarından biridir. Gelişimi izleyecek, koruyacak, destekleyecek ve gereğinde sağaltacak sağlık çalışanlarının öncelikle bilmesi gereken, yalnızca çocuğun bilişsel ya da nöro-gelişimsel durumuna bakarak değil, ailesi içindeki yerini, ilişkileri, aileyi destekleyen yakın çevresini ve toplumun sunacağı olanakları göz önüne alarak gelişimi değerlendirmek önemlidir (Ertem, 2006).

Sağlık ekibinin profesyonel bir üyesi olan hemşireler, sağlıklı/hasta çocuk ve aileleri ile iyi iletişim kurabilen, onların duygusal, sosyal ve ekonomik sorunlarını iyi gözlemleyebilen, ekip üyeleridir (Törüner ve Büyükgöncü, 2012). Çocuk sağlığı hemşiresi bütüncül bakım vermeli, çocuk ve ebeveyni sosyal, duygusal, kültürel, fiziksel, spiritüel yönleriyle bir bütün olarak ele almalıdır. Çocuk ve ebeveynlerin yaşam kalitesi artırılmalı, ailenin, inançları, gelenek, görenekleri, yaşadığı kültür, baş etme becerileri, değerleri, davranışları, hizmet ve bilgi gereksinimlerini göz önünde bulundurmalıdır (Kaynak,2018).

Çocuk sağlığı hemşiresi, çocuğu ve aileyi bütüncül ele alan, doğumdan itibaren sağlık ve hastalık durumlarında primer bakım veren, bakımın sonucunu değerlendirip çocuk ve aileyi olumlu şekilde yönlendiren sağlık sisteminin en değerli üyelerindedir. Çocuk sağlığı hemşiresi, hastalık durumunda çocuğun hastalığı algılaması ve gösterdiği tepkinin yaş ve gelişimsel özelliklere göre farklılık gösterdiğini bilerek, aile ve çocukla iletişim kurabilen bireydir.

1.2.Araştırmanın Amacı

Araştırma, 1-3 yaş arası sağlıklı ve normal gelişim gösteren çocuk ve hastanede yatan ancak normal gelişim gösteren çocuk annelerinin evlilik uyumu, öz-yeterlilik algısı ve çocuk gelişimi ile ilişkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada; annelerin evlilik uyumu ve 6z-yeterlik algılarının ocuk gelişimi ile ilişkisinin incelenmesinin yanı sıra, araştırma kapsamına alınan annelerin bazı demografik verileri ile evlilik uyumu ve 6z yeterlik inançları arasında bir ilişki olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde araştırma ile ilgili kavramlar ve konuyla ilgili yapılmış olan araştırmalara yer verilmektedir.

2.1.Evlilik ve Evlenme

Evlilik, insan gruplarının yaşantıları boyunca uyguladıkları ve geliştirdikleri sosyal öğelerle yüklü bir kavramdır (Şentürk, 2013). Evlilik; kurumsallaşmış bir yol, bir ilişkiler sistemi, kadınla erkeği “karı-koca” olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan ve toplumsal yönden üzerinde “devletin” kontrol, hak ve yetki iddiası bulunan yasal bir ilişki biçimidir (Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, 1990).

Evlilik; cinsel birlikteliği yasal kılmak, çiftler ve doğacak çocuklar arasındaki sorumlulukları ve hakları ortaya koyan yazısız evlilik sözleşmesini kabul etmektir (Hashmi, Khurshid ve Hassan, 2007). Evlilik; birbirinden farklı ilgi istek ve ihtiyaçlara sahip iki insanın birlikte yaşamak, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla kurdukları ilişkiler sistemidir (Fidanoğlu, 2006).

Evlilik, toplumlarda farklı yapılar gösterebilen, aile kurmayı ve neslin devamını sağlayan iki insanın kalıcı bir beraberlik için bir araya gelerek oluşturdukları, birbirlerine ve çocuklarına karşı ortak sorumluluklarını yerine getirmeye söz verdikleri birbirine bağlı sistemlerden oluşan evrensel bir kurumdur (Yalçın, 2014).

Toplumlar kimin kimle, kaç eşle ve hangi koşullar altında evlenebileceğine dair birtakım kurallar yaratmışlardır. Çok değişik uygulamalar olmakla beraber evlilik, esas itibarıyla toplum tarafından onanan kadın ve erkek arasında yaratılan bir ilişki türünü tanımlamaktadır. Aile birliği sürekliliğini evlilik kurumuyla sağlar. Evlilik, üç temel görevi başarabilmeyi gerektirir; kendi ailesinden ayrışabilmek, rolleri, kuralları ve ilişkileri konuşabilmek, yeni bir ilişki kurabilmek (Şentürk, 2013). Evlilik ilişkisi, karşılıklı duyguların aktarıldığı önemli alanlardan birini oluşturmaktadır (Greenberg ve Johnson, 2012).

2.1.1.Evliliğin Amacı ve İşlevleri

Evliliğin gereği ve nedenleri düşünüldüğünde, evlilik yaşamının, iki kişinin biyolojik, sosyal ve psikolojik gereksinim ve güdülerini doyurmayı amaçladığı gözlenmektedir.

Farklı cinsten kadın ve erkek beraberliğinin temelinde bu gereksinimlerin karşılanması ve doyurulması yatmaktadır (Özgüven, 2014).

Birçok insan açısından en yakın ve özel ilişki biçimi olan evlilik, aile kurmak ve yeni nesil yetiştirmek açısından en temel sosyal ilişki biçimi olarak tanımlanmaktadır. Evlilik sonucunda kurulan aile kurumu, toplumsal yapının korunması açısından da en önemli kurumlar arasında yer almaktadır. Sağlıklı ve başarılı evlilikler, çiftlerin yaşam doyumunu arttırdığı gibi, fiziksel ve psikolojik anlamda da olumluluklar yaratmaktadır (Çağlıyan, 2016).

Sosyal, psikolojik ve biyolojik işlevleri bulunan evliliğin temel amaçları arasında kadın ve erkeğin birlikte yaşamayı istemesi, bu yaşam içerisinde yasal olarak cinselliği paylaşabilmeleri ve çocuk sahibi olabilmeleri sayılmaktadır. Evlilikle ilgili yapılan tanımlar incelendiğinde eşlerin hukuki açıdan kabul edilebilir birliktelik kurma istekleri, birincil amaç olarak söylenebilir. İnsanların büyük bir çoğunluğu açısından mutlulukların ve sıkıntıların birlikte yaşamak istenmesi de evliliğin amaçları arasındadır (Kahveci, 2016). Evliliğin amaçları arasında bireylerin birbirlerine birliktelik teminatı vermeyi içermektedir. Bireylerin evlilik yapmasındaki temel amaç kendini güvende hissetmek, ihtiyaçlarını gidermek ve toplumunda onayladığı bir beraberlik kurmaktır (Üçgül, 2019).

Evliliğin sosyal ve bireysel işlevleri bulunmaktadır. Evlilik sayesinde kurulan neslin devamını sağlayacak sorumluluklar yerine getirilebilmektedir. Bu birliktelikte doğacak çocuklar ile toplumun devamlılığı sağlanabilmekte, yetiştirilen nesillere toplumsal kurallar öncelikle aile kurumu içerisinde verilmektedir. Evlilik ile eşler, birbirlerinin sosyal, psikolojik ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayabilmekte, zorlukların altından birlikte kalkabilmektedirler. Evlilik ile kurulan aile, çocuğun toplumsal hayata ilk adımlarını attığı kurumdur. Bu nedenle çocuğun toplumsallaşması, toplum hayatına uyum sağlayabilmesi, cinsiyetine uygun rolleri öğrenmesi açısından aile, önemli bir işleve sahiptir (Kahveci, 2016).

2.1.2.Evlilik Uyumu ve Etkileyen Faktörler

Uyum; bir kişinin davranışı ile diğer bir kişinin beklentisi arasındaki uygunluk olarak ifade edilir. Evlilik uyumu; bir evliliğin zorunlu ve gönüllü niteliklerinin bir dengeye ulaşmasıdır (Şentürk, 2013).

Evlilik uyumu, evlilikte eşlerin yüksek doyuma ulaşması, ortak faaliyetlerin ve isteklerin gerçekleşmesi olarak açıklanmaktadır (Locke ve Williamson, 1958)

Evlilik uyumu evli bireylerin hayatında önemli bir yere sahiptir ve bu durum uyumlu evliliğe olan eşlerin psikolojik sağlığını olumlu yönde etkilemektedir. Buna karşı bireylerin evlilik içi yaşadıkları çatışmalar sonucunda psikolojik rahatsızlıklar gösterdikleri ve yardım talebinde buldukları görülmüştür (Tutarel-Kışlak, 2012).

Karşılıklı etkileşebilen, evlilik ve aile bireylerini ilgilendiren konularda fikir birliği sağlayan ve sorunlarını olumlu olarak çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu evlilik olarak tanımlanmaktadır. Evlilikte; mutluluk, doyum ve beklentilerin gerçekleşmesi, karşılıklı uyum ile sağlanabilmektedir (Erberk, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005).

Spanier (1976)'in evlilikte uyumu, eşlerin günlük yaşantıya ve yaşantı içinde değişen koşullara uyum sağlaması ve belirli bir süre içinde birbirlerine uygun olarak değişmesi şeklinde tanımlamaktadır. Şimşek, Sabatelli (1988)'nin uyumlu evliliği eşlerin birbirleriyle iletişim kurabildiği, evliliğin önemli alanlarında fazla anlaşmazlık yaşanmadığı, anlaşmazlıkların her iki tarafı da hoşnut edecek şekilde çözümlendiği evlilik olarak tanımladığını aktarmaktadır(Şimşek, 2014).

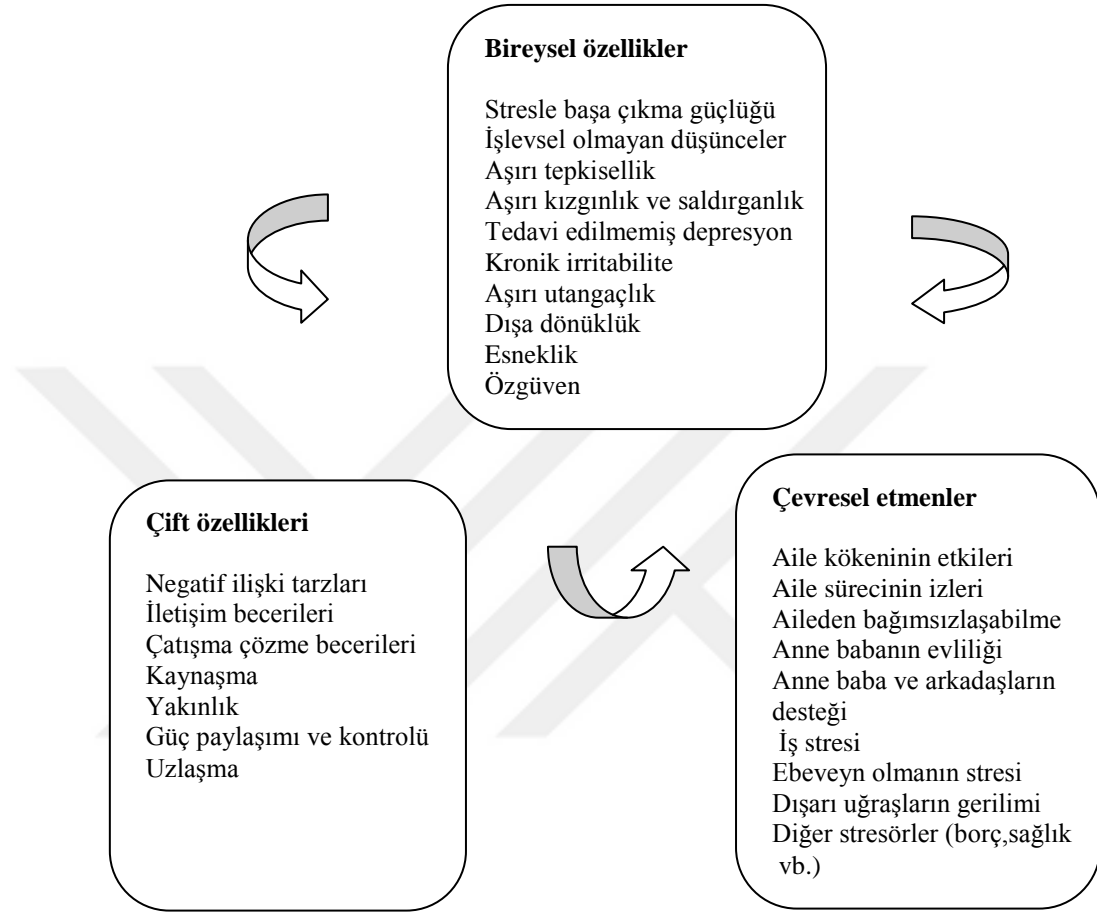
Uyumlu bir evliliğin olması için; eşlerin ilişkilerinden mutlu olmaları, cinsel doyumun sağlanması, bir daha evlenecek olsa aynı kişiyle evlenme isteğinin olması, eşlerin birbirleri ile ilgili olumlu düşünce ve yaklaşımlar sergilemesi önemlidir (Çağlıyan, 2016).

Uyumlu bir evliliğin ön koşullarından biri anlamlı ve sağlıklı bir iletişimdir. Eşlerin duygularını birbirlerine anlatmaları, kendilerini ifade etmeleri, bir konu hakkında fikir alışverişinde bulunmaları eşlerin uyumunu etkileyen bir durumdur. Çiftlerin kişilik özelliklerindeki uyumdan ziyade ortak bir payda da buluşmaları, ortak kararlar alabilmeleri ve bu kararları hayata geçirebilmeleri evlilik uyumu üzerinde daha fazla etkilidir. Bunun yanı sıra soyut olarak; olaylara olumlu yaklaşmak, çatışma yerine uzlaşmacı bir tutum takınmak, karşısındaki ile empati kurmak ve karşısındaki hakkında bir fikir elde etmek de evlilik uyumunu etkileyen faktörler içerisinde (Aktaş, 2009).

Uyumlu bir evlilikte eşler birbirlerine karşı sorumluluk duygusu taşımakta, birbirlerini sosyal açıdan tamamlamakta, birlikte isteyerek zaman geçirmekte, aralarında

açık iletişimde bulunmakta ve kriz durumlarında birbirlerini desteklemektedirler (Çelik ve Tümkaya, 2012).

Akar'ın aktarımına göre; Larson (2002) evliliği etkileyen faktörleri üç model şeklinde belirtmiştir (Akt: Akar, 2005):

Evlilik ilişkisindeki uyum, evli bir bireyin psikolojik iyilik hali için sahip olması gereken en önemli ilişkilerden biridir. Sosyal, fiziksel, psikolojik ve duygusal ilişkileri içeren evlilikte uyumun sağlanmış olması, hem eşlerin hem de ailedeki diğer bireylerin fiziksel ve psikolojik sağlıklarının da temelini oluşturan en önemli etmenlerdendir. Aile yaşamında eşler arasında uyum sağlanarak mutluluğun elde edilebilmesi için eşlerin; iletişim, değer ve amaçlar, karar verme, evle ilgili faaliyetlerin yürütülme biçimi, yakın akrabalarla ilişkiler, serbest zamanların değerlendirilmesi, gelir idaresi gibi konularda görüş ve çabalarını birleştirmeleri gerekmektedir (Şentürk, 2013).

İnsan yaşamı boyunca çeşitli rollere, çevresel koşullara uyum sağlar ve hayatın seyri boyunca iyi oluşu, mutluluğu, kendisinde, sosyal yaşantısında, ekonomik durumunda ve evlilik hayatında arar ve bunlar için gayret gösterir. Evlilik uyumu

evliliğin ilk günlerinde ciddi önem taşıyan bir durum olmasına karşın yaşam boyu devam eden bir durumdur (Goel, Narang ve Koradia, 2013). Çiftlerin evlilik uyum düzeyleri olası bir kriz durumuna yaklaşma biçimlerini, problem çözmeye yönelik girişimlerini, stresle başa çıkabilmelerini, birçok değişkeni etkilemekte ve çocukların yetiştirilme süreçlerinin şekillenmesinde etkili rol oynamaktadır (Türkmen, 2018).

2.1.3 Evlilik Uyumunun Çocuk Gelişimi İle İlişkisi

Evlenmek, yeni bir yaşam tarzı, sorumluluklar ve birçok değişikliği beraberinde getiren bireyler için uyum gerektiren bir yaşantıdır. Evlilikle birlikte yaşanan değişikliklerin en önemlileri arasında, öncelikle bireylerin tanışma ve flört döneminden evlilik yaşamına geçişi, daha sonra ise çocuğun doğumu sayılabilir. Toplumun en küçük birimi olan ailenin temel işlevleri arasında çocuğun fiziksel, sosyal ve duygusal alanlardaki gereksinimlerini karşılayarak sağlıklı bir birey olarak yetişmesi yer almaktadır. Aile, birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen karı- koca, ebeveyn-çocuk ve kardeşler alt sistemlerinden oluşmaktadır. Ebeveynlerin çocukla ilişkilerinin yanı sıra, ebeveynlerin birbiriyle ilişkilerinin de çocuk üzerinde oldukça önemli etkisi olduğu bilinmektedir (Öngider, 2006).

Evlilikte çiftlerin sorun yaşamaları olağandır ancak evlilikte bazen öngörülemeyen bir takım sorunlar ortaya çıkabilmekte evliliğin sağlıklı işleyişi bozulabilmektedir. Evlilikte aile içi şiddet, boşanma, intihar gibi sorunlar ortaya çıkabilmektedir (Başaran, 2016).

Aile içinde yaşanan huzursuzluk ve gerginlik başta çocuklar olmak üzere, aile bireylerini olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla eşler arasındaki uyum ile çocuğun uyumu arasındaki ilişkinin sıklıkla araştırılan konuların başında gelmektedir. Çocuğun uyumu denildiğinde, çocuğun davranışının uygunluğu, duygusal açıdan iyi olması, benlik kavramı ve başarı gibi öğeler anlaşılmaktadır. Eşler arasındaki çatışma ile çocuğun uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen bir grup çalışmada çocuktaki saldırganlık, anti-sosyal davranış ve kaygı gibi değişkenler ele alınmıştır. Örneğin, çocuklar ebeveynleri arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklarda örnek alma yoluyla kavganın bir çözüm yolu olduğunu öğrenmekte; bu da çocuğun saldırganlığını arttırmaktadır. Benmerkezci olan küçük çocuklar ise ebeveynleri arasındaki çatışmadan dolayı kendilerini suçlamaktadırlar (Erberk, Beştepe, Akar, Eradaamlar ve Alpkan, 2005)

Çocuklar model alma yoluyla ebeveynlerinden kavganın, ortaya çıkan anlaşmazlıklarda bir çözüm yolu olduğunu öğrenmekte ve bu durum çocukta saldırgan davranışlar oluşturmaktadır. Çocukların anne baba arasındaki çatışmaya korku, kızgınlık ve sıkıntı gibi duygusal tepkilerin yanında fizyolojik tepkiler de verdikleri saptanmıştır. Çocukların ebeveynleri arasındaki çatışmanın yüksek olduğu durumlarda bilişsel ve sosyal yeterliliğinin düşük olduğu görülmüştür. Özellikle eşler arasındaki çatışmanın çeşitli davranış sorunlarıyla çatışmalı ebeveyn-çocuk ilişkisiyle, kardeşleriyle olan anlaşmazlıklarla, kişilerarası ilişkilerde başarısızlıkla, okuldaki düşük sosyal yeterlik ve akademik yeterlikle ilişkili olduğu bulunmuştur (Çağlıyan, 2016).

Evlilikte çatışmada, evlilik açısından önemli olan sürecin nasıl yönetildiği ve sonuçlandırıldığıdır. İyi yönetilmiş ve olumlu sonuçlandırılmış çatışmalar evlilikte doyuma katkı sağlayabilmektedir. Çocuklarda bu süreçten eşlerden sonra en çok etkilenen aile bireyleri olduğundan onlarda olumsuz etkiler bırakmayacak şekilde süreci yönlendirmek önemlidir. Literatürde eşler arası çatışma sonucu, çocukların etkilendikleri en temel alanlardan biri davranış ve uyum sorunları olarak gösterilmektedir. Davranış ve uyum sorunlarıyla ilgilenen araştırmacılar aile içindeki hangi faktörlerin, bu problemlerin gelişmesine neden olduğunu araştırmışlar ve sonuçta, gerek boşanmış gerekse evli anne-babalar arasında yaşanan çatışmanın; çocuğun, ergenin ve genç yetişkinin davranış ve uyum sorunları göstermesinde temel faktörlerden biri olduğunu vurgulanmaktadır (Özen, 2016).

Evlilikteki sorunların, çocukları etkilediği; depresyon, geri çekilme, yetersiz sosyal beceriler, kötü sağlık sonuçları, düşük akademik başarı ve davranış sorunları biçiminde bildirilmektedir (Fidanoğlu, 2006). Boşanma durumlarında çocuklar, anne ya da babalarının sevgisinden mahrum kalmakta, bu eksiklik kişilik gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Çağlıyan, 2016).

Evliliğin sürdürülmesinde ve uyumlu bir evliğin devamı için bireylerin ne kadar yetebildikleri algısı çok önemlidir.

2.2.Öz-Yeterlik

Öz-yeterlik kavramı ilk olarak Albert Bandura'nın Sosyal Öğrenme Kuramında ele alınmaktadır. Albert Bandura'nın 1977'de "Psikolojik Tekrar Öz-Yeterlik: Davranış Değişikliği Teorisini Birleştirmeye Doğru" adlı makalesi yayınlandığından beri psikolojide öz-yeterlik dönemi başlamıştır. Bandura'nın 1977'de yayınlanan makalesi,

asında hem algılanan yeterlik düşüncesini öz-yeterlik kavramıyla adlandırmış hem de öz-yeterliğin nasıl geliştiğinin ve insan davranışlarını nasıl etkilediğinin teorisini ortaya koymuştur. Öz-yeterlik kavramı literatürde öz-yetkinlik, öz-yeterlik algısı, öz-yeterlik inancı ve öz-yeterlik yargısı gibi farklı kavramlarla ifade edilmektedir. Yurtdışında literatürde ise “self-efficacy” olarak ifade edilen kavram bu çalışmada “öz-yeterlik ” olarak kullanılmıştır (Synder and Lopez, 2005).

Öz-yeterlik (self-efficacy), bireylerin muhtemel durumlarla başa çıkabilmek için gerekli olan eylemleri ne kadar iyi yapabildiklerine dair yargıları olarak tanımlanmıştır (Bandura,1977).

Senemoğlu'na (2005) göre öz-yeterlik, bireyin gelecekte karşılaşabileceği zorlu durumların üstesinden gelmede ne derecede başarılı olabileceğine ilişkin kendi hakkındaki yargısı, inancıdır. Öz-yeterlik, bireyin becerilerinin bir fonksiyonu değildir. Bireyin, becerisini kullanarak yapabildiklerine ilişkin yargılarının bir ürünü ve sonucudur. Öz-yeterlik, bireyin, farklı durumlarla baş etme, belli bir etkinliği başarma yeteneğine, kapasitesine ilişkin kendi algılayışıdır (Bağatarhan, 2012).

Ülkemizde öz-yeterlik inancı, öz-yeterlik algısı, yetkinlik beklentisi ve öz-yetkinlik olarak da isimlendirilen öz-yeterlik, sosyal bilişsel kurama göre bireylerin öğrendikleri davranışları performansla dönüştürebilmesi için gerekli olan kavramdır (Aksoy ve Diken, 2009).

2.2.1. Öz-Yeterliğin Kaynakları

Bandura'ya (1997) göre öz-yeterlik inançları 4 temel bilgi kaynağına dayandırılmaktadır. Bu kaynaklar; performans başarıları, dolaylı deneyimler, sözel ikna ile fizyolojik ve duygusal durumlardır (Eruş, 2013).

Performans Başarıları: Çevremizi kontrol etme girişimlerimiz öz-yeterlik bilgisinin en önemli kaynağıdır. Bu kaynak bireyin deneyimlerine dayalı olması nedeniyle yeterlik inancı üzerinde oldukça etkilidir. Başarılar deneyimler ile artar, tekrarlanan hatalar başarıyı azaltır. Bireyin başarılı deneyimlerini kendi çabalarına ve davranışlarına bağlaması öz-yeterliği güçlendirir (Eruş, 2013).

Dolaylı Deneyimler: Öz-yeterlik inançları başkalarının davranışlarını ve bu davranışların sonuçlarını gözlemlememizden etkilenir. Birey, bu bilgiyi kendi davranışları ve davranışlarını gözlemlediği bireylerinkine benzer olduğu düşüncesine

dayanak olarak kullanır (Bağatarhan, 2012). Birey gözlemlediği davranışlar sayesinde hem bilgilenir hem de güdülenir (Eyyam, Doğruer ve Şahin, 2012).

Sözel İkna: Öz-yeterlik algıları sözel iknadan da etkilenmektedir. Sözel ikna; kişinin belli becerilere sahip olduğuna yönelik başkaları tarafından yapılan sözlü değerlendirmeleri kapsamaktadır. Sözel ikna yoluyla bireyler karşılına çıkan engellere ve zorluklara direnç gösterir ve bu direnç onları üst düzey gayrete yöneltir. Böylece kişinin kendisine olan güveni artar, yeterlik ile ilgili duygu ve yeteneklerini geliştirmesine yardımcı olur (Peker, 2018).

Öz-yeterlik inancı, bireyin çevresindeki kişilerin onun neyi yapabileceği ya da yapamayacağına ilişkin söylemlerinden etkilenir. Bir davranışın başarıyla yapılabileceğine ilişkin teşvik ve öğütlerle bireyin cesaretlendirilmesi, öz-yeterlik beklentilerinin değişmesine neden olabilir (Yılmaz, Köseoğlu, Gerçek ve Saran, 2004).

Fizyolojik ve Duygusal Durum: Bireyin olumlu duygu durumlarına sahip olması öz yeterlik inancını artırırken, olumsuz duygu durumlarına sahip olması öz yeterlik inancını düşürür. Fiziksel ve duygusal olarak bireyin iyi hissetmesi artırıldığında bireyin öz-yeterlik inancı da artar (Eruş, 2013).

Birey, zayıf performans ve algılanan başarısızlık ile kendini iyi hissetmediği bir fizyolojik durumu ilişkilendirmeyi, başarılı olunan zamanlar ile de keyifli hissetmeyi ilişkilendirmeyi öğrendiğinde fizyolojik ve duygusal durum öz yeterliği etkiler. Kişinin davranışa girişeceği sırada bedensel ve duygusal olarak iyi durumda olması girişimde bulunma olasılığını artırır. Rahat fizyolojik durumlar bireyin içinde bulunulan durumda yeteneklerinden emin hissetmesini sağlar. Örneğin, kuvvet ve dayanışma gücü gerektiren egzersiz ve atletik performans gibi aktivitelerde yorgunluk ve ağrı algılanan yeterliği etkiler (Yılmaz, Köseoğlu, Gerçek ve Saran, 2004).

2.2.2.Ebeveyn Öz-Yeterliği

Öz-yeterlik, bireylerin nasıl davranacaklarını belirleyen zihinsel bir süreçtir. Anne babalık becerilerinde öz-yeterlik, anne babalık görevlerinde sahip olunan güven ve anne ve babaların çocuklarının gelişimlerini pozitif ve etkili bir şekilde etkileme becerilerinin algılanmaları olarak tanımlanmaktadır (Belegeman, 2005).

Ebeveyn öz-yeterliği ve ebeveynlik arasındaki ilişki üzerine birçok çalışma yapılmıştır Aksoy ve Diken (2009)'in ebeveynlerin öz-yeterlik düzeyleri ile

çocuklarının erken çocukluk dönemindeki gelişimleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarında ebeveyn öz-yeterlik algısının düzeyi ile çocukların bilişsel, sosyal ve dil gelişimleri arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda ebeveynlik rollerinde kendini yeterli gören annelerin, çocuklarının ihtiyaçlarına daha yetkin cevaplar verdikleri ve annenin kendisini yeterli görmesi ile çocuğuna karşı gösterdiği sıcaklık ve duyarlılık arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Bağatarhan, 2012).

Coleman ve Karraker (1997), anne babaların kendilerini ebeveynlik konusunda yeterli görmeleri için; çocuk bakımı ile ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olma, sahip olduğu bilgiler doğrultusunda belirli görevleri gerçekleştirmek için kendi yeteneklerine güvenme, çocuğun gelişim ve davranışlarının, anne babaların, diğer aile üyeleri ve arkadaşları ile sosyal çevre içerisinde yer alan bireyler tarafından desteklenebileceğine inanma özelliklerine sahip olmaları gerekmektedir.

Ebeveynlik becerilerinde öz yeterliğin anne-babalığın kalitesi ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Öz yeterliğin yüksek olması durumunun, anne ve babaların bu konuda kendilerini eğitmeleri, kitap okumaları gibi pek çok etkinlik ile olumlu ilişkili olduğu bilinmektedir. Öz yeterliğin düşük olması durumunun ise çocukla olan iletişimi ve ebeveynlik görevlerinin kalitesini olumsuz etkilediği bilinmektedir (Elibol, Mağden ve Alpar, 2007).

2.2.2.1.Ebeveyn Öz Yeterlik Algısının Gelişimi

Evliliğin başlangıcında karı koca rollerine sahip olan çift, ilk çocuklarının dünyaya gelmesi ile beraber anne baba olma rolünü de hayatlarına katmış olurlar (Canel, 2012a).

Başlangıçta karı koca rollerine ve beraberinde gelen yaşantılara adapte olmaya çalışan çiftler, anne baba olunca ebeveyn rolleri ve beklentileri de hayatlarına eklenmiş olur. Bu süreçte ebeveyn rolüne uyum sağlamakla birlikte karı-koca rollerini ve birbirlerinden beklentilerini de yeniden düzenlemeleri önemlidir (Canel, 2012b).

Anne-baba öz-yeterliği kavramı Bandura'nın (1986) belirttiği gibi, bireyin eylemlerinin istediği şekilde gerçekleşebileceğine ilişkin algılarına dayanır (Bayam, 2010).

Bağatarhan, Grusec ve ark.(1994) nın, ebeveynlik öz-yeterliğine ilişkin inançların üç kaynak tarafından etkilendiğini bildirdiğini aktarmaktadır. Bu kaynakların birincisi, kişinin içerisinde bulunduğu kültürel yapıdır. İkincisi, ebeveynlerin çocukları

ile yaşadıkları deneyimlerdir. Üçüncüsü ise, ebeveynlerin kendi ebeveynleri ile yaşadıkları etkileşimleridir (Bağatarhan, 2012).

Birçok anne-baba, anne babalık deneyimlerini eğlenceli ve mutluluk verici deneyimler olarak görürler. Ancak anne-babalık gençlik ya da orta yetişkinlik döneminde sosyal, fiziksel, duygusal, zihinsel rolleri beraberinde getirmektedir. Anne baba olmak bir bireyin düzenli olarak yıllar boyunca beslenme, bakım, koruma gibi sorumluluklarını alma ve sürdürmeyi gerektirir. Çoğu anne baba, anne babalık sürecinin getirdiği bu sorumlulukları karşılayabilecek psikolojik dayanıklılığa sahiptir. Az da olsa bazı anne babalar bu dirençte ya da anne babalık becerilerinde eksiklik yaşamaktadırlar. Anne babaların anne babalık görevlerinde kendisini yeterli hissedebilmeleri için; çocuk bakımı ile ilgili yeterli bilgi düzeyine, anne babalık görevini yerine getirecek güvene ve çocuğun gelişiminin ve davranışlarının etrafında bulunan kişiler tarafından desteklenebileceği inancına sahip olmaları gerekmektedir (Coleman ve Karraker, 1997).

2.2.2.2.Ebeveyn Öz Yeterliğinin Ebeveyn ve Çocukları Üzerindeki Etkileri

Kavramsal olarak, ebeveynlik öz-yeterliğinin hem doğrudan hem de dolaylı ebeveynlik uygulamaları aracılığıyla çocukların davranışları üzerinde etkili olduğu kabul edilmiştir. Yapılan bir çalışma, ebeveynlik öz-yeterliğinin annelerin çocuk gelişimi ile ilgili bilgi düzeyleri, ebeveynlik becerileri ve deneyimleri, ebeveynlik stratejileri ve annenin çevresinden aldığı sosyal destek ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Akt: Bağatarhan, 2012).

Özellikle anne-çocuk etkileşiminde; çocukla olumlu iletişim kurma, çocuğa uyaran sağlama ve çocuğu kabul etme gibi durumlarda annenin yüksek öz yeterlik inancı çok fazla etkili olmaktadır. Annenin çocuğu negatif algılaması, çocuktaki davranış sorunları ile baş etmedeki başarısızlıkları annenin düşük öz yeterlik inancından kaynaklanmakta ve anne öz yeterlik inancı çocuğun gelişimini doğrudan etkilemektedir (Dursun ve Bıçakçı, 2015).

Ebeveynlik öz-yeterliği ile ilgili yapılan çalışmalar ebeveynlik öz-yeterliğinin düşük ya da yüksek olmasının hem anne babalar hem de çocuklar üzerinde önemli etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Yüksek ebeveynlik öz-yeterliği, annenin duyarlılığı, yakınlığı ve tepki hızı (Stifter and Bono, 1998) ile ilişkilidir. Belirtilen ebeveyn özellikleri çocuk ve ergenlerin davranış sorunlarının tekrar gelişmesini engelleyici faktörlerdir (Lamborn, Mounts, Steinberg and Dornbusch, 1991; Petit ve

Bates, 1989). Yapılan çalışmalarda, yüksek ebeveynlik öz-yeterliliğine sahip annelerin çocuklarının daha yüksek sosyal duygusal uyum düzeyine sahip oldukları (Kotil, 2010), akademik başarılarının ve sosyal yeterliklerinin daha yüksek olduğu (Junttila, Vauras, and Laakkonen, 2007) belirlenmiştir.

Düşük ebeveynlik öz-yeterliliği ise ebeveynlerin baskıcı disiplin kullanımı (Bugental ve Cortez, 1988) ile ilişkilidir. Aşırı sert, baskıcı, kötü niyetli ya da keyfi ve tutarsız disiplin uygulamaları çocukta davranışsal ve duygusal sorunların gelişmesine neden olmaktadır (Arnold, O'Leary, Wolff and Acker,1993; Feehan Mcgee., Stanton and Silva, 1991).

Yapılan bir çalışmaya göre ebeveynlik öz-yeterliliğinin anne babaların ebeveynlik uygulamaları ve çocuk yetiştirme tutumlarının, çocuğun davranışları, sosyal uyumları ve akademik başarıları gelişim alanları üzerinde etkileri olduğu görülmektedir (Bağatarhan, 2012).

2.3.Çocuğun Gelişimi

Gelişim; fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal yönleri ile bir bütündür. Gelişme, çocuklarda meydana gelen değişiklikleri ya da büyümeyi gösterir. Bebeklikte başlar ve erişkinliğe kadar devam bir süreçtir (Hamamcı ve Hamamcı, 2015).

İnsanın gelişimi sürekli olmakla birlikte, bu sürekliliğin hızı her yaşta aynı değildir. Bebeklik döneminde bedensel ve motor gelişim, psikolojik ve zihinsel gelişimden daha hızlı ve baskındır. Ergenlik çağına gelindiğinde psikolojik ve cinsel gelişme daha ön plana çıkar (Conk, Başbakkal, Yılmaz Bal ve Bolışık, 2013).

2.3.1.Gelişim İle İlgili Temel Kavramlar

İnsanın nasıl büyüüp geliştiğini, gelişimin nasıl oluştuğunu açıklayabilmek için gelişimle ilgili önemli temel kavramların bilinmesi gerekir. Bu kavramların başında; büyüme, gelişim, olgunlaşma, öğrenme ve eğitim gelmektedir.

Büyüme

Bireyin fizik yapısında zamana bağlı olarak meydana gelen nicelik boyutundaki değişikliklere büyüme denir (Aydın, 2017). Büyüme; boy ve kilo artışı gibi sayısal değişiklikleri içermektedir (Yiğit, 2009).

Gelişim

Gelişim, döllenmeden başlayarak hayat boyu devam eden süreç içerisinde, insanın yaşamış olduğu fiziksel, bilişsel, duygusal ve sosyal değişikliklerdir (Ataçoğulu, 2018). Vücut organlarının görevlerini yapabilecek düzeyde farklılaşması ve organlar arasında iş birliğinin kurulmasıdır. Gelişimde sürekli yeni davranışlar edinme ve bu davranışları daha önce edindiği davranışlar ile bütünleştirme süreci devam eder. Örneğin; bebeğin ilk aylarda elini kolunu sallaması, daha sonra yakalama hareketine dönüşür. Bunlar gelişim ifadesidir. Gelişim; büyüme, olgunlaşma ve öğrenmenin sonucunda gerçekleşir (Kılıç, 2009).

Olgunlaşma

Olgunlaşma, birey hiçbir çaba sarf etmeden gerçekleşen bir süreçtir (Yiğit, 2009). Vücut organlarının kendilerinden beklenen fonksiyonları yerine getirebilecek düzeye gelmesi için, öğrenme yaşantılarından bağımsız olarak, kalıtımın etkisiyle geçirdiği biyolojik değişmedir. Bu tür değişmelerde öğretme eyleminin etkisi yoktur. Çocuğun biberonunu tutabilmesi, emeklemesi, yürümesi, yazı yazmayı öğrenmesi gibi gelişim görevleri, bu görevleri yapacak organların kendi kendilerine dışarıdan bir etki olmadan gelişmesine bağlıdır (Senemoğlu, 2015).

Öğrenme

Gelişmenin meydana gelebilmesi için büyüme ve olgunlaşmayla birlikte öğrenmeye de gereksinim vardır. Öğrenme kişinin çevre ile etkileşimi sonucu meydana gelen gözlenebilir, nispeten sürekli, yaşantı kazanma sonucunda oluşan kalıcı davranışlardır (Yılmaz, 2017). İnsanın öğrenme ve olgunlaşma hızının en yüksek olduğu (0-72 ay) bu dönem içerisinde ebeveyn ve okul öncesi eğitimcilerinin çocukların özelliklerine göre hareket etmesi önemlidir (Uçar, 2011).

Eğitim

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik yönde değişim oluşma sürecidir. Eğitim çabalarının genel amacı, yetişmekte olan çocuk ve gençlerin topluma sağlıklı ve verimli bir şekilde uyum sağlamalarına yardım etmektir. Eğitim bireyin bütün yaşamı boyunca sürmekte, okul dışında ve içinde yaşam boyunca edindiği deneyimlerin bütününü kapsamaktadır. Eğitimin amacı; bireyin kültürlenmesini sağlamak, bireyi toplumsallaştırmak, üretken olmayı ve bireyselleşmeyi sağlamaktır (Turan ve Yükselen, 2016).

2.3.2.Gelişim İlkeleri

Her canlı kendi türünün gelişim ilkelerine göre büyür, olgunlaşır ve öğrenir. İnsanın da kendine özgü gelişim ilkeleri vardır. Bu ilkeleri dikkate almadan, çeşitli dönemlere ait gelişim özelliklerini tanımak zordur. Gelişim, biyolojik faktörlerden ve çevreden etkilenir. Gelişimde; bireysel farklılıklar ve kritik dönemler, baştan ayağa doğru, içten dışa doğru ve genelden özele doğru bir sıra izler. Çevresel faktörlerin etkisi, gelişimin hızlı olduğu zaman da çok, yavaş olduğu zaman da ise azdır. Gelişim, farklı alanlarda farklı hızla meydana gelir, devamlılık ve belli aşamalar içinde bir evrim gösterir ve tüm alanlarıyla bir bütündür (Kılıç, 2009).

2.3.3.Gelişime Etki Eden Faktörler

Gelişimi etkileyen faktörler; genetik, cinsiyet, kültürel farklılıklar ve çevredir.

2.3.3.1.Genetik

Çocuğun döllenme sırasında sahip olduğu genetik yapı ve taşıdığı genlerin karşılıklı etkisi büyüme ve gelişme düzeyini belirler (Yiğit, 2009).

2.3.3.2.Cinsiyet

Gelişme ve büyümede ergenlik öncesi dönemde kız ve erkekler arasında farklılıklar bulunmaktadır. Kız çocuklarda dişler erkek çocuklara göre daha erken çıkar. Erkek öğrencilerin dil gelişiminin kız öğrencilere göre daha iyi olduğu görülmüştür (Taner ve Başal, 2005). Küçük yaştaki kız ve erkek çocuklar karşılaştırıldığında kız çocuklarının yardım gereksinimi algılayışlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu ama bu farklılığın dokuz yaşından sonra görülmediği saptanmıştır (Stolarova ve Brielman, 2014).

2.3.3.3. Kültürel Farklılıklar

Çocuk büyürken, yaşadığı toplumun beklentileri ve değerlerini öğretmeye yönelik planlı bir çaba sarf edilir. Çocuk davranışlarını topluma uygun olarak düzenlemek ve uyum sağlamak zorundadır. Bir çocuğun bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve kişilik gelişimi bir bütündür ve bu gelişimi sağlayan topluluk ailesidir. Çocuğun doğumu ile ailenin varlığı ve sürekliliğinin sağlandığına inanılmaktadır. Her kültürde uyulması gereken kurallar ve yasaklar mevcuttur. Bu yasak ve kurallar yaşama biçimlerini oluşturarak, o toplumda yaşayan tüm bireylerin davranış kalıplarını belirlemektedir (Başal, 2006).

2.3.3.4.Çevre

Çevre faktörü, gebeliğin başlamasından itibaren bebeğin içinde bulunduğu biyolojik, psikolojik, fiziksel, ekonomik, kültürel ve sosyal etkileri içerir. Gebelik döneminde annenin beslenmesi, fiziksel ve ruhsal sağlık durumu gibi etkenler bebeğin doğum öncesi dönemdeki gelişimini etkilemektedir. Doğum anında donanımlı bir hastanede yapılan doğum eyleminde sağlanan tıbbi olanaklarla, ev ortamında gerçekleştirilecek olan doğum eylemi arasında bebek ve anne sağlığı açısından farklılıklar bulunmaktadır.

Ülkemizde yapılan bir çalışmada erken doğan ve düşük doğum ağırlığı olan çocukların % 20,8'ine dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu tanısı konulduğu, daha sık solunum sorunları yaşadıkları belirtilmektedir (Çak ve Gökler, 2013). Beslenme, çevre ve ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, ırk ve cins, iklim ve mevsim koşulları çocuk gelişimini etkileyen çevresel faktörlerdir (Yiğit, 2009).

2.3.4.Çocuğun 0-3 Yaş Gelişimi

Yaşamları boyunca çevre ile etkileşimde bulunan çocuklar, bu etkileşimlerini ilk olarak ev ortamında ebeveynleri, özellikle de anneleriyle gerçekleştirmektedirler. Zamanlarının büyük bir kısmını genellikle annesi ile geçiren çocuklar en çok erken çocukluk döneminde çevrenin etkisinde kalmakta ve ev ortamında ebeveynlerinden öğrendikleri; psikomotor, bilişsel, dil ve sosyal-duygusal gelişim alanlarını etkilemektedir (Büyüktaşkapu, 2012).

Fiziksel gelişim bedendeki fiziksel değişimleri gösterir. Bilişsel gelişim kişinin bilgi edinmek için kullandıkları süreçleri gösterir. Sosyo-duygusal gelişimde bireyin diğer kişilerle ilişki kurmak için gerçekleşen öğrenme sürecini gösterir (Decker, 2010).

Ebeveyn-çocuk ilişkisi, çocuğun gelişiminde de son derece önemli bir rol oynamaktadır. Ebeveynin, çocuğun gelişimi üzerindeki etkisi çocuğun gelişim süreciyle değişmektedir (Öngider, 2013).

2.3.5.Psikososyal Gelişim

Erikson, insan gelişiminin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda Erikson, bireyin içinde bulunduğu toplumla etkileşimini merkeze alan ve bütün yaşam döngüsünü kapsayan bir gelişim kuramı oluşturmuştur. Erikson, her gelişim aşamasının, biri olumlu, diğeri olumsuz olmak üzere iki zıt potansiyel kişilik

durumu arasında gerçekleşen bir çekirdek çatışmadan oluştuğunu ifade etmiştir. Bireyin çözmesi gereken çekirdek çatışmalar;

- Temel güvene karşı Güvensizlik (0-1 yaş)
- Özerkliğe karşı Utanç ve Kuşku (1-3 yaş)
- Girişkenliğe karşı Suçluluk (3-6yaş)
- Başarıya karşı Aşağılık (6-12yaş)
- Kimliğe karşı Rol Karmaşası 12-21 yaş)
- Yakınlık kurmaya karşı Yalnız Kalma
- Üretkenliğe karşı Duraklama ve
- Benlik bütünlüğüne karşı Umutsuzluk olarak ifade edilmiştir (Erikson,1964).

2.3.5.1. Temel güvene karşı Güvensizlik (0-1yaş)

Erikson'un gelişim kuramının ilk basamağı Freud'un kuramının oral dönemine denk gelmektedir. Yenidoğan bebek yaşamda kalabilmesi için yetişkine bağımlıdır. Çevresinde birçok görsel, işitsel, duyuşal uyarıya maruz kalmakta ve bu uyarıcıları işleyebilecek deneyimden yoksundur. Bebek uyuma, yeme gibi temel gereksinimlerinin karşılanması için yetişkin desteğine gereksinimi vardır. Bebeğin içinde bulunduğu ortamın nasıl düzenlendiği ve bebeğin dünyaya ne kadar güven duyacağını belirler.

Temel gereksinimlerini karşılamayı ihmal eden bir ebeveyne sahip olan bebek; gereksinimlerinin ne zaman, kim tarafından karşılanacağı konusunda emin olamayacağı için dünyaya ve etrafındaki yetişkine karşı güvensiz olacaktır (Turan ve Yükselen, 2016).

2.3.5.2. Özerkliğe karşı Utanç ve Kuşku (1-3 yaş)

Bu basamak Freud'un gelişim kuramına anal döneme denk gelmektedir. Çocuk bu dönemde psiko-motor hareketlerindeki kontrol ve öz-yeterliliği denemek ve bundan keyif almak ister. Bu dönemi başarıyla geçiren çocuk, yeterli duygusunu ve kendine güveni kazanmış olur. Bu yeterliliği yerine getiremeyen ya da engellenen çocuklar ise bağımlılık duygusu ve utanma duygusu yaşarlar (Özbay, 2003).

Çocuklar için 1-3 yaş kritik bir dönemdir. Birinci ve ikinci yaşlar arasında en önemli psikososyal görev özerkliktir. Benlik geliştikçe çocuklar, yemeğini kendi kendine yemek, çevreyi araştırmak, istediklerini yapabilmek gibi etkinliklerle bağımsızlıklarını yaşamak isterler. Çocukların isteklerine izin verilmezse, beceri ve

yeteneklerinin sınırları ile ilgili olarak kuşku ve utanç geliştirirler (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2008).

2.3.5.3. Girişkenliğe karşı Suçluluk (3-6 yaş)

Bu basamak Freud'un gelişim kuramının fallik dönemine denk gelmektedir. Çocuk bir önceki basamakta geliştirdiği özerklik duygusu ve kendi bedenini kontrol edebilme becerisine dayanarak, ebeveynlerine olan bağımlılıktan kurtulmaya ve gereksinimlerini kendi başına karşılamak için çaba göstermeye başlar. Bir şeyi kendi başına başardığında bundan haz duyar. Çocuk yaptıklarından dolayı takdir edilir ve yüreklendirilirse çocukta girişimcilik duygusu oluşur. Tam tersi çocuk yaptıklarından dolayı kötü hissettirilir ve cezalandırılırsa çocukta suçluluk duygusu oluşur (Turan ve Yükselen, 2016).

Bu dönemde başarılı olan çocuklar kendilerini güçlü hissederler. Beceri edinemeyen çocuklar ise suçluluk duygusunun yanında, öz şüpheye sahip olurlar ve girişimcilikten yoksun olurlar (Chery, 2007).

2.3.5.4. Başarıya karşı Aşağılık Duygusu (6-12 yaş)

Freud'un kuramında gizil döneme denk gelen gelişim basamağının en önemli niteliği, çocuğun içinde yaşadığı toplumda rekabet etmesini ve başarılı olmasını sağlayacak becerileri kazanmasıdır. Kazanması gereken becerilere zaman ayırması için desteklenen, iyi bir eğitim ve öğrenim olanağı sunulan, çevresinde olumlu modeller bulunan çocuk kendini başarılı ve üretken hisseder. Ancak becerilerini geliştirmesi için yeterince desteklenmeyen, uygun bir şekilde yönlendirilmeyen ve çevresinde olumlu modeller olmayan çocukta aşağılık ve değersizlik duygusunun ağır basma olasılığı yüksektir (Bağatarhan, 2012).

2.3.5.5. Kimliğe karşı Rol Karmaşası (12-21 yaş)

Bu gelişim basamağındaki çocuk ergenliğe girmiştir ve hem fiziksel hem de ruhsal olarak hızlı bir değişim sürecindedir. Çocuğun duygularını, düşüncelerini, inançlarını ve tavırlarını netleştirmesi konusunda aldığı kararlara saygı duyan, çocuğa özgürlük tanıyan, denemeler yapmasına izin veren bir çevrede olması, çocuğun olumlu bir kimlik geliştirmesini kolaylaştırır. Ancak çocuk destekleyici bir çevreye sahip değilse, belli bir rolü üstlenme konusunda zorluklarla karşılaşarsa, çevresi tarafından istenilen rolleri üstlenmek zorunda bırakılırsa, bu durum çocukta rol karmaşasına neden olur (Turan ve Yükselen, 2016).

2.3.5.6. Yakınlık Kurmaya karşı Yalnız Kalma

Bu gelişim basamağı bireylerin kişisel ilişkileri keşfettikleri erken erişkinlik dönemini kapsar. Bu basamağı başarılı geçiren bireyler güvenli ilişkiler geliştirirler; başarılı geçiremeyen bireyler ise terk edilmişlik, yalnızlık ve depresyon duygusunu yoğun yaşarlar (Chery, 2007).

2.3.5.7. Üretkenliğe karşı Duraklama

Bu gelişim basamağında birey “Gelecek nesillere neler aktarabilirim” sorusuna yanıt aramaktadır. Birey ne yapmak istediğini sorgulayabilir ve zorunda olduğu şeyleri değil gerçekten yapmak istediği şeyleri yapmak için çaba gösterir. Böylece doyum aldığı bir yaşam sürer ve gelecek nesillerle ilişki kurabilir. Bunun tersi bir durumda ise kendi gereksinimlerine odaklanır, sonraki nesillerle ilişkisi kopar ve duraklar (Turan ve Yükselen, 2016).

2.3.5.8. Benlik bütünlüğüne karşı Umutsuzluk

Erikson, benlik bütünlüğünün uzun bir yaşamdan sonra geçmişe dönüp yaptıklarını değerlendiren bireyin, çatışmalarını olumlu bir şekilde çözdüğüne, üretken olduğuna, gelecek nesillere bir şeyler bıraktığına ve hayatı dolu yaşadığına dair inancının olması olarak tanımlamıştır. Bireyin sahip olduğu bilgi ve deneyimler her gelişim basamağında yaşadığı çatışmaların çözümlerinden öğrenilmiştir. Güçlü bir benlik bütünlüğüne sahip olmak, bireyin yaşlanma sürecine uyum sağlamasına ve ölüme hazırlıklı olmasına yardım eder. Ancak, geçmişine bakıp anlamlı, dolu bir hayat sürdürdüğüne inanmayan kişi, kaybettiği zamanı telafi etmek için umutsuz çabalar içine girebilir, düşündüğü gibi yaşayamadığı için pişmanlıklar duyabilir. Birey bu duygular içerisinde yaşamının son zamanlarında umutsuzluk içinde ölümü bekleyebilir (Turan ve Yükselen, 2016).

2.3.6. Bilişsel Gelişim

Doğumla birlikte başlayan bir süreç olan bilişsel gelişim, organizmanın çevreye yönelik bir tür uyumdur. Bu uyum sürecinde organizma çevresinden gelen uyarıcıları alır, işler, değiştirir ya da olduğu gibi kabul eder, bunları birbiriyle uyumlu bir bütün oluşturacak şekilde bir araya getirir.

Piaget (1977) bilişsel gelişimi, yapısal bir dengesizlik durumundan yeni ve daha üst düzeyde bir denge durumuna geçiş olarak tanımlamaktadır (Ahioğlu, 2011).

2.3.6.1.Duyusal-Hareket Dönemi (0-2 Yaş Arası)

Bu dönem doğumla başlar ve dil kullanımı ile sembolik düşüncenin görülmeye başladığı yaş olan iki yaşına kadar devam eder. Bu dönem çocuğun dünya algısı ve eylemleri, ona ulaşan uyarıcılara verdiği motor tepkiler üzerine kuruludur (Turan ve Yükselen, 2016). Piaget'e göre bebeğin doğuştan sahip olduğu iki önemli refleks olan emme ve yakalama birçok davranışın kökenini oluşturur (Bacanlı, 2011). Nesnelerin sürekliliği kazanılması, refleksif davranışlardan amaçlı davranışlara geçilmesi, içe dönük tepkilerden, dışa dönük tepkilere geçilmesi, döngüsel (devresel) tepkiler ortaya konulması, taklit ve ertelenmiş taklit gerçekleştirilmesi, doğadan ayırıştır, yani kendi bedenini dış dünyadan ayırt edebilmesi, düşünmenin başlangıcı olarak kabul edilmesi ve ilk deneme yanılma öğrenmelerinin ortaya çıkması bu dönemin temel özellikleridir (Güneş ve Güneş, 2017).

2.3.6.2.İşlem Öncesi Dönem (2-7Yaş Arası)

Bu dönemde çocuk kendisini hayatın merkezinde görür, onun istediği ve yaptığı şey doğrudur ve o var olduğu için herkes vardır. Örneğin, çocuklar bu dönemde saklambaç oynarken, kendi yüzlerini kapadığında görünmediklerini ve saklandıklarını düşünürler, bunun temel nedeni benmerkezci olmalarıdır. O kimseyi görmediğinde kimse de onu görmez mantığıyla hareket ederler (Yapıcı ve Yapıcı, 2006). Çocuklar henüz somut mantığı anlayamazlar ve zihinsel olarak kullanamazlar (Hamamcı ve Hamamcı, 2015). Dilin, hızla gelişmesi, sihirli düşüncelerin görülmesi, sembolik oyun ve animizm (canlandırmacılık) ortaya çıkması, yoğun şekilde benmerkezcilik (egosantrizm) gözlenmesi, monolog, kolektif (toplu) monolog ve paralel oyunun ortaya çıkması, işaretsel işlev kazanılması, kişilerin sürekliliğinin kazanılması, kalıp yargıların geliştirildiğinin gözlenmesi, devresel tepkinin belirgin bir şekilde gözlenmesi ve ilk kez akıl yürütmenin (özelden özele akıl yürütme, ortaklık) gözlenmesi dönemin temel özellikleridir (Güneş ve Güneş, 2017).

2.3.6.3. Somut İşlem Dönemi (7-11 Yaş Arası)

Zihinsel olarak problem çözme ve düşünme yeteneği geliştirirler. Bu dönemde benmerkezciliklerinden kurtulup kendileri dışında başkalarının da düşünceleri olduğunu anlamaya başlarlar. Bu dönemde esnek ve mantıklı düşünceye sahip olurlar. Sınıflama ve gruplama konularında en usta dönemleridir (Bacanlı, 2011).

Bu dönemin somut işlemler dönemi olarak isimlendirilmesinin en önemli nedeni, çocuğun işlemlerin çoğunu hala algılarına dayalı olarak çözmesidir. Ancak çocuğun işlemle ilgili deneyimi yoksa ya da işlem somut kavramlara dayalı değilse çocuk o işlemi yürütmede yetersizlik gösterir (Turan ve Yükselen,2016). Tümevarımsal düşünme gücüne ulaşılması, tersine çevirebilme, somut problemleri çözebilme, çocuğun benmerkezciliğinden kurtulması, birden fazla özelliğe dayanarak sıralayabilir ve sınıflayabilir olması dönemin temel özellikleridir (Güneş ve Güneş, 2017).

2.3.6.4. Soyut İşlem Dönemi (11 Yaş ve Üstü)

Bu dönemde artık kendi başına düşünebilme özelliği kazanır. Bu dönemde idealler, fikirler, değerler ve inançları geliştirmeye başlarlar. Toplum yapısıyla, felsefe ve politikayla ilgilenirler. Ergenlik dönemi olduğundan, fiziksel değişimlerin yanında beyinde ve düşüncelerinde de değişim gözlenmektedir. 15 yaş civarında zihinsel faaliyetleri geliştirmenin en üst noktasına ulaşırlar (Yapıcı ve Yapıcı, 2006).

Bu dönem çocuğu düşünürken, dünyayı algılamak ya da problemle baş ederken sadece o andaki algısal deneyimleri ile sınırlı değildir. Çocuk kendini şimdi ve burada ile sınırlandırmaz. Sistematik düşünce yapısı, diğer tüm düşünce yapılarına üstünlük sağlamaya başlar. Çocuk bir problemi çözmeye başlamadan önce, problemi sistematik bir şekilde çözümler, başarı şansını artırmak için birçok farklı alternatif çözüm yolu düşünür ve içlerinden duruma, beklentilere, amaca en uygun olandan başlayarak uygulamaya başlar (Turan, Yükselen, 2016). Bu dönem çocuğun soyut düşünce yetisi geliştiği için, soyut kavramlar kullanılarak, üzerlerinde fikir yürütür (Kılıç,2009).

Tümdengelim düşünme gücüne ulaşılması, tümevarım ve tümdengelim düşünmenin aynı anda kullanılabilmesi, soyut düşünme yetisinin ortaya çıkması, atasözleri ve deyişlerin rahatlıkla anlaşılır olması, zihinden işlem yapılması bir konuyla ilgili tez oluşturup bunu savunabilmesi, değişkenler arasındaki ilişkileri test edebilmesi (birleştirici düşünebilir),ergen benmerkezciliğinin ortaya çıkması, hayali seyirciler, aşırı idealizm, görülmesi, görelî kavramların anlaşılabilir ve doğru şekilde kullanılabilir olması, toplumsal konulara olan ilginin artması ve bu konularda sorumluluk alma isteğinin oluşması dönemin temel özelliklerindendir (Güneş ve Güneş, 2017).

2.3.7. Psiko-motor Gelişim

Vücutun tüm kas sisteminin tam olarak gelişmesi şeklinde tanımlanan motor gelişim; insan yaşamının önemli bir basamağını içine alan bir gelişim sistemidir (Uçar, 2011). Motor gelişim, yaşam boyu devam eden bir süreçtir (Turan ve Yükselen,2016). Motor gelişim hareket davranışlarında yaş ile ilişkili olarak meydana gelen sıralı ve sürekli değişimleri ifade etmektedir (Haywood ve Getchell, 2009).

2.3.7.1. Hazır Bulunuşluk

Bireyin kendinden beklenen bir görevi yerine getirebilmesi için olgunlaşmasının yanında gerekli ön bilgi, beceri, istek, tutuma sahip olması gerekir (Yılmaz, 2017). Hazır olma olgunlaşma ve öğrenmenin etkileşiminin bir ürünüdür. Yani bireyin yürüme olgunluğuna erişmesi ile birlikte, ayakta durma, bir yerlere tutunarak sıralama, bir iki adım atıp düşme gibi ön deneyime (hazır bulunuşluğa) sahip olması gerekir (Demirci, 2007).

2.3.7.2. Motivasyon

Çocuklar bazı motor becerileri; onları yapıp yapamadıklarını görmek, beceriyi daha kusursuz hale getirmek, kaslarını ve yeteneklerini test etmek ve başardığında da bundan gurur duymak için yaparlar. Koşarlar, zıplarlar, tırmanırlar ve bundan hem zevk alır eğlenirler hem de yapabildikleri için gururlanırlar (Bayhan ve Artan, 2009).

2.3.7.3. Hareketi yapmak

Hareket etmek motor bir beceriyi öğrenmek için gereklidir. Örneğin bir çocuk sandalyeye tırmanmayı, sandalyeye gerçekten tırmanmadan öğrenemez. Çocukların motor çevreleri ve hareketleri kısıtlandığı zaman motor becerilerin gelişiminde de bir yavaşlama görülür (Demirci, 2007). Bir cismin durumunun ve yerinin değişmesi, devinimi; vücudu oynatma, kıpırdatma ya da kımıldanma olarak tanımlanmaktadır (Çoknaz, 2017).

2.3.7.4. Dikkat ve Model Alma

Çocuk; çoğunlukla ilk yıllardan itibaren çevresini tanıma, keşfetme duygusu içindedir. Çevresinde gördüğü, dokunduğu hissettiği her şeyi algılar. Annesini tanır, dikkatle izler. Annesi yanından ayrılınca ağlar. Sonraları objeyi eli ile tutar, duyu organları ile tanır, algılar ve tanımlar. Dokuzuncu aydan itibaren ise nesneye dikkatini yoğunlaştırabilir.

İki-üç yaşlarında, duran topa tekme atabilir. Dört-beş yaşlarında üç tekerlekli bisiklete binebilir, makasla kâğıt kesebilir. Dört beş yaşlarında düz çizgi üzerinde yürüyebilir, altı yaşına geldiğinde ise topa sopa ile vurabilecek ve tek ayak üzerinde on saniye durabilecek dikkat olgunluğuna erişir (MEB, 2013).

2.3.7.5. Geribildirim

Geribildirimlerin bir kısmı dışarıdan gelmektedir. Bunlar şeker, bisküvi gibi maddesel ödüller olabileceği gibi 'aferin' ve benzeri sözel ödüllendirmeler de olabilir. Geribildirimlerin bir kısmı da içsel olabilir. Örneğin; çocuk, çocuk parkındaki tırmanma aletine tırmanırken kaslarının gücünden dolayı gurur duyabilir, bu kadar yüksekte olmak hoşuna gidebilir. Eğer bu arada kendisini bir an için güvende hissetmez ise hemen kendini emniyetli bir pozisyona getirir. Bu da içsel bir geribildirimdir (Bayhan ve Artan, 2009).

2.3.7.6. Büyük Kas Motor Gelişimi

Büyük kas hareketleri genel olarak baş, gövde, kol ve bacakların hareketlerini kapsamaktadır. Örnek olarak oturma, yürüme ve koşma gibi hareketler verilebilir. Büyük kasların motor gelişimi amacına göre dört şekilde incelenmektedir:

Lokomotor Hareketler: Yürüme, koşma, atlama, zıplama gibi vücudun yer değiştirmesini içeren bir yerden bir yere hareket etme şekilleridir.

Lokomotor Olmayan Hareketler: Yer değiştirmeden yapılan, dönme, eğilme ve salınım gibi hareketlerdir.

Denge Hareketler: Bir yerde belli bir pozisyonu devam ettirmeyi içeren hareketlerdir.

Nesne Kontrol Hareketleri: Fırlatma, vurma, topa elle veya ayakla vurma veya sürme hareketleri, yakalama hareketleridir (Özer ve Özer, 2016).

2.3.7.7. Küçük Kas Motor Gelişimi

Çizme ve objeleri kullanma yeteneğidir. Örnek olarak kalem tutma, düğme ilikleme gibi hareketler verilebilir (Yılmaz, 2017). Küçük kas motor gelişimi, 'ince devinimsel beceriler' olarak da ifade edilmektedir. Eli ve ayağı kullanma becerileri ile nesne becerilerini kapsar. Tutma, kavrama, yazma, yırtma, çizme, yapıştırma, kesme gibi

etkinlikleri yapması ve tekrarlaması, el-parmak kaslarının gelişimi için büyük öneme sahiptir (Megep, 2007).

2.3.8. Sosyal-Duygusal Gelişim

Toplumsal yaşayışta, kurallar çerçevesinde uygun davranış sergilemek doğuştan gelen bir beceri değil bireylerin sonradan kazandığı bir yetenektir. Bireyler yetişkin olmadan önce toplumsal kurallara uygun hareket etmeyi çocukluk dönemindeki gelişimleri esnasında sosyalleşirken elde etmektedir (Ataçoğlu, 2018).

Sosyal-duygusal gelişim, çocuğun kendini ifade edebilmesi, duygularını kontrol edebilmesi, kendisiyle ve çevresiyle barışık ve uyum içinde olabilmesidir. Aile çocuğun ilk sosyal çevresidir. Çocuk ilk sosyal davranışları, aile bireyleri ile olan etkileşimi sonucunda kazanır. Ailede anne babanın ve diğer bireylerin çocukla olan etkileşimi, çocuğun aile içindeki yerini belirler. Aile çocuğa güven duygusu aşılar, çocuğun sosyal kabul görebilmesi için gerekli ortamı hazırlar (Kandır ve Alpan, 2008).

Bağlanma ve duygusal gelişim bebeğe bakım veren kişi ile kurulan etkileşimle başlar. Her çocuk, güvenli duygusal bağlılık geliştirme gereksinimi duyar.

Çocuğun duygusal olarak güvende olduğunu duyumsayabilmesi için sıcak, sevecen ve tutarlı ilişkilere ihtiyacı vardır. Çocuk bu ilişkileri güvenebileceği bir yetişkinle kurmak ister. Bu yetişkinler öncelikle anne babalardır. Bireyin duygularını içeren duyuşsal alan; bireye kazandırılmak istenen duyguları, tercihleri, değerleri, ahlaki kuralları, istek ve arzuları, güdüleri ve yönelimleri kapsamaktadır (Sönmez, 2015).

Ebeveynlik tutumları, çocuğun sosyal gelişimini ve ileriki yıllarda ortaya çıkan sosyal davranışlarını etkilemektedir. Yetkili ailelerin çocuklarının sorumluluk becerisi daha yüksek, ilgisiz tutuma sahip ailelerin çocuklarında sorumluluk becerisi düşük, otoriter tutuma sahip ailelerde çocukların sorumluluk becerisi gelişmemiş, aşırı hoşgörölü ailelerde ise sorumluluk orta düzeyde olmaktadır (Uysal, 2014). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin yetersiz ve uyumsuz olması çocukların akranlarıyla uyum problemi yaşamalarına da neden olmaktadır (Kesayak, 2018).

2.3.9. Dil Gelişimi

Dil, iletişimi sağlama aracı olarak tanımlanır. Dil, sesler, semboller ve sözcükler gibi temel birimlerden oluşur. Duygusal ve sosyal iletişimin en önemli birimlerinden biri olan dil, insanın duygularını, düşüncelerini, isteklerini bütün ayrıntılarıyla açığa

vurmasını, yaşamını sürdürmesini mümkün kılar (Kılıç, 2009). Dil gelişimi; kelimelerin, sayıların, sembollerin kazanılması, saklanması ve dilin kurallarına uygun olarak kullanılmasının gelişimi olarak tanımlanır. Dilin kendine özgü kuralları ve bu kurallar çerçevesinde gelişen bir sistemi vardır. Dil çocuğun öğrenmesinde önemli bir yer tutar (Muslugüme, 2015).

Birinci yaşın son zamanlarına kadar bebeğin ilk sözcükleri ortaya çıkmamasına karşın bebek doğumdan itibaren yüz ifadeleri, ağlamalar ve diğer seslerle sözel olmayan şekilde iletişim kurmaktadır. Gereksinimlerini ve isteklerini yalnızca ağlayarak anlatmaya çalışan bir bebeğin; rüyalarını anlatan, şaka yapan ve sürekli soru soran bir çocuğa dönüşmesi mükemmel bir süreçtir (Kol, 2011). Zihinsel gelişimi arttıkça eşyaya vermiş olduğu anlam da şekillenmeye başlar ve her şeyin bir adı olduğu gerçeğini bir buçuk yaşından sonra anlayabilir (Özbay, 2001). Her düşünce bir genellemedir ve genellemeler kavramları ve sözcükleri ortaya çıkarır. Sözcükler, nesnelere ve kavramlarla sesler arasında kurulan bağlantılardır. Sözcükler kavramların ve nesnelere sembolüdür.

Dil, sözcük ve kavramlar düşüncenin biçimsel görünüşü ve dışıdır. Kavram oluşturma çocuklukta başlar, ama entelektüel oluşumlar ergenlikte ortaya çıkarlar. Bilimsel kavramlar okulda öğretilir (Gözübüyük, 2015).

2.3.9.1. Davranışçı Kurama Göre Dil Gelişimi

Davranışçı kuram temel olarak “davranış” üzerinde çalışmaktadır. Bu yaklaşıma göre dil sözel bir davranış biçimi olarak tanımlanmaktadır. Davranışçı kuramda temel olarak bir uyarana verilen tepkinin gözlenmesi davranışın açıklanmasını sağlamaktadır. Bu yaklaşıma göre uyarana ve tepki arasındaki etkileşim davranışın bir göstergesi olmaktadır. Belli uyarana belli tepkilere yol açmaktadır (Aslan, 2019).

Davranışçı kurama göre; bireyin gözlenebilen ve dolayısıyla, ölçülebilen davranışları üzerinde duran davranışçı kuram, dilin de öteki davranışlar gibi taklit, koşullanma, bağlantı kurma ve pekiştirme aracılığı ile öğrenildiğini savunur. Dil kazanımında bebeğin konuşanları taklit etmesi ve yetişkinlerin ödüllendirmeleriyle bebeğin çıkardığı sesleri desteklemeleri üzerinde durur (Gözübüyük, 2015).

Bir davranışçı görüş savunucusu olan Skinner, sözel davranışın çevresel uyarıcıların kontrolünde oluştuğunu ifade etmektedir. Çocuk, “anne” dediği zaman hemen ödüllendirilir. Ama bu “anne” sözcüğünü farklı kadınlara kullandığında ödül

almadığını fark ederek bu tepkiyi sadece annesine verir. Davranışçılar, doğrudan gözlenemeyen ve ölçülemeyen zihinsel süreçlerle, bilinç, bilinçsiz davranışlar ve duyguların gelişimi gibi içsel süreçlerin gelişimi ile ilgilenmemişler; bunun yerine konuşma, saldırganlık ve motor tepkiler gibi açıkça gözleyebildikleri davranışlar üzerinde çalışmışlardır (Gözübüyük, 2015).

2.3.9.2. Biyolojik Kurama Göre Dil Gelişimi

Bu kurama göre; çocukların dünyaya dili kullanma ile ilgili biyolojik olarak programlanmış olarak geldiğini vurgulamaktadır. Bu görüşün savunucularından Naom Chomsky'ye göre, çocuğun çevreyle etkileşimi sonucu doğuştan getirdiği dil yetisi, kendiliğinden gelişmektedir. Bu süreç içerisinde çocuk, etkileşimde bulunduğu dilin özelliklerini zihninde hazır bulunan dilbilgisi kuralları ile eşleştirerek anadilinin yapısını öğrenir. Chomsky, dil ediniminin zekâdan ayrı kendine özgü bağımsız olduğunu vurgulamaktadır (Ataçoğlu, 2018).

2.3.9.3. Sosyal Öğrenme Kuramına Göre Dil Gelişimi

Vygotsky öğrenmenin insan özellikle sosyal yönüne, çok dikkat çekmektedir. Vygotsky tüm öğrenme biçimlerinin insan etkileşimi ile gerçekleştiğini öne sürmektedir. Bu öğrenmeler arasında dil öğrenimi de yer almaktadır. Sosyokültürel kuram dil öğreniminde, sosyal etkileşimler ve kültürel olarak organize edilen faaliyetler aracılığıyla uygulanabilir (Aslan, 2019). Gelişim ilerledikçe çocuğun en yakın çevresinde bulunan aile, devamlı yeni elemanlar eklemektedir. Bu durum çocuğun dil becerilerini edinmesini ve geliştirmesini beraberinde getirmektedir. Çocuk daha önce edindiği tepkileri yeni şekillerde uygulamaya başlar. Bu noktada aile çocuğun dil edinimini destekleyici ortamlar hazırlamaktadır. Çocuğun yanlış cümlelerini düzeltme, yarım cümlelerini tamamlama, bazı sözcükleri tekrarlama gibi geri bildirimler vermektedirler (Ergin, 2012).

2.3.9.4. Etkileşimsel Kurama Göre Dil Gelişimi

Piaget'in görüşüne göre; dil, kalıtım ve çevre etkileşimiyle gerçekleşir. Çocuklar dil öğrenme yeteneğiyle dünyaya gelirler ve dili kazanmaya gereksinim duyarlar. Dilin kazanılmasından önce çocukta zihinsel faaliyetler vardır. Piaget'nin söylediği gibi ilk iki yıl çocuklar kendilerini duygusal devinim yoluyla ifade ederler (Gözübüyük, 2015). Sosyal etkileşim üzerinde yoğunlaşan birçok çalışma, dil edinimi ve genel bilişsel

gelişim için sosyal etkileşimin önemini göstermiştir. Örneğin; 1-3 yaş aralığındaki çocukların ebeveynleriyle yaptıkları günlük etkileşimlerle konuşmayı öğrenecekleri geniş gözlemsel veriler analiz edilmiş ve çocuğun sosyal konuşmalarında dil deneyimlerini geliştirmesinin ne kadar önemli olduğu anlaşılmıştır (Slavova, Atanasov ve Andonov, 2016).

Yukarıda yapılan tüm gelişim basamaklarından farklı olarak, bu çalışma ile sınırlandırılmak üzere 0-3 yaş dönemindeki çocukların normal gelişim basamakları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

2.3.9.5. 0-3 Yaş Arası Çocuklarda Normal Gelişim Basamakları

AYLAR	DİL BİLİŞSEL	KABA MOTOR	İNCE MOTOR	SOSYAL BECERİ VE ÖZ-BAKIM
0-3.	Tanıdık sese başını çevirir.	Ellerini bazen açık tutabilir.	Kafasını dik tutar. Yüzüstü yatarken başını kaldırır.	Kucağa alındığında susar. Konuşulduğunda gülümser.
4.-5.	Yatarken ellerini seyrederek. Dokunmadan yüksek sesle güler.	Elindeki oyuncakları ağzına götürür. Çıngırağı bir elinden diğerine alabilir.		Sert cisimle diş etlerini kaşır, onları emer.
6.-7.	Oyuncakları yere atabilir. Elindeki cisimle ses çıkarabilir.	Önüne konan cisim almaya çalışır. Bardağı iki eliyle tutmaya çalışır.	Yatarken yana dönebilir. Kollarının altından tutunca yürüme hareketi yapabilir.	Elleriyle bardağı kaldırabilir.
8.-9.	Saklanan oyuncaklarını bulabilir	Oyuncaklarını birbirine vurabilir.	Desteksiz oturabilir. Emeklemeye başlar.	El çırpıma başlayabilir.
10.-11.	Baba, su kelimelerini söyleyebilir.	İşaret parmağıyla cisimleri itebilir.	Tek eli tutulunca adım atar. Kısa bir süre ayakta durabilir.	Müzik duyunca sallanır. Hayır denince durur.
12.-13.	İstediği şeyi eliyle gösterir. Tek tek kelimeleri söyleyebilir.		Yardımsız adım atar ya da yürüyebilir.	Elbisesinin giydirilmesine yardımcı olur.
14.-15.	Bazı eşyaların yerini bilir.		Sandalyeye çıkar. Koşabilir.	Ayakkabı yada çorabını çıkarabilir.
16.-17.	Şarkı söyleyebilir. Gördüğü bazı şeyleri tanıır.	Şekerin kağıdını açabilir.	Geri geri yürüyebilir.	Oyuncağını gösterir.
18.-23.	İki kelimelik cümle kurar. İsteklerini basit bir şekilde ifade eder.	Kavanozların kapağını açıp kapayabilir.	Kapıyı açar.	Müzik duyunca el çırpır. Elini yıkamayı bilir. Kendi kendine yemek yiyebilir.
24.-29.	Gördüğü şeylerin adını söyler. Konuşması anlaşılır. Basit sorulara 'evet,hayır' diyebilir		Topu başının üzerinden atabilir.	Çişini tutup söyleyebilir.
30.-35.	İsmi sorunca söyleyebilir. Kutu gibi eşyaları oyuncak olarak kullanabilir.	Düğmesini açabilir.		Kakasını tutup söyleyebilir. Sevdiği arkadaşları olabilir.

(Yiğit, 2009; Conk, Başbakkal, Yılmaz Bal, ve Bolışık, 2013; Orhan, ve Ayan, 2018; Ahioğlu, 2011; Çarman, 2016)

Çocuğun normal gelişimini etkileyen bazı faktörler vardır. Bu faktörlerin başında çocuğun sağlık ve hastalık durumu gelmektedir.

2.3.10. Gelişimi Engelleyen Durumlar

2.3.10.11. Hastalık ve Hastaneye Yatma

Hastalık ve hastane ortamı çocuk için onu korkutan rahatsız eden ve hoş olmayan deneyimlerdir. Ayrıca hastane ortamı kontrol duygusunun kaybına yol açar. Akut biçimde hastaneye yatırılmış hastalar için hastane ortamı bilinmeyenden korkmaya bağlı anksiyeteye dönüşürken, kronik hastalarda daha önce yaşanmış travmatik olaylar, invaziv girişimler hastaneye yatmaya bağlı strese neden olur. Daha önce hastaneye yatma deneyimi yaşamamış çocuklar ise genellikle rutin muayeneleri, aşıları ya da geçirdikleri hastanede yatmayı gerektirmeyecek hastalıklarda tedavi amaçlı hastaneye gelme ile bu deneyimi yaşarlar. Bu durumlarda çocuk ağırlı girişimlerle karşılaşacak ve alışık olduğu düzeni kesintiye uğrayacaktır (Çavuşoğlu, 2001).

Hastaneye yatırılma çocuk için anksiyete nedenidir, çünkü çocuk sevdiklerinden ayrı kalmıştır. Yeni ortamda doktor, hemşire ve hasta bakıcı gibi yeni ve sık değişen bireylere uyum sağlamak zorundadır. Diğer hasta çocuklarla ilişki kurma ve onların durumlarından kaynaklanan korku, tedirginlik ve yapılacak uygulamalara katlanma güçlüğü içindedir. Tüm bu yenilikler çocukların yaş ve ruhsal gelişim düzeylerine özgü değişik reaksiyonlar şeklinde kendini göstermektedir (Savaşer, 1986).

Hastalığın çocuk gelişimine olumsuz etkilerinin engellenebilmesi ya da azaltılabilmesinde hastalık ve olası olumsuz etkilerinin etkili tıbbi tedavisinin sağlanarak biyolojik stresi azaltmaya çalışmanın yanı sıra gelişen psikososyal stresle de baş edilmesi önemlidir.

Çocuk hastaların hastane deneyiminde gelişen psikososyal stresin engellenmesinde kullanılan yaklaşımlar şunlardır: aile merkezli bakım, tedavi edici oyun, çocuk yaşam hizmetleri, eğitim etkinlikleri (hastane okulları), ağrı kontrolüdür.

Çocuğun büyüme ve gelişmesi ile birlikte, sağlık hizmetlerinden yararlanma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Herhangi bir nedenle sağlık sorunu yaşayan, hatta tedavisini hastanede yatarak almak zorunda olan çocuklar için verilecek olan hizmetler konusunda dünyada ve ülkemizde bazı gelişmeler olduğu bilinmektedir. Sağlık hizmetleri çocuk ve ailesi tarafından kabullenilmesi ve alınmasını kolaylaştıracak sosyal, psikolojik ve

eğitim destekli hizmetler ile birlikte verilmektedir. Ekip alışması, hasta ocuk ve ailesi için yaşanan sağlık sorununun beraberinde getirdiği psikolojik, sosyal ve eğitsel dezavantajların ortadan kaldırılmasında çok önemlidir (Er, 2006).

Sağlık personelinin, ailenin durumunu anlaması ve ona göre yaklaşımda bulunması çok önemlidir. Anne-banın hastalık durumuna karşı gösterdiği tepki bazen personel tarafından yanlış anlaşılabilir. Anne-babanın yaşadığı suçluluk duygusu ve umutsuzluk nedeniyle çocuğuyla yeterince ilgilenmiyormuş ya da gerçekçi davranmıyormuş gibi değerlendirilebilir. Bu umutsuzluk ve suçluluk duygusu, aileye ocuk hakkında verilen bilgilerin yeterince anlaşılabilmesine engel olmaktadır.

Sağlık personelinin özel durumu olan ocuk ve ailesine yaklaşımlarında empati çok önemlidir. Hemşireler, genellikle aileyle en sık etkileşimde bulunan sağlık profesyoneleridir. Çocuğun sağlık durumu olumlu olmasa da aile ve çocuğa verilen bilgiler doğru olmalıdır.

ocuk hemşireliğinde amaç; aile ve toplum içinde çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal ve sosyal yönden sağlık ve esenliğini koruma, geliştirme, hastalık durumunda ise iyileştirmeye yönelik kapsamlı hemşirelik bakımı vermektir. ocuk hemşiresi; çocuğun erişkinden farklı fiziksel, fizyolojik ve psikolojik özellikleri bulunduğunu, algılama sürecinin henüz tam gelişmemiş olduğunu ancak devamlı bir gelişme gösterdiğini, hastalığı algılama ve hastalığa tepkisinin, kronolojik yaş ve gelişimsel özelliklerine göre farklılık gösterdiğini bilmelidir. Çocuğa aile merkezli bakım verilmesi gerektiğini bilmeli, yaş ve gelişim düzeyine göre sözel ve sözel olamayan iletişim tekniklerini kullanabilmelidir (Akt: Beyyut, Bolışık, Solak ve Seyfioğlu, 2009).

3.GEREÇ VE YÖNTEM

3.1.Araştırmanın Amacı ve Tipi

Bu çalışma, Sivas Numune Hastanesi Çocuk servisleri 1,2'de; akut alt solunum yolu enfeksiyonları, febril konvülzyon, akut bronşit, akut tonsilit, bulantı ve kusma, kabızlık, pnömoni tanılılarıyla tedavi amaçlı olarak en az 3, en fazla 8 gün yatmakta olan 1-3 yaş arası hasta ancak normal gelişim gösteren çocuğu olan anneler ile Mimar Sinan Aile Sağlığı Merkezine; boy ve kilo takibi, rutin aşı takipleri için başvuran 1-3 yaş arası sağlıklı ve normal gelişim gösteren çocuğu olan ve çalışmayı kabul eden annelerinin evlilik uyumu, öz yeterlilik algısı ve çocuk gelişimi ile ilişkisini değerlendirmek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

3.2.Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Tarih

Araştırma, 01 Ağustos 2017-01 Eylül 2017 ve 01 Aralık 2017- 01 Mart 2018 tarihleri arasında Sivas ili merkez sınırları içerisinde bulunan Sivas Numune Hastanesi pediatri servisi ve 21.09.2017-01.02.2018 tarihleri arasında Mimar Sinan Aile Sağlığı Merkezinde yapılmıştır.

3.3. Araştırma Yerinin Tanıtımı

Araştırma yapılan; Sivas Numune Hastanesi, Sivas merkezde olup, 08-17 saatleri arasında poliklinik hizmetleri, 24 saat acil hizmeti (genel acil, kadın doğum acil ve çocuk acil) vermektedir. Hastanenin pediatri servisi C blok 6.katında bulunmaktadır. Pediatri servislerinde hemşireler üç vardiya (08-16, 16-08 ve 08-08) biçiminde olmak üzere toplam 21 hemşire çalışmaktadır. Hastanede toplam 12 pediatri doktoru görev yapmakta ve doktorlar günlük; çocuk acil ve pediatri servisinde nöbetçi olarak çalışmaktadırlar.

Araştırmada yer alan Mimar Sinan Aile Sağlığı Merkezi ise, Sivas Mimar Sinan mahallesinde 2 katlı binada 09: 00- 17: 00 saatleri arasında hizmet vermektedir. Aile Sağlığı Merkezinde toplam 8 aile hekimi, 8 sağlık çalışanı, 2 laboratuvar görevlisi, 1 danışma memuru ve 1 personel görev yapmaktadır.

3.4.Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi

Araştırmanın evrenini, 1 Ağustos 2017-1 Eylül 2017 ve 01 Aralık 2017-01Mart2018 tarihleri arasında 1-3 yaş arası Sivas Numune Hastanesi pediatri servisine yatan ancak

normal gelişim gösteren ve Mimar Sinan Aile Sağlığı Merkezi'ne başvuran sağlıklı ve normal gelişim gösteren çocuk anneleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklem büyüklüğü ana kütledeki birim sayısı (N) biliniyor olarak hesaplanmıştır. Bu hesaplama aşağıdaki formül yardımıyla yapılmıştır (Karagöz 2016).

$$n = N \cdot p' \cdot q' \cdot t_{\alpha/2}^2 / (N-1) + p' \cdot q' \cdot t_{\alpha/2}^2$$

N = Ana kütle Büyüklüğü

n = Örneklem Büyüklüğü

p = Ana kütledeki incelenen olayın gözlenme oranı (gerçekleşme olasılığı), incelenen olayın örneklemde gözlenme oranı ise p' biçiminde gösterilir. Bu oran bilinmediği durumda 0,50 olarak kabul edilir.

$q = 1 - p$: Ana kütledeki incelenen olayın gözlenmeme oranı (gerçekleşmeme olasılığı), incelenen olayın örneklemde gözlenmeme oranı ise $q' = 1 - p'$ biçiminde gösterilir.

$t_{\alpha/2}$ = Belirli bir anlamlılık düzeyinde, T tablosuna göre bulunan teorik değer, diğer bir ifadeyle, istenilen olasılık düzeyi için T değeridir ($\alpha = 0,05$ için 1,96).

d : Tahmin edilecek olan ana kütle oranı ile aynı ana kütlede alınan örneklem oranı arasındaki sapma miktarı ($p' - p$),

Bu durumda örneklem sayısı,

$$n = 590 \cdot 0,50 \cdot 0,50 \cdot 1,96^2 / (590 - 1) + 0,50 \cdot 0,50 \cdot 1,96^2 = 566,642,43 = 233,19$$

Yapılan çalışmada ulaşılan sayı 236 olmuştur. Örneklem büyüklüğü araştırma evreni için yeterli olmaktadır.

3.4.1. Anne ve Çocuklarla İlgili Veri Dağılımı

Tablo 3.4.1.1. Araştırmanın Yeri ve Örneklem Dağılımı

Kurum Adı	Örnekleme Alınan Çocuk Sayısı
Sivas Numune Hastanesi	111
Mimar Sinan Aile Sağlığı Merkezi	125
Toplam	236

Araştırmanın örneklemini Sivas Numune Hastanesine başvuran 111 hasta çocuk ve Mimar Sinan Aile Sağlığı Merkezine başvuran 125 sağlıklı çocuk anneleri olmak üzere 236 çocuk annesi oluşturmuştur.

Tablo 3.4.1.2. Araştırmaya Alınan Çocukların Veri Dağılımı

	Gruplar	n	%
	Sağlıklı çocuk	125	53
	Hastanede yatan çocuk	111	47

Tabloda araştırmaya katılan annelerin % 53'ü sağlıklı ve normal gelişim gösteren çocuğa, %47'sinde hastanede yatan ve normal gelişim gösteren çocuğu olduğu görülmektedir.

Tablo 3.4.1.3. 1-3 Yaş Arasındaki Çocukların Gelişim Durumları

Gelişim Alanı	N	Ortalama Altında Gelişim Gösteren Çocuk	%	Ortalama Üstünde Gelişim Gösteren Çocuk	%
Dil Bilişsel Gelişim	236	119	50,4	117	49,6
İnce Motor Gelişim		127	53,8	109	46,2
Kaba Motor Gelişim		82	34,7	154	65,3
Sosyal Beceri-Öz-Bakım		85	36,0	151	64,0

Tablo incelendiğinde, ölçekteki maksimum ulaşılması gereken puan hesaplanıp ortalama bakılmıştır ve puan ortalamasının altında ve ortalamasının üstünde olarak iki ayrı şekilde değerlendirme yapılmıştır. Çocukların %53,8'inin ince motor gelişimlerinin,%50,4'ünün dil-bilişsel gelişimlerinin, %53,8'inin kaba motor gelişimlerinin ve %36,0'sının sosyal beceri-öz-bakım gelişimlerinin ortalamasının altında olduğu görülmüştür.

Çocukların %46,2'sinin ince motor gelişimleri,%49,6'sının dil-bilişsel gelişimleri, %64,0'ının kaba motor gelişimleri, %65,3'ünün sosyal beceri-öz-bakım gelişimleri ortalamasının üstünde olduğu görülmüştür

Tablo 3.4.1.4. Araştırmaya Katılan Annelerin Demografik Veri Dağılımı

Değişken		n	%
Yaş	20-35	206	87,3
	36-45	30	12,7
Anne Eğitim Durumu	İlkokul Mezunu	63	26,7
	Ortaokul Mezunu	70	29,7
	Lise Mezunu	63	26,7
	Üniversite ve Üstü	40	16,9
Babanın Eğitim Durumu	İlkokul Mezunu	39	16,5
	Ortaokul Mezunu	58	24,6
	Lise Mezunu	77	32,6
	Üniversite ve Üstü	62	26,3

Annelerin %87,3'ü 20-35 arası, %12,7'si 36-45 yaş aralığında yer almaktadır. %26,7'si ilkokul, %29,7'si ortaokul , %26,7'si lise, %16,9'u üniversite ve üstü eğitim mezunudur. Annelerin %16,5'inin eşi ilkokul, %24,6'sının eşi ortaokul , %32,6'sının eşi lise ve % 26,3'ünün eşi üniversite ve üzeri eğitime sahiptir.

Tablo 3.4.1.5. Annelerin Evlilik Özellikleri

Değişken		n	%
Evlilik Şekli	Görücü Usulü	135	57,2
	Flört ederek, Anlaşarak	76	32,2
	Akraba Evliliği	17	7,2
	Kaçarak	8	3,4
Evlilik Süresi	1-9 yıl	156	66,1
	10-19 yıl	73	30,9
	20-29 yıl	7	3,0
Çocuk Sayısı	1	72	30,5
	2	89	37,7
	3 ve Üzeri	75	31,8
Kararların Kimin Tarafından Alındığı	Ben Alırım	15	6,4
	Eşim Alır	56	23,7
	Birlikte Alırız	165	69,9
Eş desteği Olup Olmadığı	Evet	133	56,4
	Hayır	103	43,6

Annelerin %57,2'si görücü usulü, %32,2'si flört ederek ve anlaşarak, %7,2'si akraba evliliği yaparak evlenmiştir, %66,9'u 1-9 yıl arası, %30,9'u 10-19 yıl arası, %3,0'ı 20-29 yıl arası evli olduklarını belirtmişlerdir. Annelerin %30,5'i 1 , %37,7'sinin 2 ve %31,8'inin 3 ya da 4 çocuğu vardır. Annelerin %69,9'u önemli kararları birlikte

aldıklarını, %6,4'ü kendisinin, %23,7'si eşinin aldığını ifade etmiştir. Annelerin %56,4'ünün eşinin ev işlerinde yardım ettiğini, %43,6'sı eşinin ev işlerinde yardım etmediğini ifade etmiştir.

Tablo 3.4.1.6. Çocukların Yaş Dağılımı

Yaş (ay)	n	%	Yaş (ay)	n	%
12	33	14	24	20	8,5
13	16	6,8	25	5	2,1
14	6	2,5	26	3	1,3
15	10	4,2	27	10	4,2
16	8	3,4	28	6	2,5
17	4	1,7	29	8	3,4
18	29	12,3	30	3	1,3
19	10	4,2	31	3	1,3
20	9	3,8	32	6	2,5
21	7	3	33	11	4,7
22	8	3,4	34	8	3,4
23	8	3,4	35	5	2,1
Toplam	148	62,7	Toplam	88	37,3

3.5. Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verileri; Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Uyum Ölçeği, Anne Babalık Becerilerinde Öz Yeterlik Ölçeği (1-3) Yaş Grubu, Ankara Gelişim Tarama Envanteri kullanılarak toplanmıştır.

3.5.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından literatür incelenerek hazırlanmıştır (Elibol, 2007; Akın, 2018; Kahveci, 2016; Çakır, 2008; Bağatarhan, 2012; Çağlıyan, 2016; Çakan, 2016; Şendil, Korkut, 2012; Şentürk, 2013)). Kişisel Bilgi Formu; annelerin yaşı, eğitim düzeyi, evlilik yılı, çocuk sayısı, gibi sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 20 sorudan oluşmaktadır (EK-1).

3.5.2. Evlilik Uyumu Ölçeği

Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen ve Kışlak (1996) tarafından Türkçeye uyarlanıp geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ), evlilik ilişkisinden alınan doyum ve evlilik uyumunu ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek, seçenek sayıları farklı 15 maddeden oluşmaktadır. Her madde, seçenek sayısına göre farklılaşan

0 ile 6 arasında bir puan almaktadır. Buna göre; 1. madde 0–6 puan, 2.–9. maddeler 0–5 puan, 10. ve 14. maddeler 0–2 puan, 11. ve 13. maddeler 0–3 puan, 12. madde eşlerden biri için evde oturmak diğeri için dışarıda bir şeyler yapmak seçeneği işaretlenmiş ise 0 puan, eşlerin her biri için dışarıda bir şeyler yapmak seçeneği işaretlenmişse 1 puan, eşlerin her biri için evde oturmak seçeneği işaretlenmiş ise 2 puan ve 15. madde 0–2 puan arasında değerlendirilmektedir. Ölçekten alınan toplam puan 0–60 arasında değişmektedir. 43 puanın üzerinde alanlar evlilik ilişkileri açısından uyumlu, altında alanlar ise uyumsuz olarak kabul edilmektedir (Tutarel Kışlak, 1995).Yaptığımız araştırmada bu puanlamadan faydalanılarak her bir katılımcının ölçek puanı hesaplanmıştır. Sonrasında katılımcılardan 43 ve üzeri puan alanların evliliklerinin uyumlu, 42 ve aşağı puan alanların evliliklerinin ise uyumsuz olduğu belirlenmiştir.

Kışlak (1996) ölçeğin güvenirliği için yaptığı çalışmada cronbach alfa katsayısı ve iki yarı güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .80, iki yarı güvenirlik katsayısı da .67 olarak bulunmuştur (Kışlak, 1996)(EK-2).

3.5.3. Anne Babalık Görevlerinde Öz Yeterlik Ölçeği

Anne Babalık Becerilerinde Öz-yeterlik Ölçeği (The Self Efficacy for Parenting Tasks Index-Toddler Scale) 1-3 yaş arası çocukların anne babalarının öz-yeterlik becerisini ölçmek amacıyla geliştirilmiş olup halen birçok ülkede kullanılmaktadır. Çocuk ile anne ve babası arasındaki ilişkinin en göze çarpan alt boyutları 1989 yılında Emde tarafından formüle edilmiş ve 1997’de Zeanah tarafından gözden geçirilip yeniden düzenlenmiştir.

Anne Babalık Becerilerinde Öz-yeterlik Ölçeği, Emde’den izin alınarak Elibol, Mağden ve Alpar (2007) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Ölçek, bebeklik ve çocukluk dönemi arasında yer alan bu ara dönemde anne ve baba ile çocuk arasındaki iletişimi çok boyutlu olarak ele almakta ve yedi alt bölümden oluşmaktadır: Duygusal yeterlik, Duyarlı Tepki Verme, Bakım-İlgi, Değer Verme, Koruma, Disiplin, Oyun, Öğretme, Günlük İşlerdir.

Ölçeğin cronbach alfa katsayısı 0,91 bulunmuştur. Orijinal makaledeki yedi alt grubun adı, her alt gruptaki madde sayısı, her alt gruba ilişkin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı (α) her bir gruptaki maddelerden birer örnek sırasıyla aşağıda verilmiştir:

1. Duygusal yeterlik, (7 madde), “Çocuğumun bana ihtiyacı olduğu an her ne yapıyorsam yapayım kolaylıkla bırakabilirim,” ($\alpha=0,67$).

2. Duyarlı Tepki Verme, Bakım-İlgi, Değer Verme, (8 madde), “Çocuğum üzüldüğünde-kırıldığında (duyguları incindiğinde), benim onu anlayabileceğimi bilir,” ($\alpha=0,71$).

3. Koruma, (7 madde), “Çocuğumu, asla gözetimsiz- tek başına bırakmamaya çok özen gösteririm,” ($\alpha=0,53$).

4. Disiplin, (7 madde), “Çocuğuma sınır koymak (kısıtlama getirmek) benim için oldukça kolaydır,” ($\alpha=0,81$).

5. Oyun, (7 madde), “Her zaman çocuğumla oynayabilecek oyunlar bulabilirim,” ($\alpha=0,92$).

6. Öğretme, (9 madde), “Çocuğumun, benim ona öğretme çabalarımından dolayı çok fazla şey öğrendiğine inanıyorum,” ($\alpha=0,73$).

7. Günlük işler, (8 madde), Rutinler “Çocuğumu oldukça rahat ettirecek günlük bir düzen (uyku, yemek, temizlik düzeni) kurabildim,” ($\alpha=0,46$)

Ölçek, 1-3 yaş arasındaki çocukların anne-babalarının öz yeterliklerini ölçmeğe yönelik 53 maddeden (sorudan) oluşmaktadır. Her bir madde altılı likert ölçeği kullanılarak puanlanmıştır. Toplam puanlar 53 ile 318 arasında değişmekte olup yüksek puanlar güçlü öz yeterliği göstermektedir (Gözübüyük, 2015) (EK-3).

3.5.4. Ankara Gelişim Tarama Envanteri

Çocukların gelişimlerini değerlendirmek için savaşı, Sezgin ve Erol (1995) tarafından geliştirilen Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) 0-6 yaş çocuklarının gelişim ve becerilerini annelerden alınan bilgiler doğrultusunda değerlendirmektedir. Envanter, annelerin dışında çocuğun gelişimini yakından izleyen ve çocuğu iyi tanıyan, babalar ya da bakıcılar tarafından yanıtlanarak da kullanılabilir. Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE)’nin uygulanması çocuğun takvim yaşı ve becerilerine bağlı olarak ortalama 30-45 dakika sürmektedir. Envanter, çeşitli yaş gruplarına göre düzenlenen ve annelere sorularak “Evet, Hayır, Bilmiyorum” şeklinde yanıtlanan 154 maddeden oluşmaktadır. Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE) Dil-Bilişsel(DB), İnce Motor (İM), Kaba Motor (KM) ve Sosyal Beceri-Öz bakım olmak üzere dört gelişim alanında oluşmakta ve toplam gelişim puanı elde edilmektedir.

Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE)’nin geliştirilmesi aşamasında, 0-6 yaş arasında yer alan toplam 860 çocuk (erkek:420,kız:440) annesi ile görüşmeler

gerçekleştirilmiş ve bu görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda, ölçeğin güvenilirlik ve geçerliği hesaplanmıştır. Öncelikle AGTE'nin iç tutarlığı üç farklı yaş aralığındaki (0-12 ay,13-44 ay,45-72 aylar) çocukların genel gelişim puanları üzerinden Cronbach's Alpha katsayıları hesaplanmış ve üç farklı yaş aralığındaki iç tutarlılığın (Cronbach's Alpha katsayısı:0.80-0.99) oldukça yüksek olduğu belirlenmiştir. Test – tekrar güvenilirlik sonuçlarına bakıldığında, her bir yaş aralığı için tutarlılığın; 0.99 ,0.97 ve 0.88olduğu görülmektedir (Büyüktaşkapu, 2012) (EK-4).

Ankara Gelişim Tarama Envanteri (AGTE)'in uygulanmasında bebeğin ya da çocuğun yaşı belirlenir. Çocuğun gerçek yaş diliminden hemen öncesinden başlanır. Örneği; 18-23 aylık bir çocuk için 16-17 ay aralığından başlanır.

Eğer bebeğin ya da çocuğun başlangıç yaş dilimindeki tüm maddeleri yapabildiği belirtiliyorsa, burası“ taban yaşı” olarak kabul edilir ve bundan önceki tüm maddeleri de yapabildiği kabul edilir. Bakım veren üst üste (birbirini izleyen)8 soruyu olumsuz (hayır) cevapladığı zaman görüşme bitirilir. Puanlama da;“Evet” 1 puan,“Hayır”0 puan, “Bilmiyorum” bilmiyor /0 puan olarak hesaplanmıştır.

Örnek puanlama; 26 aylık bir bebeğin değerlendirmesini yaparken bu yaştan önceki yaş diliminden başlanır (18 aydan 23 ay sonuna kadar) ve ardı ardına 8 soruyu geçmeyene kadar teste devam edilir. Uygulama bittikten sonra “evetler birer puan olarak toplanır,27 evet cevabı varsa 27 puan verilir ve bu puana başlama noktasından önceki 84 soru için 84 puan eklenir. Çocuğun toplam puanı 111(27+84=111) olarak hesaplanır.

3.6. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

Veri toplama formları, Sivas İli Kamu Hastaneleri Genel Sekreterliği'nden ve Sivas İl Sağlık Müdürlüğü'nden yazılı izinlerin alınmasından sonra Ağustos 2017 ve Şubat 2018 tarihleri arasında uygulanmıştır.

Çalışma, Sivas İl Merkezi'nde bulunan Sivas Numune Hastanesi'nin pediatri servislerinde; akut alt solunum yolu enfeksiyonları, febril konvülzyon, akut bronşit, akut tonsilit, bulantı ve kusma, kabızlık, pnömoni gibi tanılarla tedavi amaçlı, en az 3 en fazla 8 gün yatmakta olan 1-3 yaş arası hasta ancak normal gelişim gösteren çocuğu olan annelere ve Sivas İl Merkezi'nde bulunan Mimar Sinan Aile Sağlığı Merkezine; boy ve kilo takibi, rutin aşı takipleri için başvuran 1-3 yaş arası sağlıklı ve normal

gelişim gösteren çocuğu olan ve çalışmaya katılmaya gönüllü olma ve evli olma kriterlerine uyan annelere yapılmıştır.

Annelere çalışmanın amacına yönelik kısa bir bilgi aktarılmış ve katılım için onayları sorulduktan sonra bilgilendirilmiş olur formunu dolduran annelerle, annelerin uygun olduğu saatlerde, çocuklarının bakımını ve tedavi sürecini aksatmadan, her anne ile yüz yüze görüşülerek yapılmıştır. Uygulama sırasında çocukla, yanında bulunan diğer yakınları ya da araştırmacı ilgilenmiştir. Bu nedenle araştırmacı çocukların gelişimini yakından gözlemlene fırsatı bulmuştur.

Uygulama sırasında; çocuğu rahatsızlanan ya da ziyaretçisi gelen anne devam etmek istemediği zaman, görüşme sonlandırılmıştır. Eşleri yanında olan bazı anneler görüşmeyi kabul etmediklerinde, eşlerle de görüşülüp çalışmanın amacı anlatılmıştır. Uygulama esnasında toplam 10 anne uygulamaya katılmayı reddetmiştir.

Uygulama esnasında, her seferinde en fazla 4-5 anne ile görüşülmüştür. Uygulama sırasında öncelikle Kişisel Bilgi Formu sonrasında ise annelerin çocuklarının gelişimlerini değerlendirmek için Ankara Gelişim Tarama Envanteri araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Anne Babalık Becerilerinde Öz-yeterlik Ölçeği (1-3 yaş), Evlilik Uyum Ölçeği hakkında annelere bilgi verildikten sonra annelerden iki ölçeği bireysel olarak doldurmaları istenmiştir. Uygulama ortalama 25-50 dakika sürmüştür. Verilerin analizinden önce doldurulan ölçekler incelenmiş ve 236 anne ile çalışma tamamlanmıştır.

3.7.Verilerin İstatistiksel Analizi

Anket verilerinin analizi, SPSS 23,0 for Windows (Social Package Stastical Science) bilgisayar ortamında uygun istatistiksel paket programı kullanılarak yapılmıştır.

Örnekleme ait ham verilerin çözümlenmesi, yine bilgisayar ortamında SPSS 23 paket programı ile betimsel istatistik yöntem ve teknikleri kullanılarak yapılmıştır. Çözümlenen verileri tablolar halinde ifade edilmesinde;

1) Demografik bilgilere ait cevapların frekans (f) ve yüzde (%) değerleri tablolar halinde sunulmuştur.

2) Anlamlılık (farklılık) analizlerinde annelere ait bazı bağımsız değişkenler temel alınarak gruplar arasında anlamlı bir fark olup olmadığı araştırılmıştır. İkili gruplar için “t” testi, ikiden fazla gruplar için ise “F” testi (Tek Yönlü Varyans Analizi

ANOVA) ile analizler yapılmıştır. Gruplar arasında anlamlı bir farkın olup olmadığına karar verebilmek için p değerine bakılmıştır. Belirlenen anlamlılık düzeyinin ($p < 0,05$) çıkması karşılaştırılan gruplar arasında anlamlı bir fark olduğuna; ($p \geq 0,05$) çıkması ise gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığına işarettir (Karagöz, 2016).

Güvenirlilik analizi, ölçmeye çalışılan araçların, güvenirliliğini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş bir yöntemdir. Cronbach Alpha katsayısı da güvenirliliği ölçmede kullanılan yöntemlerden biridir. Bu yöntem, ölçekte yer alan k sorunun homojen bir yapıyı açıklamak üzere bir bütün oluşturup oluşturmadıklarını araştırır.

Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısının aralıkları ve bu aralığa göre ölçeğin güvenirlilik durumu: $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise ölçek güvenilir değildir, $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise ölçek düşük güvenirliliktedir, $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir, $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Annelere uygulanan anket formunun geçerlilik ve güvenirliliğinin istenen değerlerde olup olmadığını Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı ile tespit edilmeye çalışılmış ve analiz sonucu aşağıda gösterilmiştir. Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayıları Evlilik Uyumu, Öz-yeterlik ve AGTE ölçekleri için ayrı ayrı hesaplanmıştır. Ayrıca AGTE ölçeğinde iç tutarlık kat sayısı hesaplanırken annelere çocuklarının içinde buldukları aylara yönelik yöneltilen ifadelerle göre dört ayrı kategoride hesaplanmış olup sonuçlar.

Tablo 3.7.1. Evlilik Uyum Ölçeği İçin Cronbach's Alpha İç Tutarlılık Katsayısı

EUÖ	Madde sayısı	İç Tutarlık Katsayısı	Güvenirlilik Durumu
Evlilik Uyumu	15	0,73	Oldukça Güvenilir

Tablo 3.7.2. Öz-Yeterlik Ölçeği için Cronbach's Alpha İç Tutarlılık Katsayısı

Öz-Yeterlik Ölçeği	Madde sayısı	İç Tutarlık Katsayısı	Güvenirlilik Durumu
Öz- Yeterlik	53	0,81	Yüksek Derecede Güvenilir

Tablo 3.7.3.AGTE Ölçeği içinCronbach's Alpha İç Tutarlılık Katsayısı

AGTE	Madde Sayısı	İç Tutarlılık Katsayısı	Güvenirlilik Durumu
(C50DB-C70DB)	21	0,81	Yüksek Derecede Güvenilir.
(C71DB-C84İM)	14	0,59	Düşük Derecede Güvenilir
(C85DB-C101KM)	17	0,82	Yüksek Derecede Güvenilir.
(C102DB-C120DB)	19	0,70	Oldukça güvenilir.

3.8.Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın her aşaması etik ilkelere uygun olarak yürütülmüştür. Araştırmanın yapılabilmesi için Cumhuriyet Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Kurulu'ndan(15.06.2017 tarihli,30.06.2017 karar nolu) etik onay, Sivas İli Kamu hastaneleri Genel Sekreterliği (21.07.2017 tarihli, 38623810-193526sayılı) ve Sivas İli Sağlık Müdürlüğünden (07.10.2017tarihli,73192166-044-E.551 sayılı) yazılı izin alınmıştır. Örnekleme alınan annelerden araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair sözlü ve yazılı onam alınmıştır.

4.BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amaçlarına yönelik olarak uygulanan Evlilik Uyumu, Anne Babalık Becerilerinde Öz-yeterlik ölçeği, Ankara Gelişim Tarama Envanteri ve Kişisel Bilgi Formundan elde edilen verilerin istatistiksel açıdan incelenmesi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Sosyo-Demografik Özellikler, Evlilik Uyum Ölçeği, Öz-Yeterlik Ölçeği ve AGTE Ölçeği ile İlgili Veri Analizleri

4.2.Çocukların Sağlık Durumu, Evlilik Uyum Ölçeği, Öz-Yeterlik Ölçeği ve AGTE Ölçeği İle İlgili Veri Analizleri

4.3.Anne Babaların Evlilik Uyumu, Öz-Yeterlik Ölçeği ve AGTE Ölçeği İle İlgili Veri Analizleri

4.4.Annelerin Öz-Yeterlik Düzeyleri ve AGTE Ölçeği İle İlgili Veri Analizleri verilmektedir.

4.1. Sosyo-Demografik Özelliklerle İlgili Veri Analizleri

Tablo 4.1.1. Annelerin Çalışma Durumu ile Evlilik Uyum Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Çalışma Durumu	n	F	p
Evlilik Uyumu	Çalışan	30	0,712	0,492
	Çalışmayan	206		

Tablo incelendiğinde annelerin çalışma durumunun evlilik uyumu üzerinde etkisi olmadığı ($F=0,712;p=0,492$) ($p>0,05$) anlamlılık düzeyinde tespit edilmiştir.

Tablo 4.1.2. Annelerin Çalışma Durumları ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Öz Yeterlik Alt Maddeleri	Çalışma Durumu	n	F	p
Öz_Duygusal	Çalışan	30	0,483	0,618
	Çalışmayan	206		
Öz_Duyarlı	Çalışan	30	3,382	0,036
	Çalışmayan	206		
Öz_Koruma	Çalışan	30	0,652	0,522
	Çalışmayan	206		
Öz_Disiplin	Çalışan	30	2,072	0,128
	Çalışmayan	206		
Öz_Oyun	Çalışan	30	0,642	0,527
	Çalışmayan	206		
Öz_Öğretme	Çalışan	30	1,154	0,317
	Çalışmayan	206		
Öz_Bakım	Çalışan	30	4,096	0,018
	Çalışmayan	206		

Tablo incelendiğinde, annelerin çalışma durumu ile öz-yeterlik alt maddelerinden “Öz_Duyarlı (F=3,382;p=0,036)”, “Öz Bakım (F=4,096;p=0,018)” ve öz-yeterlik alt maddeleri arasında ($p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Annelerin çalışma durumu ile Öz-yeterliğin diğer alt maddeleri arasında her hangi bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 4.1.3. Annelerin Çalışma Durumları ile Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puanlarının Karşılaştırılması

Gelişim Alanları	Çalışma Durumu	n	F	p
Dil-Bilişsel Gelişimi	Çalışan	30	2,282	0,104
	Çalışmayan	206		
İnce Motor Gelişimi	Çalışan	30	2,455	0,088
	Çalışmayan	206		
Kaba Motor Gelişimi	Çalışan	30	0,357	0,700
	Çalışmayan	206		
Sosyal Beceri ve Öz-Bakım Gelişimi	Çalışan	30	1,562	0,212
	Çalışmayan	206		

Tabloya bakıldığında, annelerin çalışma durumu ile çocukların “Dil-Bilişsel Gelişimi (F=2,282;p=0,104)”, “İnce Motor Gelişimi (F=2,455;p=0,088)”, “Kaba Motor Gelişimi(F=0,357;p=0,700)”, “Sosyal Beceri ve Öz-Bakım(F=1,562;p=0,212)” gelişim alanları arasında ($p>0,05$) anlamlılık düzeyinde her hangi bir farklılık belirlenmemiştir.

Tablo 4.1.4. Annenin Yaşı ile Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Annenin Yaşı	n	$\bar{X}$	T	p
Evlilik Uyumu	20-35 yaş	206	1,79	-1,814	0,076
	36-45 yaş	30	1,90		

Tablo incelendiğinde, anne yaşının, evlilik uyumu üzerinde etkisi olmadığı ($p>0,05$) anlamlılık düzeyinde tespit edilmiştir.

Tablo 4.1.5. Annenin Yaşı ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Öz-Yeterlik Alt Maddeleri	Annenin Yaşı	n	$\bar{X}$	T	p
Öz_Duygusal	20-35 yaş	206	25,34	0,891	0,374
	36-45 yaş	30	24,83		
Öz_Duyarlı	20-35 yaş	206	33,66	0,526	0,599
	36-45 yaş	30	33,17		
Öz_Koruma	20-35 yaş	206	26,30	-0,244	0,808
	36-45 yaş	30	26,43		
Öz_Disiplin	20-35 yaş	206	21,01	-0,822	0,412
	36-45 yaş	30	21,60		
Öz_Oyun	20-35 yaş	206	22,70	1,158	0,248
	36-45 yaş	30	21,77		
Öz_Öğretme	20-35 yaş	206	25,86	-0,249	0,803
	36-45 yaş	30	26,03		
Öz_Bakım	20-35 yaş	206	25,17	0,968	0,338
	36-45 yaş	30	24,70		

Tablo incelendiğinde, annelerin yaşının, anne öz-yeterlik alt maddeleri üzerinde etkisi olmadığı ($p>0,05$) anlamlılık düzeyinde tespit edilmiştir.

Tablo 4.1.6. Annenin Yaşı ile Çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puanlarının Karşılaştırılması

Gelişim Alanları	Annenin Yaşı	n	$\bar{X}$	T	p
Dil-Bilişsel Gelişimi	20-35 yaş	206	21,71	-1,539	0,125
	36-45 yaş	30	26,13		
İnce Motor Gelişimi	20-35 yaş	206	27,71	-0,858	0,392
	36-45 yaş	30	29,67		
Kaba Motor Gelişimi	20-35 yaş	206	19,18	-0,066	0,948
	36-45 yaş	30	19,23		
Sosyal Beceri- Öz-bakım Gelişimi	20-35 yaş	206	18,52	-1,540	0,125
	36-45 yaş	30	21,93		

Tabloya bakıldığında, anne yaşının, çocukların gelişim alanları üzerinde etkisinin olmadığı ($p<0,05$) anlamlılık düzeyinde saptanmıştır.

Tablo 4.1.7. Annelerin Eğitim Durumları ile Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Eğitim Düzeyi	n	F	p
Evlilik Uyumu	İlkokul	63	0,442	0,723
	Ortaokul	70		
	Lise	63		
	Üniversite	40		

Tabloya bakıldığında, annelerin eğitim düzeyinin evlilik uyumu üzerinde etkisi olmadığı ($F=0,442;p=0,723$), ($p>0,05$) anlamlılık düzeyinde saptanmıştır.

Tablo 4.1.8. Annelerin Eğitim Durumları ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Öz -Yeterlik Alt Maddeleri	Eğitim Düzeyi	n	F	p
Öz_Duygusal	İlkokul	63	1,629	0,183
	Ortaokul	70		
	Lise	63		
	Üniversite	40		
Öz_Duyarlı	İlkokul	63	2,013	0,113
	Ortaokul	70		
	Lise	63		
	Üniversite	40		
Öz_Koruma	İlkokul	63	1,801	0,148
	Ortaokul	70		
	Lise	63		
	Üniversite	40		
Öz_Disiplin	İlkokul	63	0,402	0,751
	Ortaokul	70		
	Lise	63		
	Üniversite	40		
Öz_Oyun	İlkokul	63	1,790	0,150
	Ortaokul	70		
	Lise	63		
	Üniversite	40		
Öz_Öğretme	İlkokul	63	3,072	0,029
	Ortaokul	70		
	Lise	63		
	Üniversite	40		
Öz_Bakım	İlkokul	63	2,135	0,097
	Ortaokul	70		
	Lise	63		
	Üniversite	40		

Tablo incelendiğinde, annelerin eğitim düzeyinin öz-yeterlik alt maddelerinden “Öz Öğretme (F=3,072; p=0,029)” yeterliliğinde (p<0,05) anlamlılık düzeyinde farklılık olduğu görülmüştür.

Tablo 4.1.9. Annelerin Eğitim Durumları ile Çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puanlarının Karşılaştırılması

Gelişim Alanı	Eğitim Düzeyi	n	F	p
Dil Bilişsel Gelişimi	İlkokul Mezunu	63	0,675	0,568
	Orta Okul Mezunu	70		
	Lise Mezunu	63		
	Üniversite Mezunu	40		
İnce Motor Gelişimi	İlkokul Mezunu	63	0,178	0,911
	Orta Okul Mezunu	70		
	Lise Mezunu	63		
	Üniversite Mezunu	40		
Kaba Motor Gelişimi	İlkokul Mezunu	63	0,326	0,806
	Orta Okul Mezunu	70		
	Lise Mezunu	63		
	Üniversite Mezunu	40		
Sosyal Beceri ve Öz-bakım Gelişimi	İlkokul Mezunu	63	0,526	0,665
	Orta Okul Mezunu	70		
	Lise Mezunu	63		
	Üniversite Mezunu	40		

Tablo incelendiğinde, annelerin eğitim düzeyi ile “Dil-Bilişsel Alan (F=0,675; p=0,568)”, “İnce Motor Alan (F=0,178; p=0,911)”, “Kaba Motor Alan (F=0,326; p=0,806)”, “Sosyal Beceri ve Öz-Bakım (F=0,526; p=0,665)” çocukların gelişim alanları arasında (p>0,05) anlamlılık düzeyinde herhangi bir farklılık görülmemiştir.

Tablo 4.1.10. Babanın Eğitim Durumları ile Evlilik Uyum Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Eğitim Düzeyi	n	F	p
Evlilik Uyumu	İlkokul	39	1,654	0,178
	Ortaokul	58		
	Lise	77		
	Üniversite	62		

Tablo incelendiğinde, babaların eğitim düzeyinin (F=1,654; p=0,178) evlilik uyumu üzerinde etkisi olmadığı (p>0,05) anlamlılık düzeyinde görülmüştür.

Tablo 4.1.11. Babaların Eğitim Durumu ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Öz-Yeterlik Alt Maddeleri	Eğitim Düzeyi	n	F	p
Öz_Duygusal	İlkokul	39	5,120	0,002
	Ortaokul	58		
	Lise	77		
	Üniversite	62		
Öz_Duyarlı	İlkokul	39	4,567	0,004
	Ortaokul	58		
	Lise	77		
	Üniversite	62		
Öz_Koruma	İlkokul	39	9,466	0,000
	Ortaokul	58		
	Lise	77		
	Üniversite	62		
Öz_Disiplin	İlkoku	39	5,661	0,001
	Ortaokul	58		
	Lise	77		
	Üniversite	62		
Öz_Oyun	İlkokul	39	4,948	0,002
	Ortaokul	58		
	Lise	77		
	Üniversite	62		
Öz_Öğretme	İlkokul	39	3,011	0,000
	Ortaokul	58		
	Lise	77		
	Üniversite	62		
Öz_Bakım	İlkokul	39	3,362	0,019
	Ortaokul	58		
	Lise	77		
	Üniversite	62		

Tabloya bakıldığında, babaların eğitim düzeyi ile anne öz-yeterlik alt maddeleri “Öz Duygusal (F=5,120; p=0,002)”, “Öz Duyarlı (F=4,567; p=0,004)”, “Öz Koruma (F=9,466; p=0,000)”, “Öz Disiplin (F=5,661; p=0,001)”, “Öz Oyun (F=4,948; p=0,002)”, “Öz Öğretme (F=3,011; p=0,000)”, “Öz Bakım (F=3,362; p=0,019)” arasında ($p<0,05$) anlamlılık düzeyinde farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 4.1.12. Babaların Eğitim Durumları ile Çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puanlarının Karşılaştırılması

Gelişim Alanı	Eğitim Düzeyi	n	F	p
Dil Bilişsel Gelişimi	İlkokul Mezunu	39	0,536	0,658
	Orta Okul Mezunu	58		
	Lise Mezunu	77		
	Üniversite Mezunu	62		
İnce Motor Gelişimi	İlkokul Mezunu	39	1,034	0,378
	Orta Okul Mezunu	58		
	Lise Mezunu	77		
	Üniversite Mezunu	62		
Kaba Motor Gelişimi	İlkokul Mezunu	39	1,881	0,133
	Orta Okul Mezunu	58		
	Lise Mezunu	77		
	Üniversite Mezunu	62		
Sosyal Beceri ve Öz-bakım Gelişimi	İlkokul Mezunu	39	0,447	0,719
	Orta Okul Mezunu	58		
	Lise Mezunu	77		
	Üniversite Mezunu	62		

Tablo incelendiğinde, babaların eğitim düzeyi ile “Dil Bilişsel Alan (F=0,536; p=0,658)”, “İnce Motor Alan (F=1,034; p=0,378)”, “Kaba Motor Alan (F=1,881; p=0,133)”, “Sosyal Beceri ve Öz-Bakım (F=0,447; p=0,719)” gelişim alanları arasında (p>0,05) anlamlılık düzeyinde herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 4.1.13. Çocuk Sayısı ile Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamasının Karşılaştırılması

	Çocuk Sayısı	n	F	p
Evlilik Uyumu	1 Çocuk	72	0,877	0,417
	2 Çocuk	89		
	3 ve Üzeri Çocuk	75		

Tablo incelendiğinde, çocuk sayısının (F=0,877; p=0,417), evlilik uyumu üzerinde (p>0,05) anlamlılık düzeyinde etkisi olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.1.14.Çocuk Sayısı ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Öz-Yeterlik Alt Maddeleri	Çocuk Sayısı	n	F	p
Öz_Duygusal	1 Çocuk	72	0,341	0,711
	2 Çocuk	89		
	3 ve Üzeri	75		
Öz_Duyarlı	1 Çocuk	72	2,919	0,056
	2 Çocuk	89		
	3 ve Üzeri	75		
Öz_Koruma	1 Çocuk	72	0,333	0,712
	2 Çocuk	89		
	3 ve Üzeri	75		
Öz_Disiplin	1 Çocuk	72	0,531	0,589
	2 Çocuk	89		
	3 ve Üzeri	75		
Öz_Oyun	1 Çocuk	72	3,280	0,039
	2 Çocuk	89		
	3 ve Üzeri	75		
Öz_Öğretme	1 Çocuk	72	0,136	0,873
	2 Çocuk	89		
	3 ve Üzeri	75		
Öz_Bakım	1 Çocuk	72	0,694	0,500
	2 Çocuk	89		
	3 ve Üzeri	75		

Tabloya bakıldığında, çocuk sayısının öz-yeterlik alt maddelerinden “Öz_Oyun (F=3,280; p=0,039)” arasında ($p<0,05$) anlamlılık düzeyinde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.1.15.Çocuk Sayısı ile Ankara Gelişim Tarama Envanteri Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Gelişim Alanı	Çocuk Sayısı	n	F	p
Dil Bilişsel Gelişimi	1 Çocuk	72	0,756	0,470
	2 Çocuk	89		
	3 ve Üzeri Çocuk	75		
İnce Motor Gelişimi	1 Çocuk	72	0,244	0,784
	2 Çocuk	89		
	3 ve Üzeri Çocuk	75		
Kaba Motor Gelişimi	1 Çocuk	72	0,014	0,986
	2 Çocuk	89		
	3 ve Üzeri Çocuk	75		
Sosyal Beceri- Öz-bakım Gelişimi	1 Çocuk	72	0,434	0,649
	2 Çocuk	89		
	3 ve Üzeri Çocuk	75		

Tabloya bakıldığında, çocuk sayısı ile “Dil Bilişsel Alan (F=0,756; p=0,470)”, “İnce Motor Alan (F=0,244; p=0,784)”, “Kaba Motor Alan (F=0,014; p=0,986)”, “Sosyal Beceri ve Öz-Bakım (F=0,434; p=0,649)” gelişim alanları arasında (p>0,05) anlamlılık düzeyinde her hangi bir farklılık görülmemiştir.

Tablo 4.1.16. Ailenin Yaşadığı Yer ile Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Ailenin Yaşadığı Yer	n	F	p
Evlilik Uyumu	Köy	22	2,581	0,078
	İlçe	8		
	İl Merkezi	206		

Tablo incelendiğinde, ailelerin yaşadığı yerin evlilik uyumu üzerinde etkisi olmadığı (F=2,581; p=0,078), (p>0,05) anlamlılık düzeyinde görülmüştür.

Tablo 4.1.17. Ailenin Yaşadığı Yere Göre Ebeveynlik Görevlerin Öz-Yeterlik Ölçek ve Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Öz Yeterlilik Alt Maddeleri	Ailenin Yaşadığı Yer	n	F	p
Öz_Duygusal	Köy	22	8,787	0,000
	İlçe	8		
	İl Merkezi	206		
Öz_Duyarlı	Köy	22	10,978	0,000
	İlçe	8		
	İl Merkezi	206		
Öz_Koruma	Köy	22	15,597	0,000
	İlçe	8		
	İl Merkezi	206		
Öz_Disiplin	Köy	22	7,070	0,001
	İlçe	8		
	İl Merkezi	206		
Öz_Oyun	Köy	22	7,369	0,001
	İlçe	8		
	İl Merkezi	206		
Öz_Öğretme	Köy	22	9,042	0,000
	İlçe	8		
	İl Merkezi	206		
Öz_Bakım	Köy	22	4,535	0,012
	İlçe	8		
	İl Merkezi	206		

Tablo incelendiğinde, ailelerin yaşadığı yerin anne öz-yeterlik alt maddelerinin “Öz Duygusal (F=8,787; p=0,000)”, “Öz Duyarlı (F=10,978; p=0,000)”, “Öz Koruma (F=15,597; p=0,000)”, “Öz Disiplin (F=7,070; p=0,001)”, “Öz Oyun (F=7,369; p=0,001)”, “Öz Öğretme (F=9,042; p=0,000)”, “Öz Bakım (F=4,535; p=0,012)” yeterlikleri arasında (p<0,05) anlamlılık düzeyinde farklılığa yol açtığı görülmüştür.

Tablo 4.1.18. Ailenin Yaşadığı Yer ile Ankara Gelişim Tarama Envanteri Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Gelişim Alanı	Eğitim Düzeyi	n	F	p
Dil Bilişsel Gelişimi	Köy	22	1,772	0,172
	İlçe	8		
	İl Merkezi	206		
İnce Motor Gelişimi	Köy	22	1,617	0,201
	İlçe	8		
	İl Merkezi	206		
Kaba Motor Gelişimi	Köy	22	0,299	0,742
	İlçe	8		
	İl Merkezi	206		
Sosyal Beceri ve Öz-bakım Gelişimi	Köy	22	3,459	0,033*
	İlçe	8		
	İl Merkezi	206		

Tablo incelendiğinde, “Dil Bilişsel (F=1,772; p=0,172)”, “İnce Motor (F=1,617; p=0,201)” ve “Kaba Motor (F=0,299; p=0,742)” gelişim alanları ile yerleşim yeri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı, “Sosyal Beceri ve Öz-Bakım (F=3,459; p=0,033)” gelişim alanı ile (p<0,05) anlamlılık düzeyinde bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Post Hoc Test testi sonucunda farklılığın il merkezinde yaşayan çocuklardan kaynaklı olduğu tespit edilmiştir

Tablo 4.1.19. Aile Yapısı ile Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamasının Karşılaştırılması

	Aile Yapısı	n	$\bar{X}$	T	p
Evlilik Uyumu	Çekirdek Aile	191	1,81	0,843	0,400
	Geniş Aile	45	1,76		

Tablo incelendiğinde, aile yapısının evlilik uyumu (T=0,843; p=0,400) üzerinde anlamlılık düzeyinde etkisi olmadığı (p>0,05) tespit edilmiştir.

Tablo 4.1.20. Aile Yapısı ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Öz-Yeterlik Alt Maddeleri	Aile Yapısı	n	$\bar{X}$	T	p
Öz_Duygusal	Çekirdek Aile	191	25,02	-3,236	0,002
	Geniş Aile	45	26,36		
Öz_Duyarlı	Çekirdek Aile	191	32,87	-6,332	0,000
	Geniş Aile	45	36,67		
Öz_Koruma	Çekirdek Aile	191	26,08	-2,644	0,009
	Geniş Aile	45	27,29		
Öz_Disiplin	Çekirdek Aile	191	21,02	-0,636	0,526
	Geniş Aile	45	21,40		
Öz_Oyun	Çekirdek Aile	191	22,12	-3,620	0,000
	Geniş Aile	45	24,53		
Öz_Öğretme	Çekirdek Aile	191	25,65	-1,657	0,103
	Geniş Aile	45	26,87		
Öz_Bakım	Çekirdek Aile	191	24,92	-1,901	0,062
	Geniş Aile	45	25,91		

Tabloya bakıldığında, aile yapısının anne öz-yeterlik alt maddelerinden “Öz-Duygusal (T=-3,236; p=0,002)”, “Öz-Duyarlı (T=-6,332; p=0,000)”, “Öz-Koruma (T=-2,644; p=0,009)” ve “Öz-Oyun (T=-3,620; p=0,000)” yeterliliklerinde ($p < 0,05$) anlamlılık düzeyinde, farklılık olduğu “Öz-Disiplin (T=-0,636; p=0,526)”, “Öz-Öğretme (T=-1,657; p=0,103)” ve “Öz-Bakım (T=-1,901; p=0,062)” yeterliliklerinde aile yapısının anlamlı bir farklılığa yol açmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4.1.21. Aile Yapısı ile Ankara Gelişim Tarama Envanteri Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Gelişim Alanları	Aile Yapısı	n	$\bar{X}$	T	p
Dil Bilişsel Gelişimi	Çekirdek Aile	191	21,02	-2,718	0,007
	Geniş Aile	45	27,58		
İnce Motor Gelişimi	Çekirdek Aile	191	26,83	-3,175	0,002
	Geniş Aile	45	32,76		
Kaba Motor Gelişimi	Çekirdek Aile	191	19,16	-0,219	0,827
	Geniş Aile	45	19,29		
Sosyal Beceri ve Öz-Bakım Gelişimi	Çekirdek Aile	191	17,74	-3,477	0,001
	Geniş Aile	45	24,13		

Tabloya bakıldığında, aile yapısı ile Kaba Motor (T=0,219; p=0,827) gelişimi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, çocukların Dil Bilişsel (T=-2,718; p=0,007),

İnce Motor (T=-3,175; p=0,002) ve Sosyal Beceri ve Öz-Bakım (T=-3,477; p=0,001) gelişim alanlarında anlamlı düzeyde farklılık olduğu tespit edilmiştir (p<0,05).

Tablo4.1.22. Evlilik Şekli ile Evlilik Uyum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Evlilik Şekli	n	F	p
Evlilik Uyumu	Görücü	135	1,926	0,126
	Flört-Anlaşarak	76		
	Akraba Evliliği	17		
	Kaçarak	8		

Tablo incelendiğinde, evlilik şeklinin evlilik uyumu (F=1,926; p=0,126) üzerinde etkisi olmadığı (p>0,05) anlamlılık düzeyinde tespit edilmiştir.

Tablo 4.1.23. Evlilik Şekli ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçeği Alt Boyut Ortalamalarının Karşılaştırılması

Öz-Yeterlik Alt Maddeleri	Evlilik Şekli	n	F	p
Öz_Duygusal	Görücü Usulü	135	0,077	0,972
	Flört Ederek, Anlaşarak	76		
	Akraba Evliliği	17		
	Kaçarak	8		
Öz_Duyarlı	Görücü Usulü	135	0,067	0,978
	Flört Ederek, Anlaşarak	76		
	Akraba Evliliği	17		
	Kaçarak	8		
Öz_Koruma	Görücü Usulü	135	0,584	0,626
	Flört Ederek, Anlaşarak	76		
	Akraba Evliliği	17		
	Kaçarak	8		
Öz_Disiplin	Görücü Usulü	135	0,264	0,851
	Flört Ederek, Anlaşarak	76		
	Akraba Evliliği	17		
	Kaçarak	8		
Öz_Oyun	Görücü Usulü	135	0,379	0,768
	Flört Ederek, Anlaşarak	76		
	Akraba Evliliği	17		
	Kaçarak	8		
Öz_Öğretme	Görücü Usulü	135	1,237	0,297
	Flört Ederek, Anlaşarak	76		
	Akraba Evliliği	17		
	Kaçarak	8		
Öz_Bakım	Görücü Usulü	135	2,168	0,092
	Flört Ederek, Anlaşarak	76		
	Akraba Evliliği	17		
	Kaçarak	8		

Tablo incelendiğinde, evlilik şekli ile öz-yeterlik alt maddeleri “Öz-Duygusal (F=0,077; p=0,972)”, “Öz-Duyarlı (F=-0,067; p=0,978)”, “Öz-Koruma (F=0,584; p=0,626)”, “Öz-Disiplin (F=0,264; p=0,851)”, “Öz-Oyun (F=0,379; p=0,768)”, “Öz-Öğretme (F=1,237; p=0,297)” ve “Öz-Bakım (F=2,1681; p=0,092)” arasında ($p>0,05$) anlamlılık düzeyinde istatistiksel fark görülmemiştir.

Tablo 4.1.24. Annelerin Evlilik Şekli ile Çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puanlarının Karşılaştırılması

Gelişim Alanı	Evlilik Şekli	n	F	p
Dil Bilişsel Gelişimi	Görücü Usulü	135	0,323	0,809
	Flört Ederek, Anlaşarak	76		
	Akraba Evliliği	17		
	Kaçarak	8		
İnce Motor Gelişimi	Görücü Usulü	135	0,379	0,768
	Flört Ederek, Anlaşarak	76		
	Akraba Evliliği	17		
	Kaçarak	8		
Kaba Motor Gelişimi	Görücü Usulü	135	0,854	0,466
	Flört Ederek, Anlaşarak	76		
	Akraba Evliliği	17		
	Kaçarak	8		
Sosyal Beceri ve Öz-bakım Gelişimi	Görücü Usulü	135	0,227	0,878
	Flört Ederek, Anlaşarak	76		
	Akraba Evliliği	17		
	Kaçarak	8		

Tablo incelendiğinde, evlilik şekli ile ‘Dil Bilişsel (F=0,323; p=0,809)’, ‘İnce Motor (F=0,379; p=0,7688)’, ‘Kaba Motor (F=0,854; p=0,466)’, ‘Sosyal Beceri ve Öz-Bakım (F=0,227; p=0,878)’ gelişim alanları arasında ($p>0,05$) anlamlılık düzeyinde farklılık görülmemiştir.

4.2. Çocukların Sağlık Durumuna Göre Veri Analizleri

Tablo 4.2.1. Çocukların Sağlık Durumu ile Annelerin Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Sağlık Durumu	n	$\bar{X}$	T	p
Evlilik Uyumu	Sağlıklı Çocuk	125	1,88	3,291	0,001
	Hasta Çocuk	111	1,71		

Tablo incelendiğinde, çocukların sağlık durumunun anne-babaların evlilik uyumu ($T=3,291$; $p=0,001$) üzerinde etkisi olduğu ($p<0,05$) anlamlılık düzeyinde tespit edilmiştir. Sağlıklı çocuğu olan anne-babaların evlilik uyumu puan ortalamasının ($\bar{X}:1,88$), hasta çocuğu olan anne-babaların evlilik uyumu puan ortalaması ($\bar{X}:1,71$), daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 4.2.2. Çocukların Sağlık Durumu ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Öz-Yeterlik Alt Maddeleri	Sağlık Durumu	N	$\bar{X}$	T	p
Öz_Duygusal	Sağlıklı Çocuk	125	23,39	-14,695	0,000
	Hasta Çocuk	111	27,39		
Öz_Duyarlı	Sağlıklı Çocuk	125	30,21	-17,987	0,000
	Hasta Çocuk	111	37,39		
Öz_Koruma	Sağlıklı Çocuk	125	25,17	-7,515	0,000
	Hasta Çocuk	111	27,61		
Öz_Disiplin	Sağlıklı Çocuk	125	20,61	-2,169	0,031
	Hasta Çocuk	111	21,63		
Öz_Oyun	Sağlıklı Çocuk	125	20,58	-9,119	0,000
	Hasta Çocuk	111	24,83		
Öz_Öğretme	Sağlıklı Çocuk	125	24,81	-5,360	0,000
	Hasta Çocuk	111	27,10		
Öz_Bakım	Sağlıklı Çocuk	125	23,80	-7,743	0,000
	Hasta Çocuk	111	26,58		

Tabloya bakıldığında, çocukların sağlık durumu ile annelerin “Öz-Duygusal ($T=-14,695$; $p=0,000$)”, “Öz-Duyarlı ($T=-17,987$; $p=0,000$)”, “Öz-Koruma ($T=-7,515$; $p=0,000$)”, “Öz-Disiplin ($T=-2,169$; $p=0,031$)”, “Öz-Oyun ($T=-9,119$; $p=0,000$)” “Öz-Öğretme ($T=-5,360$; $p=0,000$)” ve “Öz-Bakım ($T=-7,743$; $p=0,000$)” yeterlikleri puan ortalamaları arasında ($p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

Tablo 4.2.3.Çocukların Sağlık Durumu ile Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Gelişim Alanı	Sağlık Durumu	n	$\bar{X}$	T	p
Dil Bilişsel Gelişimi	Sağlıklı Çocuk	125	20,88	-1,579	0,116
	Hasta Çocuk	111	23,84		
İnce Motor Gelişimi	Sağlıklı Çocuk	125	26,05	-2,716	0,007
	Hasta Çocuk	111	30,12		
Kaba Motor Gelişimi	Sağlıklı Çocuk	125	19,32	0,519	0,604
	Hasta Çocuk	111	19,04		
Sosyal Beceri ve Öz-bakım Gelişimi	Sağlıklı Çocuk	125	16,59	-3,544	0,000
	Hasta Çocuk	111	21,62		

Tablo incelendiğinde, çocukların sağlık durumunun; İnce Motor Gelişimi (T=-2,716; p=0,007) ile Sosyal Beceri ve Öz-bakım Gelişimi (T=-3,544; p=0,000) üzerinde etkisi olduğu (p<0,05) anlamlılık düzeyinde tespit edilmiştir. Dil Bilişsel Gelişim (T=-1,579; p=0,116) ve Kaba Motor Gelişim (T=0,519; p=0,604) alanları ise çocukların sağlık durumu açısından (p>0,05) anlamlılık düzeyinde bir farklılığa yol açmamıştır.

4.3. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle İlgili Analizleri

Tablo 4.3.1. Annelerin Evlilik Uyum Yeterliliği

	F	%
Evlilik uyumu yok	47	19,1
Evlilik uyumu var	189	80,1
Total	236	100

Tablo incelendiğinde, annelerin %19,1'i uyumsuz evliliğe, %80,1'inin uyumlu evliliğe sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.3.2. Anne-Babaların Evlilik Uyumları ile Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek Alt Boyutlarının Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Öz-Yeterlik Alt Maddeleri	Evlilik Uyumu	n	$\bar{X}$	T	p
Öz_Duygusal	Var	47	26,47	2,833	0,006
	Yok	189	24,97		
Öz_Duyarlı	Var	47	34,94	2,192	0,032
	Yok	189	33,26		
Öz_Koruma	Var	47	26,92	1,582	0,099
	Yok	189	26,17		
Öz_Disiplin	Var	47	22,19	2,337	0,022
	Yok	189	20,82		
Öz_Oyun	Var	47	23,98	2,478	0,016
	Yok	189	22,23		
Öz_Öğretme	Var	47	25,91	0,065	0,949
	Yok	189	25,88		
Öz_Bakım	Var	47	26,30	2,914	0,005
	Yok	189	24,81		

Tabloya bakıldığında, evlilik uyumunun öz-yeterlik alt maddelerinden “Öz_Duygusal (T=2,833; p=0,006)”, “Öz_Duyarlı (T=2,192; p=0,032)”, “Öz_Disiplin (T=3,337; p=0,022)”, “Öz_Oyun (T=2,478; p=0,016)” ve “Öz_Bakım (T=2,914; p=0,005)” maddeleri arasında ($p < 0,05$) anlamlılık düzeyinde farklılık tespit edilmiştir. Evlilik uyumu olan annelerin; “Öz_Duygusal” alanda puan ortalaması ($\bar{x}$:26,47), “Öz_Duyarlı” alanında ($\bar{X}$:34,94), “Öz_Disiplin” alanında ($\bar{x}$:22,19), “Öz_Oyun” alanında ($\bar{X}$:23,98) ve “Öz_Bakım” alanında ($\bar{X}$:26,30) olarak belirlenmiştir. Ancak “Öz_Koruma (T=1,582; p=0,099)” ve “Öz_Öğretme (T=0,065; p=0,949)” alt maddelerinde ($p > 0,05$) anlamlılık düzeyinde evlilik uyumunun etkisi olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.3.3. Anne-Babaların Evlilik Uyumları ile Ankara Gelişim Tarama Envanteri
Alt Boyut Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Gelişim Alanı	Evlilik Uyumu	n	$\bar{X}$	T	p
Dil Bilişsel Gelişimi	Var	189	24,21	1,036	0,304
	Yok	47	21,79		
İnce Motor Gelişimi	Var	189	28,49	0,348	0,729
	Yok	47	27,83		
Kaba Motor Gelişimi	Var	189	19,15	-0,070	0,944
	Yok	47	19,20		
Sosyal Beceri ve Öz-bakım Gelişimi	Var	189	20,85	1,371	0,174
	Yok	47	18,49		

Tabloya bakıldığında, evlilik uyumu ile ‘‘Dil Bilişsel (T=1,036; p=0,304)’’, ‘‘İnce Motor (T=0,348; p=0,729)’’, ‘‘Kaba Motor (T=-0,070; p=0,944)’’, ‘‘Sosyal Beceri ve Öz-Bakım (T=1,371; p=0,174)’’ gelişim alanları puan ortalamaları arasında (p>0,05) istatistiksel bir fark olmadığı görülmektedir.

Tablo 4.3.4. Annelerin Evlilik Uyumu Ölçek Puan Ortalamaları ile Çocukların Ankara Gelişim Tarama Envanteri Puanları Arasındaki İlişki

n=236	Evlilik Uyumu	
	R	p
Dil Bilişsel Puanı	-0,055	0,401
İnce Motor Puanı İnce	-0,014	0,835
Kaba Motor Puanı	-0,035	0,590
Sosyal Beceri-Öz Bakım Puanı	-0,054	0,410

r = Pearson Korelasyon Katsayısı, *p < 0,05, **p < 0,01

Tablo incelendiğinde, Evlilik uyumu ile AGTE alt ölçekleri arasındaki ilişki incelendiğinde; evlilik uyumu ile AGTE alt ölçek puan ortalamaları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu, ancak ilişkinin anlamlı olmadığı görülmüştür.

4.4. Annelerin Öz-Yeterlik Düzeyleri İle İlgili Analizleri

Tablo 4.4.1. Annelerin Ebeveynlik Görevlerinde Öz-Yeterlik Ölçek Alt Boyutlarının Puan Ortalamaları

	n	$\bar{X}$	S.S.	Min.	Max.	Düşük Düzey		Orta Düzey		Yüksek Düzey	
						f	%	f	%	f	%
Duygusal Yeterlik	236	25,27	2,88	7	35	0	0	117	49,6	119	50,4
Duyarlı Tepki	236	35,59	4,75	8	40	0	0	47	19,9	189	80,1
Koruma	236	26,32	2,77	7	35	1	0,4	97	41,1	138	58,5
Disiplin	236	21,09	3,64	9	45	0	0	127	53,8	109	46,2
Oyun	236	22,58	4,12	7	35	14	5,9	171	72,5	51	21,3
Öğretme	236	25,89	3,47	7	35	1	0,4	114	48,3	121	51,3
Günlük İşler	236	25,11	3,08	8	40	1	0,4	212	89,8	23	9,7
Toplam Öz-Yeterlik	236	179,84	16,66	53	265	0	0	197	83,5	39	16,5

Tablo incelendiğinde, annelerin öz-yeterlik toplam puanları 53 ile 265 arasında değişmekte; Ort.=179,84, SS=16,66'dır. Annelerin öz-yeterlik düzeylerine yönelik veriler incelendiğinde %16,5'inin yüksek, %83,5'inin ise orta düzeyde öz-yeterlik algısına sahip olduğu görülmektedir.

Ayrı ayrı faktörlere ilişkin puanlar açısından bakıldığında ortalaması en yüksek olan faktörün "Duyarlı Tepki" (Ort.= 33,59, SS=4,75), en düşük olduğu faktörün ise "Disiplin" (Ort.=21,09, SS=3,64) olduğu görülmektedir. Faktörlerin düzeyleri açısından bakıldığında ise algı düzeylerinin yüksek grupta en yüksek olduğu faktörün "Duyarlı Tepki Bakım-İlgi, Değer Verme" (%80,1), yüksek grubun en düşük olduğu faktörün ise "Günlük İşler"(%9,7) olduğu görülmektedir. Orta düzey grubun en yüksek olduğu faktör "Günlük İşler"(%89,8), en düşük olduğu faktör ise "Duyarlı Tepki Bakım-İlgi, Değer Verme"(%19,9) olduğu görülmektedir. Düşük grupta oranın en yüksek olduğu faktör "Oyun"(%5,9), en düşük olduğu faktörler ise "Duyarlı Tepki", "Disiplin", "Duyarlı Tepki Bakım-İlgi, Değer Verme"(%0)'dir.

Tablo 4.4.2. Annelerin Öz-yeterlik Alt Ölçek Puanları ile AGTE Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi

n=	T Puanı		Dil Bilişsel Puanı		İnce Motor Puanı		Kaba Motor Puanı		Sosyal Beceri-Öz Bakım Puanı	
	R	p	R	p	R	p	R	p	R	p
Öz Duygusal	0,098	0,133	0,057	0,382	0,098	0,133	0,033	0,616	0,125	0,056
Öz Duyarlı	0,119	0,069	0,081	0,214	0,110	0,091	0,038	0,565	0,145	0,026*
Öz Koruma	0,023	0,728	0,002	0,980	-0,010	0,877	0,092	0,160	0,047	0,472
Öz Disiplin	-0,011	0,866	-0,024	0,719	0,003	0,959	0,080	0,220	-0,038	0,566
Öz Oyun	0,126	0,053	0,088	0,178	0,145	0,026*	-0,053	0,417	0,158	0,015*
Öz Öğretme	0,063	0,335	0,042	0,519	0,055	0,402	0,060	0,360	0,068	0,301
Öz Bakım	-0,059	0,368	-0,050	0,447	-0,082	0,211	-0,031	0,632	-0,027	0,678

r = Pearson Korelasyon Katsayısı, *p < 0,05, **p < 0,01

Annelerin Öz-yeterlik toplam puanı ve alt ölçeklerinden alınan puanlar ile AGTE'nin alt ölçek puanları arasındaki korelasyonları tabloda gösterilmiştir.

Ankara Gelişim Tarama Envanteri alt ölçek puanları (T Puanı, Dil Bilişsel Puanı ve Sosyal Beceri ve Öz Bakım Puanı) ile annelerin öz yeterlik puanlarından "Öz Disiplin Puanı" arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ancak bu ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı değildir.

AGTE alt ölçek puanları (Kaba Motor Puanı) ile annelerin öz-yeterlilik puanlarından "Öz Oyun Puanı" arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ancak bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Annelerin öz-yeterlilik puanından "Öz Bakım Puanı" ile AGTE alt ölçek puanlarının (T Puanı, Dil Bilişsel Puanı, İnce Motor Puanı, Kaba Motor Puanı ve Sosyal Beceri ve Öz Bakım Puanı) tümü arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ancak; bu ilişkilerin hiç birisi istatistiksel olarak anlamlı değildir.

AGTE alt ölçek puanlarından; İnce Motor Puanı ve Sosyal Beceri ve Öz Bakım Puanı ile annelerin öz yeterlilik puanlarından "Öz Oyun Puanı" arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Sırasıyla bu değerler (r = 0,145, p < 0,05); (r = 0,158, p < 0,05) olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4.4.3. Annelerin Evlilik Uyumu ve Öz-yeterlik Ölçeği Alt Ölçek Puanları Arasındaki İlişkinin Korelasyon Analizi

n=236	Evlilik Uyumu	
	R	p
Öz Duygusal	-0,184	0,005**
Öz Duyarlı	-0,114	0,080
Öz Koruma	-0,090	0,170
Öz Disiplin	-0,194	0,003**
Öz Oyun	-0,161	0,013*
Öz Öğretme	-0,076	0,243
Öz Bakım	-0,175	0,007**

r = Pearson Korelasyon Katsayısı, *p < 0,05, **p < 0,01

Evlilik uyumu ile annelerin öz-yeterlik alt ölçekleri arasındaki korelasyon Tabloda gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde; Evlilik uyumu ile annelerin öz-yeterlikleri ve alt ölçekleri arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öz-yeterlik alt ölçekleri ayrıntılı olarak incelendiğinde;

Evlilik uyumu ile Öz-Duygusal alt ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu (r = -0,184; p < 0,01), Evlik uyumu ile Öz-Disiplin alt ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu (r = -0,194; p < 0,01), Evlik uyumu ile Öz-Bakım alt ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu (r = -0,175; p < 0,01) ve Evlik uyumu ile Öz-Oyun alt ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu (r = -0,161; p < 0,05) tespit edilmiştir. Evlilik uyumu ile Öz-Duyarlı, Öz-Koruma, Öz-Öğretme alt ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

5. TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırma kapsamına alınan hastanede yatan ancak herhangi bir gelişim geriliği tanısı almamış ve normal gelişim gösteren çocuk anneleri ile sağlıklı ve normal gelişim gösteren çocuk annelerinin sosyo-demografik özellikleri, evlilik uyumları, öz-yeterlik algıları ve çocuk gelişimi ile ilgili elde edilen veriler literatür bilgilerinin doğrultusunda aşağıdaki başlıklar altında tartışılmıştır.

5.1.Sosyo-Demografik Özelliklerle İlgili Bulguların Tartışılması

5.2. Çocukların Sağlık Durumu İle Bulguların Tartışılması

5.3. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle İlgili Bulguların Tartışılması

5.5. Annelerin Öz-Yeterlik Düzeyleri İle İlgili Bulguların Tartışılması

Bu araştırmanın kapsamını oluşturan çocukların gelişim özellikleri çocuğun doğumundan 72. ayın sonuna kadar olan gelişimini ölçen 154 soruya annelerin verdikleri yanıtların güvenilir olduğu varsayımına dayanarak;

Ankara Gelişim Tarama Ölçeği alt ölçek gelişim puanlarına bakılıp, maksimum ulaşılması gereken puan hesaplanıp ortalama alınmıştır.‘Ortalamanın Altında’ ve‘Ortalamanın Üstünde’ olarak yapılan değerlendirme sonucunda; ortalamanın altında gelişim gösteren 127 (%53,8) çocuğun ince motor gelişim alanında,119 (%50,4) çocuğun dil bilişsel gelişim alanında, 82 (%34,7) çocuğun kaba motor gelişim alanında, 85 (%36,0) çocuğun sosyal beceri-öz-bakım gelişim alanlarında geriliklerinin olduğu belirlenmiştir.

5.1. Sosyo- Demografik Özelliklerle İlgili Bulguların Tartışılması

Annelerin (yaş, annenin ve babaların eğitim durumu, annenin çalışıp çalışmaması, ailenin yaşadığı yer, aile yapısı, çocuk sayısı, evlilik şekli)demografik özellikleri ile öz yeterlik algısı ve çocuğun gelişim düzeyi arasındaki ilişki değerlendirildiğinde;

Araştırmamızda; annenin çalışma durumu ve yaşı, çocuk sayısı, aile yapısı, ailenin yaşadığı yer, evlilik şekli ve anne babaların eğitim düzeylerinin, anne-babaların evlilik uyumu üzerine etkisinin olmadığı ($p>0,05$) anlamlılık düzeyinde saptanmıştır.

Gürsoy (2004)’un evli çiftlerin kaygı düzeyi, demografik değişkenler ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptığı çalışmasında; kadınların eğitim

durumu arttıkça evlilik uyumlarının yükseldiğini ve çalışan erkeklerin evlilik uyumunun çalışmayan erkeklerin evlilik uyumuna göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

Çelik ve Tümkaya (2012)'nin çalışmasında eğitim ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır.

Koçak (2008)'in çalışmasında evlilik süresinin, evlilik uyum düzeyini değiştirmede, yaşın artmasının evlilik doyumunu artırdığı, görücü usulüyle evlenenlerin evlilik uyumlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Araştırmamıza bakıldığında, evlilik şeklinin evlilik uyumu üzerinde etkisi olmadığı belirlenmiştir.

Kublay (2013) tarafından yapılan çalışmada; annelerin evlilik uyumunun bazı demografik değişkenler (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, meslek, evlilik süresi, eş ile olan yaş farkı, evlilik biçimi ve çocuk sayısı) açısından farklılık gösterip göstermediğine bakılmıştır. Meslek grubu ve evlenme biçimine göre bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Araştırmamız da evlilik uyumu belirli demografik değişkenler (cinsiyet, anne yaşı, çocuk sayısı, meslek ve evlenme biçimi) açısından incelendiğinde istatistiksel olarak bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Yıldız (2012)'in çalışmasında öğrenim düzeyinin artmasının evlilik uyumunu artırdığı; erkeklerin evlilik uyum düzeylerinin kadınlara göre yüksek olduğu, evlilik süresi arttıkça da evlilik uyumunun azaldığı saptanmıştır.

Turarel- Kışlak (1997) çalışmalarında evlilik uyumunun çocuk sayısına bağlı olarak değişmediği görülmüştür.

Yalçın (2014)'in kadınların evlilik uyumu ile sosyo-demografik özellikleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada; çocuk sayısı ile evlilik uyum düzeyi ve aile tipi değişkeni ile evlilik uyumu arasında anlamlı düzeyde ilişki olmadığı belirlenmiştir. Aynı çalışmada 21-30 yaş arasındaki kadınların evlilik uyum puanlarının 41 yaş üzeri kadınların evlilik uyum puanlarından düşük olduğu görülmüştür.

Çakır (2008)'in araştırmasında erkeklerin evlilik uyum düzeylerinin, kadınlarinkinden yüksek olduğu belirlenmiştir. 26-35 yaşları arasındaki bireylerin evlilik uyumlarının 36-50 yaşlarındakine göre yüksek olduğu; 7-12 yıldır evli olanların, 19+ yıldır evli olanlara göre evlilik uyumlarının yüksek olduğu saptanmıştır. Ekonomik gelir, çocuk sahibi olup olmama ve çalışma durumlarının evlilik uyumunda farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Çağ ve Yıldırım (2013)'in çalışmalarında cinsiyet, çocuk sayısı, evlilik süresi, eşler arasındaki yaş farkı, ekonomik düzey ve ev içerisindeki sorumlulukların paylaşılmasının evlilik uyumunu anlamlı ölçüde etkilemediği saptanmıştır.

Demiray (2006)'in çalışmasında gelir, cinsiyet, çocuk sahibi olma, çocuk yaşları, çocuk sayısı, eşin ailesini ziyaret etme sıklığı, evlilik biçimi, çalışma durumu, ebeveyn evlilik özelliği, aile tipi değişkenlerinin evlilik uyumuyla arasında anlamlı bir ilişki olmadığını saptamıştır

Esmailpour, Mahdavi ve Khajeh (2009)'in araştırmasında cinsiyet, eğitim düzeyi ve çocuk sayısı değişkenlerinin evlilik uyumunu etkilemediğini belirlemiştir.

Bizim çalışmamızda; annelerin çalışma durumunun öz-yeterlilik alt maddelerinden “Öz_Duyarlı” ve “Öz_Bakım” üzerinde ($p<0,05$) anlamlı bir farklılık yarattığı belirlenmiştir. Öz-yeterliğin diğer alt maddelerinde ise çalışma durumu açısından ($p>0,05$) anlamlılık düzeyinde istatistiksel bir farklılık saptanmamıştır.

Araştırmamızda; annelerin eğitim düzeyinin öz-yeterlilik alt maddelerinden “Öz-Öğretme” yeterliğinde ($p<0,05$) anlamlılık düzeyinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Bu sonuçtan yola çıkarak annelerin eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte öğretme yeterliliklerinin de doğru orantılı olarak arttığı söylenebilir. Bu araştırma kapsamını oluşturan çocukların babalarının eğitim düzeyinin anne öz-yeterlilik alt bileşenlerinin tümünde ($p<0,05$) anlamlılık düzeyinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılığa yol açtığı görülmüştür. Babaların eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte annelerin öz-yeterliliklerinin de doğru orantılı olarak arttığı saptanmıştır. Babaların eğitim düzeyinin yüksek olması ile birlikte, anneye gösterilen eş desteğinin fazla olduğu ve annenin çocuğuyla ilgilenirken karşılaştığı zorluklarla baş edebildiği söylenebilir.

Araştırmamızda; çocuk sayısının öz-yeterlilik alt maddelerinden “Öz_Oyun (F=3,280; P=0,039)” arasında ($p<0,05$) anlamlılık düzeyinde bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmamızda anne yaşı, evlilik şekli ile ebeveyn öz-yeterlilik algıları açısından ($p>0,05$) anlamlılık düzeyinde istatistiksel bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Balat, Sezer ve Tunçeli (2014)'nin çalışmasında ebeveynlerin sosyoekonomik düzeylerinin anne-baba öz-yeterlilik algısı üzerinde etkili olmadığı saptanmıştır

Azmoude ve ark.(2015)'nin bebeklik döneminde çocuğu olan annelerle yapılan çalışmada, annenin çalışma durumuna göre ebeveyn öz yeterliği algısı anlamlı farklılık göstermemiştir.

Kotil (2010)'in okul öncesi dönemdeki çocukların anneleriyle yaptığı çalışmada, ebeveyn öz-yeterliğinin ilgi alt boyutunda çalışmayan annelerin ebeveyn öz-yeterlik algılarının çalışan annelere göre daha güçlü olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, çalışmayan annelerin çocuklarıyla ilgilenme konusunda daha fazla zaman ayırabilmeleri ile açıklanmıştır.

Balat (2014)'in çalışmasında da okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çalışma durumu ile ebeveyn öz-yeterlik algıları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulunmuştur.

Araştırmamızda çocuk sayısının annelerin öz-yeterlik alt başlığından sadece “Öz_Oyun” açısından ($p<0,05$) anlamlı düzeyde istatistiksel farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılığın 3 ve üzeri çocuğu olan annelerden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Annelerin çocuk sayısı arttıkça oyun için ayrılan zamanın azaldığı görülmektedir.

Araştırmamızda, ailenin yaşadığı yer ile anne-babalık becerilerinde öz-yeterlik alt bileşenlerinin tümünde ($p<0,05$) anlamlılık düzeyinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır. Ailenin yaşadığı yerin, sahip olduğu sosyal imkânların annelerin öz-yeterlikleri üzerinde olumlu bir etki oluşturduğu gözlenmektedir. Araştırmada il merkezinde yaşayan annelerin öz-yeterliklerinin köy ve ilçede yaşayan annelere göre daha iyi olduğu saptanmıştır

Araştırmamızda aile yapısı ile çocukların Dil Bilişsel, İnce Motor, Sosyal Beceri ve Öz-Bakım gelişim alanları arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0,05$).

Ailelerin yaşadıkları yerleşim yeri çocukların gelişim alanları açısından ($p<0,05$) anlamlılık düzeyinde sadece Sosyal Beceri ve Öz-bakım Gelişim alanında farklı olduğu tespit edilmiştir. Diğer gelişim alanları açısından yerleşim yerinin her hangi bir farklılığa neden olmadığı görülmüştür. Farklılığın olduğu gelişim alanı için bu farklılığın il merkezinde yaşayan çocuklardan kaynaklı olduğu Post Hoc Test testi sonucunda saptanmıştır. İl merkezinde yaşayan ailelerin sahip olduğu sosyal

olanakların; köy ve ilçede yaşıyan ailelerin sahip olduğu sosyal olanaklardan fazla olması çocukların gelişim düzeylerini de olumlu yönde etkilemiş olduğu görülmektedir.

Araştırmamızda; annenin çalışıp çalışmadığının, annenin yaşının, annenin eğitim düzeyinin, babanın eğitim düzeyinin, çocuk sayısının, evlilik şeklinin çocukların gelişim alanları açısından ($p>0,05$) anlamlılık düzeyinde bir farklılık yaratmadığı saptanmıştır.

Kahraman, Ceylan, Korkmaz (2016)'ın 0-3 yaş arası çocukların gelişimsel değerlendirmelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yaptıkları çalışmalarında; cinsiyet, anne-baba öğrenim durumu, doğum sırası, istenen gebelik durumu, doğum şekli ve akraba evliliği değişkenlerine göre gelişimsel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmişlerdir.

Güven, Say, Sarı, Değirmenci ve Külçü (2012)'nin araştırmalarında sosyoekonomik düzeye göre çocukların kişisel ve sosyal gelişim durumları, dil gelişimi ve ince motor gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır.

Tomasello ve Farrar (1986)'ın çalışmasında ebeveynlerin sosyoekonomik durumu, çocuğa sağlayacağı çevre ve uyanların çocuğun dil edinimi ve sözcük dağarcığını etkilediğini belirlemişlerdir.

5.2.Çocukların Sağlık Durumu İle Bulguların Tartışılması

Araştırmamızda, çocukların sağlık durumunun anne-babaların evlilik uyumu üzerinde etkisi olduğu ($p<0,05$) anlamlılık düzeyinde saptanmıştır. Sağlıklı çocuğu olan anne-babaların evlilik uyum puan ortalamasının ($\bar{X}$:1,88), hasta çocuğu olan anne-babaların evlilik uyum puan ortalamalarından ($\bar{X}$:1,71), daha fazla olduğu saptanmıştır. Başka bir ifade ile sağlıklı çocuğu olan annelerin, eşleriyle daha mutlu bir evlilik hayatı olduğu, çocuklarını rutin kontroller için aile sağlığı merkezlerine götürebildikleri ve anne-baba olarak çocuklarına mutlu bir aile ortamı sundukları söylenebilir. Hasta çocuğu olan annelerin hastalık döneminde eşleriyle sıkıntılar yaşayabileceği, çocuklarını sağlık kontrollerine düzenli bir şekilde götüremedikleri ve mutlu aile ortamı sunamadıkları söylenebilir.

Araştırmamızda geniş aile içerisinde büyüyen çocukların Dil Bilişsel, İnce Motor ve Sosyal Beceri ve Öz-Bakım gelişim alanlarında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu gelişim alanlarını çekirdek aile içerisinde büyüyen çocuklardan daha yüksek olduğu sonucuna varılırken Kaba Motor gelişimi için anlamlı farklılık tespit

edilmemiştir. Başka bir ifadeyle çekirdek ailede büyüme puan ortalamalarının ($\bar{X}$:19,16) ve geniş aile içerisinde büyüme puan ortalamalarının ($\bar{X}$:19,29) Kaba Motor Gelişimi açısından her hangi bir farkı yoktur. Çekirdek ailede anne babanın çocuğuna daha çok zaman ayırması ve bilinçli bir şekilde yaklaşmasının çocuğun fiziksel, sosyal ve bilişsel gelişimini artırdığı; geniş ailede büyüyen çocuklarda ise anne babanın sorumluluğunu diğer aile bireylerinin üstlenmesi, anne babanın çocuğuna yeterli zaman ayıramaması nedeni ile çocukların fiziksel, sosyal ve bilişsel gelişimlerinin beklenen düzeyde olmadığı söylenebilir.

Araştırmamızda, çocukların sağlıklı ya da hasta olmasının annelerin öz yeterlilikleri üzerinde etkisi olduğu ($p<0,05$) anlamlılık düzeyinde tespit edilmiştir. Sağlıklı ve normal gelişim gösteren çocuğu olan annelerin öz-yeterlik toplam puanlarının, hastanede yatan ve normal gelişim gösteren çocuğu olan annelerin öz-yeterlik toplam puanlarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bunun sağlıklı çocuğu olan annelerin, çocuğunun bakımı ile ilgili karşılaştığı zorluklarla baş edebilme güç ve inancının yüksek oluşu; hasta çocuğu olan annelerin çocuğun bakımı ile ilgili karşılaştıkları sorunların çözümünde kendine güvenin azalması ile ilişkisi olduğu düşünülebilir.

Araştırmamızda, çocukların sağlık durumunun; İnce Motor Gelişimi ile Sosyal Beceri ve Öz-bakım Gelişimi üzerinde etkisi olduğu ($p<0,05$) anlamlılık düzeyinde saptanmıştır. Başka bir ifadeyle sağlıklı ve normal gelişim gösteren çocuklardaki İnce Motor Gelişim puan ortalamasının($\bar{X}$:26,05)hastanede yatan ve normal gelişim gösteren çocuklardaki Sosyal Beceri ve Öz-bakım puan ortalamasından($\bar{X}$:21,62) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Dil Bilişsel ve Kaba Motor Gelişim alanları ise çocukların sağlık durumu açısından ($p\geq0,05$) anlamlılık düzeyinde bir farklılığa yol açmadığı görülmüştür. Bu iki gelişim alanının, çocukların sağlık durumundan etkilenmediği saptanmıştır.

5.3. Anne Babaların Evlilik Uyumu İle İlgili Bulguların Tartışılması

Çalışmamızda, annelerin önemli bir kısmının (%80,1) uyumlu evliliği olduğu saptanmıştır. Evlilik uyumu ile annelerin öz-yeterlikleri ve alt ölçekleri arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öz-yeterlik alt ölçekleri ayrıntılı olarak incelendiğinde; evlilik uyumu ile Öz-Duygusal alt ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = -0,184$; $p < 0,01$). Evlilik uyumu ile Öz-Duyarlı ve Öz-

Koruma alt ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki, Evlilik uyumu ile Öz-Bakım alt ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -0,175$; $p < 0,01$) tespit edilmiştir. Evlilik uyumu ile Öz-Disiplin alt ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -0,194$; $p < 0,01$) ve Evlilik uyumu ile Öz-Oyun alt ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ($r = -0,161$; $p < 0,05$) tespit edilmiştir. Evlilik uyumu ile Öz-Öğretme alt ölçeği arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Eiden, Teti ve Corns (1995) evlilik uyumu ve ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerine yaptıkları çalışmada, evlilik uyumu ve çocuğun güvenliği arasında anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır. Güvensiz annelerin çocukları içinde, yüksek evlilik uyumu skoruna sahip kadınların çocuklarının güvenlik skorları daha yüksektir. Buradan evlilik uyumunun, anne-çocuk ilişkisinin kalitesini belirlediği söylenebilir.

Kaya (2003)'nin çiftlerin evlilik uyumları ve çocuklardaki davranış sorunları üzerine yapmış olduğu araştırmasında, anne ve babaların evlilik uyum düzeyleri arttıkça, çocuklarda görülen çeşitli davranış sorunlarında azalma olduğu görülmüştür.

Houseknecht (1981)'in araştırmasında evlilikteki sorunların çiftlerin çocuklarını etkilediği, çocuklarda depresyon, yetersiz sosyal beceriler, kötü sağlık sonuçları, düşük akademik başarı ve davranış sorunları ortaya çıkardığı saptanmıştır.

Şirvanlı ve Özen (1999)'nin çatışma yaşanan evliliklerin ve boşanmanın çocuklardaki davranış ve uyum sorunları üzerindeki rolleri incelemek amacıyla yapılan çalışmada; çatışmalı ve boşanmış ebeveynlerin çocuklarının psikolojik sorun düzeyleri ve kaygı düzeylerinin, çatışmasız ebeveynlerin çocuklarına oranla daha yüksek olduğu; çatışmasız ebeveynlerin çocuklarının, çatışmalı ve boşanmış olanlara oranla çevrelerinden daha fazla sosyal destek algıladıkları saptanmıştır.

Yılmaz (2001)'in çalışmasında çocukların ebeveyn çatışmalarından etkilenme şekilleri açıklanmıştır. Çocuklar model alma yoluyla ebeveynlerinden kavganın, ortaya çıkan anlaşmazlıklarda bir çözüm yolu olduğunu öğrenmekte ve bu durumda çocukta saldırgan davranışlar oluşturmaktadır. Benmerkezci çocuklar ise ailedeki çatışma nedeniyle kendilerini suçlamaktadır. Çocukların anne baba arasındaki çatışmaya korku, kızgınlık ve sıkıntı gibi duygusal tepkilerin yanında fizyolojik tepkiler de verdikleri tespit edilmiştir. Çocukların ebeveynleri arasındaki çatışmanın yüksek olduğu durumlarda bilişsel ve sosyal yeterliliğinin düşük olduğu görülmüştür. Özellikle eşler arasındaki çatışmanın çeşitli davranış sorunlarıyla, çatışmalı ebeveyn çocuk ilişkisiyle,

kardeşleriyle olan anlaşmazlıklarla, kişilerarası ilişkilerde başarısızlıkla, okuldaki düşük sosyal yeterlik ve akademik yeterlikle ilişkili olduğu bulunmuştur.

Vaughn ve arkadaşları (1988)'nın, 3-7 yaşları arasındaki çocukların kişilik gelişimleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile yapılan çalışmada, çocuklar ergenlik çağına geldiklerinde de devam ettirilmiş ve çocukların kişilik gelişimlerine ilişkin veriler değerlendirilmiştir. Sonuç olarak erken çocukluk dönemlerindeki ailedeki sosyalleşme deneyimlerinin çocukların psikolojik gelişimleri için önemli olduğu belirtilmiştir.

5.4. Annelerin Öz-Yeterlik Düzeyleri İle İlgili Bulguların Tartışılması

Araştırmamızda, annelerin öz-yeterlik toplam puanları 53 ile 265 arasında değişmekte; Ort.=179,84, SS=16,66'dır. Annelerin öz-yeterlik düzeylerine yönelik veriler incelendiğinde %16,5'inin yüksek, %83,5'inin ise orta düzeyde öz-yeterlik algısına sahip olduğu görülmektedir. Buna göre annelerin ebeveynlik görevlerinde öz-yeterlik algısının orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

Coleman ve Karraker (2003)'in annelerin ebeveynlik öz-yeterliklerini ve bir-üç yaşları arasındaki çocuklarının davranışsal ve gelişimsel durumlarını incelemek amacıyla yapılan çalışmada; annelerin ebeveynlik öz-yeterlikleri ile çocukların Barley Çocuk Gelişimi Ölçeği'nin zihinsel becerileri ölçen bölümlerinden aldıkları puanlar ve bazı davranışları (anne sevgisi, anneden kaçınma, uyum, coşku ve olumsuzluk) arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya konulmuştur.

Teti ve Gelfand (1991)'in çalışmasında öz-yeterlik inancı yüksek olan annelerin daha etkili ebeveynlik gösterdikleri ve çocuklarıyla daha olumlu ve tutarlı etkileşim kurdukları görülmüştür.

Araştırmamızda, AGTE alt ölçek puanları (T Puanı, Dil Bilişsel Puanı ve Sosyal Beceri ve Öz-Bakım Puanı) ile annelerin öz yeterlilik puanlarından "Öz-Disiplin Puanı" arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ancak bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir. AGTE alt ölçek puanlarından (Kaba Motor Puanı) ile annelerin öz yeterlilik puanlarından "Öz-Oyun Puanı" arasında negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı olmayan bir ilişki saptanmıştır. Annelerin öz yeterlilik puanından "Öz Bakım Puanı" ile AGTE alt ölçek puanlarının (T Puanı, Dil Bilişsel Puanı, İnce Motor Puanı, Kaba Motor Puanı ve Sosyal Beceri ve Öz Bakım Puanı) tümü arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ancak; bu ilişkilerin hiç birisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. AGTE

alt ölçek puanlarında; İnce Motor Puanı ve Sosyal Beceri ve Öz- Bakım Puanı ile annelerin öz yeterlilik puanlarından "Öz- Oyun Puanı" arasında pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Sırasıyla bu değerler ($r = 0,145$, $p < 0,05$); ($r = 0,158$, $p < 0,05$) olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçtan yola çıkarak annelerin çocuklarına oyun için ayırdığı zamanın çocukların İnce Motor ve Sosyal Beceri ve Öz- Bakım gelişimlerini olumlu etkilediği ya da ayrılan zamanla gelişimin doğru orantılı olduğu saptanmıştır.

Büyüktaşkapu (2012)'nin 1-3 yaş arasında normal gelişim gösteren çocukların gelişim düzeyleri ile annelerinin öz-yeterlik inanç düzeylerini belirlemek ve arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptığı araştırmasında, annelerin öz-yeterlik algılarının orta düzeyde olduğu, ancak disiplin, öğretim ve oyun alanlarında kendilerini daha az yeterli hissettikleri; 1-3 yaş arasındaki çocukların en çok ince motor gelişimlerinde yetersizlik olduğu, kaba motor, dil-bilişsel ve sosyal beceri ve öz-bakım alanlarında ise yarıdan fazlasının gelişiminin yetersiz olduğu bulunmuştur. Ayrıca annelerin öz-yeterlik algıları ile çocukların sosyal beceri ve öz-bakım gelişimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($p < 0.05$).

6.SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.Sonuç

Bu çalışmanın sonucunda;

Annelerin eğitim düzeyleri arttıkça çocuklarının öğrenme yeterliklerinin arttığı,

Babaların eğitim düzeyleri arttıkça annelerin öz-yeterlik algılarının arttığı,

Çocuk sayısının artmasıyla annelerin çocuklarıyla oyun oynama zamanının azaldığı,

Ailelerin yaşadığı yerin sosyal olanaklarının artmasının çocukların sosyal beceri ve öz-bakım gelişimlerine önemli katkılar sağladığı, annelerin yaşadığı yerin olanaklarının iyi olması öz-yeterlik algılarını yükselttiği,

Geniş ailede büyüyen çocukların gelişimlerinin, çekirdek ailede büyüyen çocukların gelişimlerinden yüksek olduğu,

Sağlıklı çocuğu olan anne-babaların evlilik uyumunun, hasta çocuğu olan anne-babaların evlilik uyumundan yüksek olduğu,

Sağlıklı çocukların ince motor ve sosyal beceri-öz bakım gelişimlerinin, hasta çocukların ince motor ve sosyal beceri-öz bakım gelişimlerinden yüksek olduğu,

Anne babaların evlilik uyumu arttıkça, annelerin öz-yeterliklerinin arttığı,

Annelerin yüksek öz-yeterlik algısının çocuk gelişimine katkı sağladığı bulunmuştur.

6.2.Öneriler

Bu çalışmanın sonucundan yola çıkılarak anne babalara;

Çocuk gelişiminde, ailenin bir bütün olarak değerlendirilmesi,

Çocuk gelişiminde babanın da katkısının unutulmaması ve anne-babaya destek eğitimlerinin verilmesi,

Ailelere, çocuklarıyla geçirdiği zamanın, çocuklarının tüm gelişimlerini özellikle sosyal-duygusal gelişimlerini olumlu destekleyen seminerlerin düzenlenmesi,

1-3 yaş arasında çocuğu olan annelerin öz-yeterlik algılarını yükseltmeye yönelik çocuk gelişimi, bakımı, etkili iletişim, anne-bebek oyun aktiviteleri ile ilgili

eğitim çalışmalarının yapılması ve bu konularda teorik ve uygulamalı bilgileri kapsayan kitapların hazırlanması,

ocuk ile çalışan hemşirelerin;

Hastaneye yatan çocuğun gösterdiği davranış değişikliklerinin iyi izlenmesi ve anlaşılması, ocuk ve ailesine stresle baş etmede yol gosterilmesin,

Çocukların aile ve toplum içinde, fiziksel, entelektüel, duygusal ve sosyal yönden en st düzeyde gelişmesinin sağlaması ve bu konuda ailelerin bilgilendirilmesi,

ocuk ve annelerle çalışan ocuk sağlığı hemşireleri, psikolog ve ocuk gelişim uzmanlarının çocuğun gelişim evrelerini dikkate alarak hizmet verilmesi,

Çocuğa ilişkin bilgilerin çocuğun gelişim evrelerine uygun olarak ebeveynlerle paylaşılması, ebeveyn ve hemşire arasındaki iletişimin devamlılığının sağlanması,

ocuk hemşirelerine ilgili konularda seminer ve eğitimler verilmesi, verilecek eğitimlerde hemşirelerin, kaygılarını azaltmak için yeni yöntem ve teknikler geliştirmelerine yardımcı olunması,

Çocuklarla alışan hemşirelerin, çocuğun erişkinden farklı olduğunu bilmesi ve çocuğun yaş ve gelişim düzeyine göre sözel ve sözel olmayan iletişim tekniklerini kullanması,

Eşler ile yaşanan sorunları karşılıklı konuşarak ozmeye çalışması ve gerektiğinde belirli konularda profesyonel danışmanlık hizmeti almalarının sağlaması,

Topluma yönelik;

Anne ve çocukların, karşılaşılan bütün sağlık kurumlarında bütüncül yaklaşımla değerlendirilmesi, uygun biçimde yönlendirilmesi ve hizmet verilmesi,

Evlilik sürecinde yaşanan sorunların ozmnde çiftlere kamu tarafından aile danışmanlığı konusunda hizmet verilmesi,

Evlilik uyumu ile ilgili ailelerin gereksinim duydukları konularda eğitimlerin verilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Acar .T., (2016) .Öz-yeterlik (Self-Efficacy) Kavramı Üzerine,<http://docplayer.biz.tr> adresinden erişilmiştir.
- Ahioglu, E.N., (2011). Piaget ve Ergenlikte Bilişsel Gelişim, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu Eğitim Dergisi.
- Akar, H., (2005). Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar İle Yardım Talebi Olmayan ve Boşanma Aşamasında Olan Çiftlerde; Çift Uyumu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması. Tıpta Uzmanlık Tezi, Bakırköy Prof.Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 12. Psikiyatri Birimi, İstanbul.
- Akçadağ, P., (2018). Evli Bireylerde Evlilik Uyumu ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Akın, E., (2018). Evli Kadınlarda Çatışma Çözme Stili ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi.
- Akpınar, B., (2016). Evli Çiftlerin Evlilik Uyumu İle Toplumsal Cinsiyet Rollerini Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aksoy, V., Diken, İ. H., (2009). Rehber Öğretmen Özel Eğitim Öz-Yeterlik Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi 10(1), 29-37.
- Aktaş, S., (2009). Eşlerden Birinin Kaygı Düzeyi ile Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.
- Arnold, D. S., O'Leary, S. G., Wolff, L. S. and Acker, M. M., (1993). The Parenting Scale: A Measure of Dysfunctional Parenting in Discipline Situations. Psychological Assessment, Vol 5(2), Jun, 137-144
- Aslan, H.S., (2019). 48-66 Aylık Çocuklarda Dil Gelişimi ve Sosyal Beceri ile İlişkili Değişkenlerin Araştırılması, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ataçoğlu, M., (2018). Brain Fit Egzersizlerinin 4-18 Yaş Arasındaki Çocuklarda Dikkat-Odaklanma Gelişimi, Görsel Gelişim, İşitsel Gelişim, Sosyal-Duyusal

Gelişim, Psikomotor Gelişimi Üzerine Etkisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Rekreasyon Anabilim Dalı, Muğla.

Atay, G., Aras, Z. ve Ertem, İ., (2011). Çocuk Hastaların Hastaneye Yatışları Sırasında Gelişimlerinin Desteklenmesi, Çocuk Dergisi 11(1):1-4 , Derleme

Ayan, S., (2007). Aile İçinde Çocuğa Yönelik Şiddet. Cumhuriyet Üniversitesi, Doktora Tezi, Sivas.

Aydın, B., (2017). Gelişimin Doğası.. Eğitim Psikolojisi: Gelişim, Öğrenme, Öğretim. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Azmoude, E., Jafarnejade and F., Mazlom, SR.,(2015). The Predictors For Maternal Selfefficacy in Early Parenthood, Journal of Midwifery and Reproductive Health,3(2):368-76. 1).

Bağatarhan, T., (2012). Ebeveyn Eğitim Programlarının Ebeveynlik Öz-yeterliliklerine Etkisi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara

Bacanlı, H., (2011). Eğitim Psikolojisi, Ankara: Pegem Akademi

Balat, G., Sezer, T. ve Tunçeli, H., (2014). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocukların Annelerinin Öz-yeterlilik ve Öfke Düzeylerinin İncelenmesi.Kazım Karabekir Edebiyat Fakültesi Dergisi, 29, 47-63. Web: "http://e-dergi.atauni.edu.tr/ataunikkefd" adresinden 5 Mayıs 20108 tarihinde alınmıştır.

Bandura, A., (1977). Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change.Psychological Review,84(2), 191-215.

Bandura, A., (1997). Self-Efficacy: The Exercise Of Control. New York: Freeman.

Başbakkal, Z., Sönmez, S., Şen Celasin, N. ve Esenay, F., (2010). 3-6 Yaş Grubu Çocuğun Akut Bir Hastalık Nedeniyle Hastaneye Yatışa Karşı Davranışsal Tepkilerinin Belirlenmesi, Cilt:7 Sayı:1 Yıl:2010

Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı(1990). Kavramlar ve Tanımlar. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayını.

Başal, A.H., (2006). Türkiye’de Doğum Öncesi, Doğum ve Doğum Sonrası Çocuk Gelişimi ve Eğitimine İlişkin Gelenek, Görenek ve İnançlar. Eğitim Fakültesi Dergisi,19(1),45-70.

- Başaran, E., (2016). Ailenin İşleyişi ve Gerçekleştirimi(Editör: Mustafa Aydın), Sistematik Aile Sosyolojisi, Konya: Çizgi Kitabevi, 121-144.
- Batool, S. S. and Khalid, R., (2012). Emotional Intelligence: A Predictor of Marital Quality in Pakistani Couples. Pakistan Journal of Psychological Research,27(1),65-88.
- Bayam, Ç.Ö., (2010). Anne-Babaların Öz-Yeterlik İnançları İle Çocuklarının Problem Davranışlarına Yönelik Algıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Anabilim Dalı
- Bayhan, P. ve Artan, İ. (2009). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Bayraktar,A., (2015). Bağlanma Stilleri, Çatışma Eğilim,Çatışma Çözüm Stilleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki ilişki
- Belegeman, T., (2005). Annede Depresyonun Bebeklik ve Erken Çocukluk Dönemi Üzerinde Etkileri.
- Beyyut. D.Ş., Bolışık, B., Solak, U.ve Seyfioğlu, U., (2009). Çocuklarda Hastaneye Yatma Etkilerinin Projektif Yöntem Olan Resim Çizme Yoluyla İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Cilt:2,Sayı:3.2009
- Bıyıkoğlu , E., (2012). Evlilik Uyumunun Mükemmeliyetçilik Özellikleri, Stresle Başa Çıkma Stratejileri ve Cinsiyet Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Programı, İstanbul
- Büyüктаşkapu, S., (2012). Annelerin Öz-yeterlik Algıları ile 1-3 Yaş Arasındaki Çocuklarının Gelişimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,181),18-30.
- Bugental, D. B.and Cortez, V. L. (1988). Physiological Reactivity to Rresponsive and Unresponsive Children as Moderated by Perceived Control.Child Development. Vol. 59, No. 3 (Jun., 1988), pp. 686-693
- Burton ,A.W.,(1998). Movement Skill Assessment.Champangn,IL:Human Kinetics.

- Can, E., (2009).İşitme Kayıplı Türk Çocuklarda Alıcı ve İfade Edici Dil Becerilerinin Gelişimi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Canel, A. N., (2012a). Evlilik ve Aile Hayatı. İstanbul: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Canel, A. N., (2012b). Aile Yaşam Becerileri. İstanbul: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Cengiz, M., (2008). Çocukların Aile İçi Şiddete Uğramasına Neden Olan Sosyo Ekonomik Faktörler. Dumlupınar Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- Chery, K., (2007). Theories of Child Development.Retrieved from:[http://psychology about.com/b/2007/12/12/theories-of-child-development.htm](http://psychology.about.com/b/2007/12/12/theories-of-child-development.htm).
- Cindioğlu, M.D., (2015). 3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan, Depresyonlu ve Depresyonlu Olmayan Annelerin Ebeveynlik Öz-Yeterliği, Çocuk Mizaç Algısı ve Duygu Sosyalleştirme Tepkilerinin Karşılaştırılması,Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,İstanbul
- Coleman, P.K., and Karraker,K.H., (1997). Self Efficacy and Parenting Quality Findings andFuture Applications.Developmentel Review. Vol.18. pp.47-85. 7)
- Coleman, P. K.and Karraker, K. H. (2003). Maternal Self-Efficacy BeliefsCompetence in Parenting and Toddler's Behavior and DevelopmentalStatus. İnfant Mental Health Journal, 24 (2), 126-148.
- Conk, Z., Başbakkal, Z., Yılmaz Bal, H.ve Bolışık, B., (2013). Çocukluk Dönemlerinde Büyüme ve Gelişme, Pediatri Hemşireliği Kitabı (2013); 53-66
- Çağ, P.ve Yıldırım, İ., (2013). “Evlilik Doyumunu Yordayan İlişkisel ve Kişisel Değişkenler.” Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi, 4(39):ss.13-23.
- Çağlıyan, D., (2016). Evli ve Çocuklu Bireylerde Öğrenilmiş Güçlük Düzeylerinin Evlilik Uyumu ve Ebeveynlik Tutumu İle İlişkisi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.

- Çakan, B., (2016). Evlilikte Uyum ve Cinsel Sorunların Türkiye'deki Boşanma Oranına Etkisi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çak ,H.T.ve Gökler,B. (2013). Erken Doğan Çocuklarda Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu ve İlişkili Doğum Öncesi Risk Etkenleri, Turkish Pediatrics Archive/TurkPediatri Arşivi,48(4),315-322.
- Çakır, A., (2017). Anne Baba Tutumunun, Evlilikte Uyum ve Sorun Çözme Becerisine Etkisinin İncelenmesi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Çakır, S., (2008). Evli Bireylerin Evlilik Uyumlarının Ana-Babalarına Bağlanma Düzeyleri ve Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Çeliköz, N., Seçer, Z., Çetin,Ş.ve Demirşen, H.Ş., (2008). “Çocuk Yuvasında ve Ailesiyle Yaşayan Çocukların Ahlaki ve Sosyal Kural Anlayışlarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi”, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı:23, 1-13.
- Çamur,Z., (2017). Hastanede Yatan Çocuğun Bakımına Ebeveyn Katılımının Ebeveyn Memnuniyetine, Ebeveyn ve Çocuk Anksiyetesine Etkisi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Çarman, K. B.,(2016). Çocuklarda Normal Nöromotor Gelişim, Osmangazi Tıp Dergisi,38(Özel Sayı), 17-19.
- Çattık. M., (2015). Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocukların Ebeveynlerinin Sosyal Destek ve Öz-yeterlilik Düzeyleri ile Yaşam Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir
- Çavuşoğlu, H., (2001). Çocuk Sağlığı Hemşireliği, Bizim Büro Basımevi, Ankara, 47-86
- Çelik, E., (2012). Evli Bireylerin Cinsel Özgüven Düzeyleri İle Cinsel Öz-Yeterlilik, Evlilik Yaşam Doyumu ve Cinsel Utangaçlıkların İncelenmesi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Sakarya

- Çelik, M.ve Tümkaya, S., (2012). The Relationship Between Job Variables of Life Satisfaction and Marital Satisfaction of Lecturers. Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)13(1), 223-238.
- Çoknaz H., (2017). Psikomotor Gelişim. Gazi Kitabevi, Ankara.
- Decker,C.A., (2010). Child Development: Early Stages Throught Age 12, New York: Goodheart-Wilcox.
- Demirci ,E., (2007). Okul Öncesi Eğitimde Psikomotor Gelişim, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars
- Demir, D., (2016). Evlilik Uyumu İle Bağlanma Stilleri ve Kişilerarası Problem Çözme Davranışı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul
- Dermiray, Ö.,(2006). Evlilikte Uyumun Demografik Özelliklere Göre İncelenmesi, Dicle Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Diyarbakır.
- Deniz Ü ve Aral N., (2003). Kronik Hastalığı Olan ve Olmayan Çocukların Davranış Problemlerinin Yaş ve Cinsiyete Göre İncelenmesi. Çağdaş Eğitim Dergisi;28: 37-44.
- Desjardin, J. L., (2006). Family Empowerment: Supporting Language Development in Young Children Who are Deaf or Hard of Hearing. *Volta Review*, 106 (3), 275-298.
- Diken, İ.ve Diken, Ö., (2008). Turkish Mother's Verbal Interaction Practies And Self Efficacy Beliefs Reparaling Their Children With Expensive Language Delay. *International Journal Of SpecialEducation*, 23(3), 110-117.r.
- Doğan,A.ve Baykoç ,N., (2015). Hastanede Çocuk Gelişimi Birimine Yönlendirilen Çocukların Değerlendirilmesi.
- Dursun, Ş.S.ve Bıçakçı, M.Y.(2015). 1-3 Yaş Arası Bebeğe Sahip Annelerin Annelik Becerilerinde Öz-Yeterliklerinin İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Kültür Merkezi, Sözel Bildiriler

- Eiden, R.D., Teti D.M. and Corns, K.M. (1995). Maternal Working Models of Attachment, Marital Adjustment, and the Parent-Child Relationship. The Society for Research in Child Development Inc., 66, 1504-1518.
- Elibol, F., Mağden, D.ve Alpar, R., (2007). Anne Babalık Becerilerinde Öz-yeterlik Ölçeği'nin (1-3 yaş) geçerlik ve güvenilirliği. Toplum Hekimliği Bülteni26 (3),25-31
- Er, M. D., 820069. Çocuk,Hastalık,Anne-Babalar ve Kardeşler, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2006; 49: 155-168
- Erberk, E., Beştepe, E., Akar, H., Eradamlar, N. ve Alpan, R.L., (2005). Evlilik Uyumu,18(1):39-47
- Erdoğan, S., Aras, S. ve Bekir, H. (2005). Alt Sosyoekonomik Bölgelerde Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubundaki Çocukların Dil Gelişim Düzeylerine Bazı Faktörlerin Etkisinin İncelenmesi, Çukurova Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14 (1), 231-246.
- Ergin, B., (2012). 5-6 Yaş Çocuklarının Dil Gelişim Düzeyleri ile Sosyal Kabul Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Ergül, H., (2017). Evli Bireylerde Küsme Davranışı İle Evlilik Uyumu İlişkinin İncelenmesi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Erikson ,E.H., (1964). Childhood and Society.New York:Norton
- Ersanlı, E., (2016). Evlilik Uyumu ile Tolerans Düzeyi Arasındaki İlişki, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Samsun.
- Eruş,S.M., (2013). Evli Bireylerin Problem Çözme Becerilerinin ve İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlarının Evlilikte Öz-Yeterliliklerini Yordaması, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ertem,E.İ., (2006). Sağlık Hizmetinde Çocukların Gelişimlerinin İzlenmesi ve Desteklenmesi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Gelişimsel Pediatri, Cilt:15,Sayı:4

- Ertem, Ö. İ. (Ed.). Gelişimsel Pediatri (ss.211-223). Ankara: Çocuk Hastalıkları Araştırma Vakfı Yayınları.
- Esmailpour, K., Mahdavi, N. and Khajeh, V., (2009). The Role of Relationship Beliefs and Relationship Skills in Predicting Marital Satisfaction, Department Of Psychology, Tabriz University, Iran.
- Eyyam, R., Doğruer, N. ve Şahin, M., (2012). Sosyal öğrenme kuramı. Z. Kaya (Ed), Öğrenme ve Öğretme: Kuramlar, Yaklaşımlar, Modeller İçinde, Pegem Akademi, Ankara
- Feehan,M., Mcgee , R.,Stanton, W.R. and Silva, P.A.(1991). Strict and Inconsistent Discipline in Childhood: Consequences for Adolescent Mental HealthFirst Published: November 1991
- Fidanoğlu, O., (2006). Evlilik Uyumu, Mizah Tarzı ve Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişki, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışman ve Rehberlik Anabilim Dalı.
- Gözübüyük, F., (2015). Annelerin Ebeveynlik Öz-yeterlik Algıları, Sözel Etkileşim Uygulamaları, Maltepe Üniversitesi
- Goel S, Narang D.K.and Koradia K., (2013). Marital Adjustment and Mental Health Among Bank Employees and Doctors During Middle age in Delhi. International Journal of Scientificand Research Publications, 3, 1-8.
- Greenberg,L.S.and Johnson,S.M.,(2012). Duygu Odaklı Çift Terapisi, Ck Yayınevi, Ankara
- Grusec, J. E.and Goodnow, J. J. (1994). Impact of parental discipline methods on the child's internalization of values: A reconceptualization of current points of view. Developmental Psychology, 30, 4-19.
- Grusec, J., (2007). Parents attitudes and beliefs: Their impact on children's development. Encyclopedia on Early Childhood Development. 3 Mart 2018 tarihinde "http://www.child-encyclopedia.com/sites/default/files/textes_experts/en/654/parents-attitudes-and-beliefs-their-impact-on-childrens-development.pdf"adresinden bulunmuştur.

- Güneş, A. ve Güneş,F., (2017). Bilişsel Gelişim Dönemleri ve Çocuk Kütüphaneleri, Eğitim Bilim Toplum Dergisi, Cilt:15,Sayı:60.
- Gürsoy, Ç., (2004). Kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Güven, F., Say, A., Sarı, E., Değirmenci, S., Külcü, N. ve Sarı, İ.(2012). Sosyoekonomik ZKTB Özelliklerin Denver-II Test Performansına Etkisi. Zeynep Kamil Tıp Bülteni, 43(3), 108-113.
- Hamamcı, Z. ve Hamamcı, E.,(2015). Çocuk Gelişimi Kuramları ve Dil Öğretmenleri İçin Yansımaları, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi,Şubat 2015,Cilt:4,Sayı:1,No:13.
- Hamamcı, Z., (2005). Dysfunctional relationship beliefs in marital conflict. Journal of Rational-Emotive & Cognitive Behavior Therapy, 23(3), 245-261
- Harty, M., Alant, E. and Uys, C. J. E., (2007). Maternal self-efficacy and maternal perception of child language competence in pre-school children with a communication disability. Child: care, health and development, 33(2), 144154.
- Hashmi, H. A., Khurshid, M. and Hassan, I., (2007). Marital Adjustment, Stres and Depression Amongworking and Non-working Married Woman. İnternet Journal of Medical Update,2(1):19-26.
- Haywood ,K.M. and Getchell,N., (2009). Life Span Motor Development.(ed.5 th) Human
- Houseknecht, S. K. and A. S. Macke (1981). "Combining marriage and career: The marital adjustment of professional women." Journal of Marriage and the Family.
- İnanç, B., Bilgin, M. ve Atıcı, M., (2008). Gelişim Psikolojisi: Çocuk ve Ergen Gelişimi (4.Basım), İstanbul: Pegem Akademi
- Junttila, N., Vauras, M. and Laakkonen, E.,(2007). The Role of Parenting Self-efficacy in Children's Social and Academic Behavior, European Journal of Psychology of Education, University of Turku, Finland.
- Kahraman, Ö. G., Ceylan, Ş. ve Korkmaz E., (2016). 0-3 Yaş Arası Çocukların Gelişimsel Değerlendirmelerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Dergisi, sayı: 9(2).

- Kahveci,G.A., (2016). Evli Çiftlerde Evlilik Uyumu, Evlilik Çatışma Biçimi ve Depresyon Düzeylerinin Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Kandır, A. ve Alpan, Y.,(2008). Okul Öncesi Dönemde Sosyo-Duygusal Gelişime Anne Baba Davranışlarının Etkisi, Aile ve Toplum Yıl: 10 Cilt: 4 Sayı: 14 Nisan-Mayıs-Haziran 2008 ISSN: 1303-0256
- Karagöz, Y., (2016). SPSS ve AMOS 23 Uygulamalı İstatistiksel Analizler. 1. Basım. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karakoyun, S., (2012). Major Depresyonlu Hasta ve Eşlerin Çatışma Yönetim Biçimlerinin Evlilik Uyumu ile İlişkisi, Hemşirelik Anabilim Dalı, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı, Gaziantep.
- Karoğlu, H., (2016). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Sosyal Beceri Düzeyleri, Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Kasapoğlu, F., Kutlu, M. ve Durmuş, E., (2017). Evli Bireylerde Kişilerarası İlişki Tarzı İle Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki: Evlilikte Öz-yeterlik Algısının Aracı Rolü, Nesne Psikoloji Dergisi (NPD), 2017, Cilt 5, Sayı 11
- Kavak, Ayşe., (2018). Evli Bireylerde Çatışma Yönetimi ve Evlilik Doyumu, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, İ., (2003). Evlilik Uyumları İle Çocuklardaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Rolü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı.
- Kaya,C.E., (2013). Gebelerde Ebeveyn Uyum Desteği Programının Ebeveyn Öz-Yeterlik Algıları Üzerine Etkisi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaynak, H., (2018). Ebeveynlerin Hastanede Yatan Çocuklarının Anksiyete Düzeyine Etkisinin Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Kesayak, Y., (2018). Ailede Çocuk Haklarının Uygulama Düzeyine İlişkin Ebeveyn Görüşleri, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlk Öğretim Anabilim Dalı, Kastamonu.
- Kılıç, A., (2009) .Gelişim Dönemleri ve Ergenlerde Ruhsal Sorunlar, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, İstanbul.
- Kışlak, Ş. (1996). Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon ile Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arasındaki İlişkiler. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Koçak, R., (2008). “Okul Yöneticilerinin Evlilik Doyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi.” Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15:ss.127- 139.
- Kol ,S., (2011). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi.
- Kotil, Ç., (2010). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Yeni Başlayan 5 Yaş Çocuklarının Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerine Annenin Ebeveyn Öz-Yeterlik Algısı ile Okul Beklentilerine Uyum Düzeyinin Etkisi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Kublay, D. ve Oktan. V., (2015). Evlilik Uyumu: Değer Tercihleri ve Öznel Mutluluk Açısından İncelenmesi, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi 2015, 5 (44), 25-35
- Kuzu, A., (2017). Evlilik Uyumu ile Kişilik Özellikleri ve Mizaç Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Laible, D.J. and Thompson, R. A., (2002). Mother-Child Conflict in The ToddlerYears: Lessons in Emotion, Morality and Relationships.Child Development. Vol.73. pp.1187-1203.
- Lamborn, S.D., Mounts, N.S., Steinberg, L. And Dornbusch, S.M.(1991). Patterns of Competence and Adjustment among Adolescents from Authoritative, Authoritarian, Indulgent and Neglectful Families, Vol.62, No.5 (Oct., 1991), pp.
- Locke, H.J. and Williamson, R.C. (1958). Marital adjustment: A factor analysis study. American Sociological Review, 23, 562-569.

- Madan R. ve Tekin D.(2015). " 0-6 Yaş Grubu Çocukların Gelişim Takipleri" Programı.
Hacettepe University Faculty of Health Sciences .
- MEB,(2013). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Psiko-Motor Gelişim,
- Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (2007). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi: Psikomotor Gelişim. Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı.
- Muslugüme ,E., (2015). Dil Gelişimini Destekleyici Ebeveyn Eğitim Programının Sosyo Ekonomik Düzeyi Düşük Ailelerin Çocuklarının Dil Gelişimine Etkisi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Denizli.
- Öngider, N., (2006). Evli ve Boşanmış Ailelerde Algılanan Ebeveyn Kabul veya Reddinin Çocuğun Psikolojik Uyumu Üzerindeki Etkileri.
- Öngider, N., (2013). Anne-Baba ile Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Current Approaches in Psychiatry, 5(4), 420-440.
- Özbay, M., (2011). 0-6 Yaş Grubu Çocuklarındaki Dil Gelişiminin Türkçe Öğretimi Açısından Önemi, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi.
- Özbey, S., (2012). Ebeveynlerin Evlilik Uyumu ve Algıladıkları Sosyal Destek ile Altı Yaş Çocuklarının Problem Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Cilt:20,No:1Kastamonu Eğitim Dergisi 43-62
- Özdemir, G., (2019). Annelerin 3-6 Yaş Çocuklarına Sağladıkları Ev Ortamının Uyarıcılığı İle Ebeveyn Öz-Yeterlik Düzeyi Arasındaki İlişki, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Eğitim Programı, Ankara.
- Özen, D., (2016). Eşler Arası Çatışma ve Boşanmanın Çocuklar Üzerindeki Etkileri 1: Davranış ve Uyum Problemleri, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü
- Özgüven İ.E., (2014). Evlilik ve Aile Terapisi, 3. Basım, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Ankara.
- Özer D. S.,ve Özer K., (2016). Çocuklarda Motor Gelişim. Nobel Yayıncılık, Ankara.

- Özyurt, Ö.(2011). Hafif Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Annelerin Algıladıkları Aile İşleyişi ve Aile Yaşam Kalitesinin Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi/Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Orhan. R. ve Ayan. S.,(2018). Psiko-motor ve Gelişim Kuramları Açısından Spor Pedogjisi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (KÜSBD),Cilt 8, Sayı 2, Temmuz 2018, Sayfa 523-540
- Peker, T., (2018). Öz-Yeterlik ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Proaktif Kişiliğin Aracı Rolü, Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Ordu
- Pettit , G. S. and Bates, J.E., (1989). Family İnteraction Patterns and Children's Behavior Problems from İnfancy to 4 years. Dev Psychol, 25(3):413-20
- Pınar, T., (2010). Orta Yetişkinlikte Evlilik Uyumu ile Benlik Saygısı ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin Saptanması. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Relations Between Spouses Depressive Syntoms and MaritalConflic: A Longitudina İInvestigation Of The Role Of Conflict Resolutions SytlesJournal OffamilyPsychology, 2011;25(4):531-40
- Sabatelli, R. M., (1988). measurement issues in marital research: a review and critique of contemporary survey instruments. journal of marriage and the family, 50, 891-915.
- Sanders, M. R. and Woolley, M. L. (2005). The Relationship Between Maternal Self-Efficacy and Parenting Practices: Implications for Parent Training. Health and Development, 31(1), 65-73.
- Savaşer, S., (1986). Hastaneye Yatan Değişik Yaş Gruplarındaki Çocukların Hastalığa, Hastaneye ve Çevreye Reaksiyonları. Hemşirelik Bülteni, 2(7), 53-59.
- Savaşır, İ., Sezgin, N. ve Erol, N. (1995) Ankara Gelişim Tarama Envanteri El Kitabı. Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Senemoğlu, N., (2005). Gelişim ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya. Gazi Kitapevi, (12. Baskı).

- Senemoğlu, N., (2015). Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya. Yargı Yayınevi, Ankara.
- Sönmez, V., (2015). Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Spanier, G. B. (1976). Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads. *Journal of Marriage and the Family*, 38, 15-28.
- Stifter, C. A. and Bono, M. A., (1998). The effect of infant colic on maternal self-perceptions and mother infant attachment
- Stolarova, M. and Brielmann,A.A., (2014). Does anyone need help?Age and gender effects on nchildren's ability to recognize need-of-help.*Frontiers in psychology*,5.
- Synder, C.R. and Lopez, S.J., (2005). *Handbook Of Positive Psychology*.Oxford University Press: New York.
- Şendil, G. ve Korkut, Y., (2012). Evli Çiftlerdeki Çift Uyumu ve Evlilik Çatışmasının Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi, *Psikoloji Çalışmaları*, 28(0), 15-34. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/lupcd/issue/9405/117912>
- Şener, A. ve Terzioğlu, R.S., (2002). Ailede eşler arasında uyuma etki eden faktörlerin araştırılması. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı Yayınları.
- Şentürk, S., (2013). Evli Bireylerde Evlilik Uyumu İle İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, H.N., (2014). Gebelikteki Psiko-sosyal Durumun Evlilik Uyumu İle İlişkisi, Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ebelik Anabilim Dalı, Manisa
- Şirvanlı-Özen (1999). Eşler arası çatışma ve boşanmanın çocuklar üzerindeki etkileri I: Davranış ve uyum problemleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 6(1), 19-29.

- Taner, M. ve Başal ,H.A., (2005). Farklı Sosyoekonomik Düzeylerde Okul Öncesi Eğitimi Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Dil Gelişimlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 18(2),395-420
- Tatar, S., (2014). Sosyo-Ekonomik Koşulların Çiftlerin Evlenme Kararı Vermelerindeki Etkilerinin İncelenmesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Teti, D. M. and Gelfand, D. M. (1991). Behavioral competence among mothers of infants in the first years: the mediational role of maternal self-efficacy. *Child Development*, 62, 918-929.
- Tıraş, M.N., (2018). Perinatal Dönemde Paternal Depresyon ve Evlilik Uyumu İlişkisi, Çukurova Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Adana.
- Tomasello, M. and Farrar, M. J. (1986). Joint attention and early language. *Child Development*, 57(6), 1454-63.
- Töret, G., Özdemir, S., Gürel Selimoğlu, Ö. ve Özkubat, U. (2014). Otizmlili Çocukta Sahip Olan Ebeveynlerin Çocuklarının Günlük Yaşam Özellikleri, Günlük Oyun Etkileşimleri, Problem Davranışlar ve İletişim Stillerine İlişkin Görüşleri [Opinions of parents of children with autism about their daily life characteristics, play interactions and communication styles]. *Ege Eğitim Dergisi*, 15(1), 1-44.
- Törüner E. ve Büyükgönenç L., (2012). Hastanede Yatan Çocuk. *Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları*. Göktuğ yayıncılık, Ankara,172-179.
- Turan F. ve Yükselen A.İ., (2016). *Çocuk Gelişimi 1 Kitabı, Bebeklik Döneminde Gelişim*, Ankara
- Tutarel-Kışlak Ş. ve Göztepe I., (2012). Duygu Dışavurumu, Empati, Depresyon ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişkiler, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,3(2) DOI: 10.1501/sbeder_0000000044
- Tutarel- Kışlak, Ş., (1995). Cinsiyet, Evlilik Uyumu, Depresyon ile Nedensel ve Sorumluluk Yüklemeleri Arası İlişkiler Üzerine Bir Araştırma. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, sf:65
- Tutarel-Kışlak, Ş. , (1997). "Evlilik Uyumu İle Nedensellik ve Sorumluluk Yüklemeleri Arasındaki İlişkiler." *Türk Psikoloji Dergisi* 12(40): 55-64.

- Türk Dil Kurumu, (2013).5 Mayıs 2018 Tarihinde <http://www.tdk.gov.tr> adresinden erişildi.
- Türkmen, G. K., (2018). Evli ve Çocuk Sahibi Kadınların Evlilik Uyumlarının Çocuk Yetiştirme Tutumları Üzerine Etkisi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul
- Uçar, N., (2011). .Müziğin Çocuk Gelişimi Üzerindeki Etkisinin Okul Öncesi Öğretmenlerinin Demografik Farklılıklarına Göre İncelenmesi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü,Müzik Öğretmenliği Anabilim Dalı,Erzurum.
- Uysal, A. (2014). Anne Destekli, Anne Desteksiz Sosyal Beceri Eğitimi Alan ve Almayan Okul Öncesi Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri ve Benlik Kavramlarının Karşılaştırılması,Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Üçgül, Ş., (2019).Evlilik Beklentisinin ve Evlenme Türlerinin Evlilik Hoşnutsuzluğuna Etkisi,Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı,Konya.
- Vaughn, B. E., Black, J. H. and Block, J. (1988). Parental Agreement On: ChildRearing During Early Childhood and The Psychological CharacteristicsOf Adolescents. Child Development. Vol.59. pp.1020–1033.
- Yalçın, H., (2014). Evlilik Uyumu ile Sosyo-demografik Özellikler Arasındaki İlişki, Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3(1):24.
- Yapıcı, Ş. ve Yapıcı, M. (2006). Çocukta Bilişsel Gelişim. 4 Temmuz 2018 tarihinde <http://www.universite-toplum.org/text.php3?id=263> adresinden edinilmiştir.
- Yavuzer , H., (2012). Evlilik Okulu, Remzi Kitapevi, İstanbul
- Yiğit, R., (2009). Çocukluk Dönemlerinde Büyüme ve Gelişme, ISBN:9786056056406, Sistem Ofset Bas. Yay. San.Tic. Ltd. Şti., 204 sayfa,Türkçe,Ankara
- Yıldırım,T., (2018). Evli Bireylerde Bağlanma Biçimleri, İlişkiye Dair Bilişsel Çarpıtmalar ve Evlilik Uyumu İlişkisinin İncelenmesi, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler, Enstitüsü, İstanbul

- Yılmaz,A., (2001). Eşler Arasındaki Uyum: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar, Hacettepe Üniversitesi, Cilt:1 Sayı:4.
- Yılmaz, K., (2015). Evlilik Uyumu ve Uyumu Etkileyen Etmenler, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sağlık , Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara
- Yılmaz, M., Köseoğlu, P., Gerçek, C. ve Saran, H. (2004). Yabancı Dilde Hazırlanan Bir Öğretmen Öz-Yeterlik Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,27,260-267.
- Yılmaz, O., (2017) .Çocuklarda Motor Beceri ve İmgeleme Çalışmalarının Psikomotor Gelişime Etkisi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

EKLER

Ek 1. İzinler

T.C. SAĞLIK BAKANLIĞI
TÜRKİYE KAMU HASTANELERİ KURUMU
Sivas İli Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterliği

SIVAS İLİ KAMU HASTANELERİ BİRLİĞİ GENEL SEKRETERLİĞİ - SIVAS İLİ KIRIMCA SAĞLIK HİZMETLERİ BAŞKANLIĞI
2348 2011 00 34 7573911 - 044 - 0 0111
0000110000

Sayı : 75723911/044
Konu : Anket Çalışması (Emine BEKAR)

Soyun: EMİNE BEKAR

İlgi : a) Emine BEKAR'ın 21/07/2017 tarih ve 38623810-193526 sayılı dilekçesi.
b) TKHK Kamu Hastane Birlik Daire Başkanlığının 19.06.2013 tarih ve 95796091-010.07 sayılı yazısı.

Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi Emine BEKAR'ın "Hasta ve Sağlıklı Çocuk Annelerinin Evlilik Uyumu, Öz Yeterlik Algısı ve Çocuk Gelişimi İlişkisi" konulu anket çalışması başvurusu Tıbbi Hizmetler Başkanlığındaki inceleme komisyonu tarafından değerlendirilmiştir.

İlgi (a) tarih ve sayılı yazıda belirtilen çalışmanın,TKHK Kamu Hastane Birlik Daire Başkanlığının ilgi (b) tarih ve sayılı yazısı gereği, çalışmaların sağlık tesisinde hizmeti aksatmayacak şekilde yürütülmesi ve kişisel bilgilerin gizliliği ilkesi göz önünde bulundurularak, sonucun Bakanlığımız bilgisi dışında ilan edilmemesi hususları dikkate alınarak Birliğimize bağlı Sivas Numune Hastanesinde Yapılması Genel Sekreterliğimiz tarafından uygun görülmüş olup Komisyon Kararı ektedir.

Bilgilerinize rica ederim.

Op.Dr.Davut Vecdi ERSÖZ
Genel Sekreter

EKLER:
- Komisyon Kararı

Gereği:
- Emine BEKAR
Altuntabak Mah. 6.Sok
Tuztaşı Yapı Osmanbey Apt.
Kat:3 No:5 SIVAS

Bilgi:
- Numune Hastanesi

5070 Sayılı Kanun gereğince
bu belge ile imzalandığı tasdik olunur.
21-08-2017
Samet DEKİSER
V.H.K.I
Yerel Kayıt Yetkilisi

Sivas İli Kamu Hastaneleri Birliği Genel Sekreterliği
Eski Demiryolu Mah. Burhanettin Mah. Demiryolu Cad. No:7 Kat:3 (Eski Demiryolu Hastanesi)
00

Bilgi için:Gülsemir EREN

T.C.
SIVAS VALİLİĞİ
SIVAS İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı : 19448395-044
Konu : Anket Uygulama İzni

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : 07.10.2017 tarih ve 73192166-044-E.551 sayılı Olur.

Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Emine BEKAR'ın " Hasta ve Sağlıklı Çocuk Annelerinin Evlilik Uyumu, Öz Yeterlik ve Çocuk Gelişimi İlişkisi" konulu anket çalışmasını 21.09.2017 - 01.02.2018 tarihleri arasında Mimar Sinan Aile Sağlığı Merkezi'nde uygulayabilmesi için alınan Olur ekte gönderilmiştir.

Gereğini ve bilgilerinizi arz ve rica ederim.

Dr. Adil KAYA
İl Sağlık Müdürü

Ekler:
Olur (1 sayfa)
Yazı Sureti (41 sayfa)

Dağıtım:
→ Cumhuriyet Üniversitesi Rektörlüğü
İbn-i Sina Toplum Sağlığı Başkanlığı

Tarih	16.10.2017
Sayı	10.45A
İmza	
İmza Tarihi	

Yrd. Doc. Dr. Ümit NALDÖKEN
C.U. Hastanesi
İdari Yönetici

1 Ekim 2017
Harun AKUTAY
Memur

Halk Sağlığı Müdürlüğü Yüceyurt Mh. Rahmi Günay Cd. No:3/İL 58040/ SIVAS

Bilgi için: Nazmiye DELİCAN

Faks No: 0346 223 49 00

Unvan: Veri Hazırlama ve Kontrol İşlt.

e-Posta: nazmiye.delican@saglik.gov.tr İnt. Adresi: www.sivas.hsm.saglik.gov.tr

Telefon No: (0) 346 2256367/1122

Evrakın elektronik imzalı suretine <http://e-belge.saglik.gov.tr> adresinden a5cd558a-e5a0-42a4-9e56-3a7a98b936ab kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanuna göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARAR FORMU

ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	Hasta ve Sağlıklı Çocuk Annelerinin Evlilik Uyumu, C Yeterlik Algısı ve Çocuk Gelişimi İlişkisi
-----------------------	--

ETİK KURULU BİLGİLERİ	ETİK KURULUN ADI	Cumhuriyet Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırma Etik Kurulu
	AÇIK ADRESİ:	Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı TR-58140 Merkez/Sivas
	TELEFON	0 346 219 10 10 / Dahili: 2092
	FAKS	-
	E-POSTA	gokaek2014@gmail.com

BAŞVURU BİLGİLERİ	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Yrd. Doç. Dr. Ferdağ Yıldırım			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı			
	DESTEKLEYİCİ	-			
	DESTEKLEYİCİNİN YASAL TEMSİLCİSİ	-			
	ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	Yüksek lisans tezi			
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☒	ÇOK MERKEZLİ ☐	ULUSAL ☐	ULUSLARAR ☐

T.C
SAĞLIK BAKANLIĞI
SIVAS İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ
NUMUNE HASTANESİ

29.11.2017

Sayı: 93848782/900
Konu: Anket Uygulama İzni-Emine BEKAR

SIVAS İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ'NE

İlgi: Emine BEKAR'ın 27.11.2017 tarihli Anket İzni Talep Dilekçesi

Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi Emine BEKAR "Hasta ve Sağlıklı Çocuk Annelerinin Evlilik Uyumu, Öz Yeterlik Algısı ve Çocuk Gelişimi İlişkisi " başlıklı araştırması kapsamındaki anket çalışmasını 01 Aralık 2017-01 Mart 2018 tarihleri arasında hastanemizde yapması tarafımızdan uygun görülmüştür.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Ek 2.Kişisel Bilgi Formu

Değerli Katılımcı,

Aşağıda sizi ve evliliğinizi tanımaya yönelik bazı sorular bulunmaktadır. Buarştırma, hasta ve sağlıklı çocuk annelerinin evlilik uyumu, öz-yeterlik algısı ve çocuk gelişimi ilişkisini belirlemek amacıyla yöneliktir. Elde edilen veriler, yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Veriler, araştırma amacının dışında kullanılmayacak ve bilgileriniz saklı tutulacaktır.

Vereceğiniz cevaplar, araştırma sonuçlarını etkilemesi bakımından önemlidir. Bunedenle hiçbir soruyu boş bırakmadan dikkatlice okuyup, size en uygun seçeneği“X” ile işaretleyiniz. Soruların doğru cevabı yoktur, önemli olan size en uyguncevabı işaretlemenizdir.

Katılımınız ve içten cevaplarınız için teşekkür ederim.

Cinsiyetiniz: Kadın Erkek

Yaşınız: 20 – 35 36 - 45 46 – 65

Eğitim Durumunuz:

Okur-yazar

İlkokul Mezunu

Ortaokul Mezunu

Lise Mezunu

Üniversite ve Üstü

Eşinizin Eğitim Durumu:

Okur-yazar

İlkokul Mezunu

Ortaokul Mezunu

Lise Mezunu

Üniversite ve Üstü

Yaşadığınız yer: Köy İlçe İl merkezi

Aile yapınız: Çekirdek aile Geniş aile

Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Kötü Orta İyi Çok İyi

Mesleğiniz: Memur İşçi Emekli Ev Hanımı

Evlilik Şekliniz: Görücü Usulü Flört ederek, anlaşarak

Akraba Evliliği Kaçarak

Kaç yıldır evlisiniz? 1-9 yıllık 10-19 yıllık

20-29 yıllık 30 ve Üstü

Kaç çocuğunuz var? 1 Çocuk 2 Çocuk 3 ve Üzeri

Genel olarak düşündüğünüzde, eşinizle ne kadar benzersiniz?

Çok benzeriz

Oldukça benzeriz

Biraz benzeriz

Hiç benzemeyi

Eşiniz ve siz dünya görüşünüz , inançlarımız ,değerleriniz açısından ne kadar uyumlusunuz?

Tamamen Orta Az Hiç

Önemli kararları evliliğinizde kim alır?

Ben alırım Eşim alır Birlikte alırız

Eşiniz ev işlerinde yardım ediyor mu?

Evet Hayır

Eşinizle iletişim kurmakta zorlanır mısınız?

Sürekli Bazen Hiç

Sizinveya eşinizin ailesi nedeniyle, evliliğinizde problemler (para, çocuk yetiştirme vs.) yaşanır mı?

Sürekli Bazen Hiç

Sizce, bugüne kadar olan evlilik yaşantınız nasıl geçti?

- İyi   Orta   Kötü

Genel olarak diğer insanlarla olan ilişkinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

- İyi   Orta Kötü

Eşiniz tarafından aşağıdakilerden herhangi birine maruz kaldınız mı?

- Küfür, hakaret
 Eşya fırlatma
 Tokat, dayak
 İstmeden bir şeye zorlama
 Başka.....

Ek 3.Evlilik Uyum Ölçeği

1- Aşağıdaki ölçek çizgisi üzerinde her şeyi ile şimdiki evliliğinizin mutluluk derecesini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı daire içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

Çok Mutsuz

Mutlu

Çok Mutlu

Aşağıdaki maddelerde verilen konular hakkında, siz ve eşiniz arasındaki anlaşma ya da anlaşmazlık derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi dikkate alınız.

	Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşam adığımız olur	Sıklıkla anlaşamadığımız olur	Hemen her zaman anlaşamamız yız	Hiç anlaşamamız yız
2)Aile bütçesini idare etme						
3)Boş zaman etkinlikleri						
4)Duyguların ifadesi						
5)Arkadaşlar						
6)Cinsel ilişkiler						
7)Toplumsal kurallara uyuma (doğru, iyi veya yerinde davranış)						
8)Yaşam felsefesi						
9)Eşin akrabalarıyla ilişki biçimi						

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın yanına (X) işareti koyunuz.

10) Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

- Erkeğin susması ile
- Kadının susması ile
- Karşılıklı tavizlerle anlaşmaya varılarak sonuçlanır.

11) Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

- Hepsini
- Bazılarını
- Çok azını
- Hiçbirini

12) Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

- Bir şeyler yapmayı
- Evde oturmayı

13) Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

- Sık sık
- Arada sırada
- Çok seyrek
- Hiçbir zaman

14) Hayatınızı yeniden yaşatabilseydiniz;

- Aynı kişiyle evlenirdiniz
- Farklı bir kişiyle evlenirdiniz
- Hiç evlenmezsiniz

15) Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?

- Hemen hemen hiçbir zaman
- Nadiren
- Çoğu konularda
- Her konuda

Ek 3. Anne Babalık Görevlerinde Özyeterlik Ölçeği

<p style="text-align: center;">EK-3 ANNE BABALIK GÖREVLERİNDE ÖZYETERLİK ÖLÇEĞİ</p> <p>DUYGUSAL YETERLİK</p>	Hiç katılmıyorum(1)	Katılmıyorum(2)	Kararsızım (3)	Katılıyorum (4)	Tamamen katılıyorum(5)
<p>M1.Çocuğum, benim çok sıkıntılı-stresli bir günümde bile, onun duygusal ihtiyaçlarını (sevilme ihtiyacı, ilgi görme ihtiyacı vb) karşılayacağını bilir.</p>					
<p>M2.Çocuğum güven içinde olduğunu ve ailenin bir birey olarak benimsenip-sevildiğini hissettirdiğime inanıyorum.</p>					
<p>M3.Çocuğumun bana ihtiyacı olduğu an , her ne yapıyorsam yapayım kolaylıkla bırakabilirim.</p>					
<p>M4.Çocuğuma her gün karşı karşıya kaldığı korku ve engellerle baş etmesi ve rahatlaması için destek olmak bana zor gelir.</p>					
<p>M5.Çocuğumun fiziksel rahatlığını (altının temiz olması ortamın sıcak olması vb) sağlamak benim için kolaydır.</p>					
<p>M6.Çocuğumun sevgiye ihtiyacı olduğunu fark ettiğimde, ne yapıyorsam yapayım seve seve bırakıp , ona sarılıp kucaklarım.</p>					
<p>M7.Genellikle çocuğumun duygularındaki değişimi takip edip, anlamaya çalışmak yerine kendi problemlerimle daha çok meşgul olurum.</p>					
<p>DUYARLITEPKİ VERME, BAKIM-İLGİ, DEĞER VERME</p>					
<p>M8.Çocuğumun kendisini sıkıntılı hissetmeye başladığı an bunu anlayabilirim.</p>					
<p>M9.Çocuğum üzülduğünde-kırıldığında, benim onu anlayabileceğimi bilir.</p>					
<p>M10.Çocuğum onu taparcasına sevdiğimi, benim ona karşı olan davranışlarımdan anlar.</p>					
<p>M11.Çocuğum onu sevdiğimi hisseder.</p>					
<p>M12.Çocuğum olumsuz duygular sergilediğinde (sinirli, huysuz, inatçı, davranışlarda bulunduğu) ona karşı anlayışlı ve hoşgörülü olduğumu düşünüyorum.</p>					
<p>M13.Çocuğumun morali bozuk olduğu zaman , sıkıntıya düşerim.</p>					
<p>M14.Çocuğumun duygusal ihtiyaçlarını (sevilme ihtiyacı, ilgi görme ihtiyacı vb.) karşılama konusunda anne babalık görevimi tam olarak yerine getiririm.</p>					

M15. Çocuğum bir problemi olduğunda ,benim ona yardım etmek isteyeceğimi bilir.					
KORUMA					
M16. Çocuğuma , tehlikelerden uzak güvenli bir ortam sağlamak benim için zordur.					
M17. Çocuğumun sağlığı ile ilgili acil bir durum ortaya çıktığında, doğru davranabileceğim için bu konuda rahatım.					
M18. Çocuğumu , bakması için,ancak tehlikelerden koruyacağından emin olduğum kişiye bırakırım.					
M19. Çocuğumu evde olabilecek kazalardan korumak için gerekli düzenlemeleri yaptım.					
M20. Çocuğumu ,asla gözetimsiz-tek başına bırakmamaya çok özen gösteririm.					
M21. Çocuğuma , herhangi bir zarar gelmemesi için ,onu gözümün önünden ayırmam.					
M22. Çocuğumun yaptığı şeylerin güvenli olup olmadığını belirlemede zorlanırım.					
DİSİPLİN/KISITLAMA YAPMA					
M23. Çocuğuma disiplin (ceza-ödül vermek) uygulamak anne babalığın diğer görevleri kadar doğal olmuyor.					
M24. Çocuğuma söz geçirmede zorlanıyorum.					
M25. Diğer anne babaları çocuklarına sınır koymada (kısıtlama getirmede) kendimden daha başarılı buluyorum.					
M26. Çocuğuma sınır koymak (kısıtlama getirmek) benim için oldukça kolaydır.					
M27. Çocuğum koyduğum kısıtlamalara uymayı denediğinde (test ettiğinde) aşırı derecede morali bozulur.					
M28. Tehlikeli durumlarda çocuğuma “hayır” demek benim için zordur.					
M29. Çocuğuma çevresinin aktif (deneyerek – hareketli-etkili)bir biçimde keşfedebilmesi için yeterince özgürlük veririm.					
OYUN					
M30. Her zaman çocuğumla oynayabilecek oyunlar bulabilirim.					
M31. Çocuğum için eğlenceli bir oyun arkadaşım.					
M32. Rahatlayıp, gevşeyip sadece çocuğumla oynamak benim için zordur.					
M33. Çocuğumun oyununa aktif (hareketli-etkili)olarak katılabilirim.					
M34. Oyun ,çocuğumla olan ilişkimin çok az zorlandığım bir kısmıdır.					

M35. Çocuğumla birlikte nasıl eğlenebileceğimi öğrenmeye gerçekten ihtiyacım var.					
M36. Çocuğumla,oyun oynamak için yeterince zaman ayırdığımı düşünüyorum.					
ÖĞRETME					
M37. Çocuğumun ,benim ona öğretme çabalarımından dolayı,çok fazla şey öğrendiğine inanıyorum.					
M38. Çocuğumun konuşmasına ve kelimeleri anlamasına yardımcı olmayı başkalarına bırakırım.					
M39. Çocuğuma düzenli bir şekilde oturup kitap okumak ya da onunla birlikte birebir etkinlik yapmak (oynamak,resim yapmak...) benim için zor değildir.					
M40. Çocuğuma çevrede olup bitenleri öğretmede sanırım o kadar da başarılı değilim.					
M41. Çocuğuma bir şeyleri açıklamaya çalışırken ,anlayacağı düzeyde bilgi vermekte zorlanırım.					
M42. Çocuğumun renkleri eşya isimlerini vb öğrenmesine yardım etme konusunda, yeterli değilim.					
M43. Çocuğum yaşamındaki diğer kişilere oranla benden daha çok şey öğrenir.					
M44. Çocuğumla günlük etkileşimim sırasında ; ona çevrede olup bitenlerle ilgili açıklamalar yapmak için kolaylıkla fırsat bulurum.					
M45. Çocuğuma çevresi hakkında daha fazla şey öğrenmesine yardım etmekten hoşlanmama rağmen ,bunda kendimi yeterli bulmuyorum.					
GÜNLÜK İŞLER/BAKIM/YAPILANDIRMA					
M46. Çocuğumun günlük düzenini(uyku,yemek,temizlik düzeni)hem onun hem de benim rahat edebileceğimiz şekilde ayarlayabildim.					
M47. Çocuğumu oldukça rahat ettirecek günlük bir düzen (uyku,yemek,temizlik düzeni)kurabildim.					
M48. Çocuğuma oldukça düzenli zamanlarda ,düzenli bir programda yemek yedirmede başarılıyım.					
M49. Çocuğumun uyku alışkanlığı üzerinde hiçbir kontrolüm olmadığını düşünüyorum.					
M50. Çocuğumun ,düzenli günlük programına (yemek saati,uyku saati gibi) uymasını sağlamada çok iyi değilim.					

M51. Çocuğumun iyi bir yeme alışkanlığı kazanmasını denememe rağmen,bunda çok az başarılıyım.					
M52. Çocuğum için düzenli uyku öncesi hazırlık alışkanlıkları (diş fırçalama,süt içme,pijamaları giyme) planlamada başarılı değilim.					
M53. Çocuğum için oldukça düzenli sabah alışkanlıkları (el-yüz yıkama,giyinme,kahvaltı gibi)planlayabildim.					

Ek 4. Ankara Gelişim Tarama Envanteri

**ÇOCUKLA İLGİLİ BİLGİLER
İLGİLİ
BİLGİLER**

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ İLE

Adı-Soyadı:

Çocuğa Yakınlık Derecesi

Cinsiyeti: K E
( ) ( )

Anne ( ) Yaş:
Baba ( ) Yaş:

Kreş/anaokuluna devam ediyor mu?

Diğer ( )

E H
( ) ( )

Adres:

Kardeşleri:

Tel:

Yaş Cinsiyet
( ) ( )
( ) ( )
( ) ( )

Fiziksel Özürlü :

Belirtiniz

Var Yok ( ) Görme
( ) ( ) ( ) **İşitme**
( ) **Ortopedik**
( ) **Diğer**

Gün Ay Yıl

Doğum Tarihi:

Yaşı:

Değerlendirme Tarihi:

Görüşmecinin Adı:

Başlama Noktası: Ölçekteki başlama noktası çocuğun takvim yaşına göre ayarlanır. Teste çocuğun gerçek yaş dilimine gelmeden önceki yaş diliminden başlanır.Örneğin bebek 7 aylık ise ‘4.Aydan 5.Ayın Sonuna Kadar’ başlıklı yaş diliminden başlanır.Eğer burada geçemediği maddeler varsa bir önceki yaş dilimine dönülür.Böylece anneler çocuklarının başarıyla yaptığı şeylerden söz ederek görüşmeye başlamış olurlar.Bu onları rahatlatır ve çocuklarının yapamadığı şeyleri söylerken daha az rahatsızlık çekerler.

Bitirme Noktası: Anne üst-üste birbirini izleyen 8 soruyu olumsuz cevapladığı zaman görüşme bitirilir.Başlama ve bitirme kurallarına tam olarak uyulmalıdır.

Puanlama Evet:(1)

Hayır:(0)

Bilinmiyor:(B)

Çocuğun gelişim öyküsü:

Doğumla ilgili bilgiler:

Doğum zamanı erken doğum

normal erken ise

belirtiniz.... Anne baba akrabalığı var yok ( ) ( )
( ) ( )

Doğum ağırlığı:

2500 gr dan az 2500 gr dan fazla

( ) ( )

Doğum sonrası bilgiler:

Mor doğum ( )

Kan değişimi ( )

Uzun süreli sarılık ( )

Ağır ateşli hastalık ( )

Havale ( )

Geçirilmiş önemli kaza(düşme ,yanma,zehirlenme,belirtiniz)

.....
.....
.....

Genel

gözlemler:.....
.....
.....
.....

Verilen bilgilerin güvenilirliği:

Hiç güvenilirmez

Orta derecede güvenilir

Çok güvenilir

1

2

3

DOĞUMDAN 3 AY SONUNA KADAR(1. ,2. ,3.AYLAR)	DİL-BİLİŞSEL DB	İNCE MOTOR İM	KABA MOTOR KB	SOSYAL BECERİ ÖZBAKIM SB-ÖB
1)Ani ses ya da gürültüden ürkip kaçır mı?	( )			
2)Konuşulunca sesle(ağlama dışında) çıkarır mı?(cevap evet ise)nasıl sesler çıkar diye sorun ve kaydedin.	( )			
3)Tanıdık sese başını çevirir mi?	( )			
4)Kucağa alındığında susar ve sakinleşir mi?				( )
5)Kaşık ,meme yaklaşınca daha ağızına dokunmadan açar mı?				( )
6)Kucağınıza aldığınızda kafasını dik tutar mı?			( )	
7)Bebek sırt üstü yatarken ellerini seyredir mi?				( )
8)Bebek yüz üstü yatarken başını kaldırır mı?			( )	
9)Ellerini bazen açık tutar mı?		( )		
10)Bebeğinizle konuşup gülümserseniz bebeğiniz de size gülümser mi?				( )
11)Gözleri ile hareket eder şekilleri izler mi?		( )		
12)Kucağınızda otururken kafasını çevirip etrafa bakar mı?			( )	
13)Bebek biberonunu, anne memesini görünce hareketlenir, elini kolunu sallar mı?	( )			
4. AYDAN 5. AY SONUNA KADAR(4. Ve 5. AYLAR)	DİL-BİLİŞSEL DB	İNCE MOTOR İM	KABA MOTOR KB	SOSYAL BECERİ ÖZBAKIM SB-ÖB
14)Bebek sırt üstü yatarken ellerini seyredir mi?	( )			
15)Kendi kendine ya da beslenirken ağlama dışında ses çıkarır mı? Cevap evet ise"ne sesleri çıkarır"(en az iki farklı ses olması:mm,sss,ah,uf,da,ma,ga,ka,gibi)	( )			
16)Siz gıdıklamadan,dokunmadan yüksek sesle güler mi?	( )			
17)Azarlandığı zaman yüzünün şekli değişir mi?				( )
18)Püre ya da lapa besinler yer mi?				( )
19)Elindeki oyuncacı, ekmeği ağızına götürür mü?		( )		
20)Biraz uzaktaki oyuncaklara uzanır mı?	( )			
21)Eşyaları eline alıp bakar mı?	( )			
22)Bebek çingırağı bir elinden öbürüne geçirir mi?		( )		
23)Elinin uzanabileceği yere oyuncak koysanız onu tutar mı?		( )		
24)Önüne konan kibrit kutusu büyüklüğünde bir kutuyu eline alır mı?		( )		
25)Bisküvi ve kabuk ekmek ile diş etlerini kaşır,onları emer mi?				( )
26)Küçük parçalar halindeki yiyecekleri alıp ağızına götürür mü?				( )
27)Annesine,babasına sarılarak sevgisini gösterir mi?				( )
6. AYDAN 7. AY SONUNA KADAR(6. Ve 7. AYLAR)	DİL BİLİŞSEL DB	İNCE MOTOR İM	KABA MOTOR KB	SOSYAL BECERİ ÖZBAKIM SB-ÖB
28)Oyuncakları yere atıp düşüşünü seyredir mi?	( )			
29)Önüne konan bir kesme şekeri eline almaya çalışır mı?		( )		
30)Bardağı iki eliyle tutar mı?		( )		
31)Yatarken yastıklara ve elinize tutunup kendini yukarı çekerek oturur mu?			( )	
32)Küçük bir parça ekmek ya da bisküviyi bir elinden öbür eline geçirir mi?(kaşık,çingırak ya da uzun saplı bir şey olmalı)		( )		
33)Eğilerek düşen eşyaları arar mı?	( )			
34)Kollarının altından tutunca yürüme hareketi yapar mı?			( )	
35)Başlığını çekip çıkarır mı?		( )		
36)Sırt üstü yatarken yana döner mi?			( )	
37)Sırt üstü yatarken karnının üstüne döner mi?			( )	
38)Elindeki kaşığı ses çıkarmak için yere vurur mu?	( )			
39)Küçük üzüm tanelerini avuçlayarak eline alır mı?		( )		

40)Yemeğini çiğner mi?				( )
41)"Da-da,ba-ba,ma-ma,de-de" gibi sesler çıkarır mı?	( )			
42)İki elini kullanarak bardağı kaldırır mı?				( )
43)Elindeki, oyuncakları yere atarak oyun yapıp sizin almanızdan hoşlanır mı?				( )
8. AYDAN 9.AYIN SONUNA KADAR(8. Ve 9.AYLAR)	DİL BİLİŞSEL DB	İNCE MOTOR İM	KABA MOTOR KM	SOSYAL BECERİ ÖZ BAKIM SR-ÖR
44)"Atta" dendiğinde kapıya bakar ya da hareketlenir mi?(1 puan alması için sözel uyarıcıya tepki vermesi gerekir)	( )			
45)Elindeki iki kutuyu,oyuncağı birbirine vurur mu?		( )		
46)Önündeki oyuncacağı mendil veya örtü koyarak saklarsanız mendili,örtüyü çekerek oyuncacağı bulur mu?	( )			
47)Yastıkla desteklemezseniz veya duvara dayanmadan bir süre düşmeden kendi kendine oturur mu?			( )	
48)"El çırpır" oyunu oynar mı?(göstererek sorun)				( )
49)Emekler mi?			( )	
10.AYDAN 11. AYIN SONUNAKADAR(10. ve 11.AYLAR)	DİL BİLİŞSEL DB	İNCE MOTOR İM	KABAM OTOR KM	SOSYAL BECERİ ÖZ BAKIM
50)Müzik çalınca sallanır mı?				( )
51)İşaret parmağını kullanarak masa üzerindeki şeyleri yoklar,iter,yuvarlar mı?(işaret parmağınızla göstererek)		( )		
52)Eşyalara tutunarak sıralar mı?			( )	
53)Tek eli tutulduğunda adım atar mı?			( )	
54)Babasını görünce "baba",yemek isteyince "mama", su isteyince"su" gibi kelimeler söyler mi?	( )			
55)Bir yere giderken baş baş yapar mı?				( )
56)Day –day durur mu,çok kısa da olsa kendi başına ayakta durur mu?			( )	
57)Ayaktayken çömelir mi?			( )	
58)"Bana ver "deyince elindeki oyuncacağı size uzatır mı?	( )			
59)"Hayır", "cis"denince durur mu?				( )
12.AYDAN 13.AYIN SONUNA KADAR(12. ve 13.AYLAR)	DİL BİLİŞSEL DB	İNCE MOTOR İM	KABA MOTOR KM	SOSYAL BECERİ ÖZ BAKIM
60)Kollarını uzatarak elbisesinin giydirilmesine yardımcı olur mu?				( )
61)İstediği bir eşyayı eliyle gösterir mi?	( )			
62)Bir şeyi isteyip istemediğini belli eder mi?(evet ise ne yaptığını sorunuz)				( )
63)Yardımsız birkaç adım atar mı?			( )	
64)Yardımsız yürür mü?			( )	
65)Sepet ,kova, file içine bir şeyler koyarak taşır mı?				( )
66)"Bana ayakkabını göster" dersiniz gösterir mi?	( )			
67)Tek tek kelimelerle konuşur mu?(Örnek vermesini isteyiniz)	( )			
68)Bazı işleri kendi başına yapmakta ısrar eder mi?				( )
69)Ayaktayken topa kendi ayağı ile vurur mu?			( )	
70)"Kapıyı kapat "gibi söylenen basit işleri yapar mı?	( )			
14. AYDAN 15. AYIN SONUNA KADAR(14.ve15.AYLAR)	DİL BİLİŞSEL DB	İNCE MOTOR İM	KABA MOTOR KM	SOSYAL BECERİ ÖZ BAKIM
71)Evdeki bazı eşyaların yerlerini bilir mi?Örneğin bardağın mutfakta olduğunu bilir mi?	( )			
72)Bebek sever mi?Bebeğe dayak atar mı?Kendinden ufak bir bebeği sever mi?				( )
73)Sandalyeye, sedire çıkar mı?			( )	
74)Arkasından oyuncak çekerek yürür mü?			( )	
75)Koşar mı?			( )	
76)Ayakkabı ve çorabını çıkarır mı?				( )
16.AYDAN 17.AYIN SONUNA KADAR(16. Ve 17. AYLAR)	DİL BİLİŞSEL DB	İNCE MOTOR İM	KABA MOTOR KM	SOSYAL BECERİ ÖZ BAKIM SR-ÖR

77) Misafirlere oyuncağını gösterir mi?				( )
78) Geri geri yürütür mü?			( )	
79) Kaşıkla yemek yer mi?(yemek yerken kaşığı birkaç kez kullanması yeterlidir)		( )		
80) Şarkı söyler ya da mırıldanır mı?	( )			
81) 2 ya da 3 kelimeyi açıkça söyler mi?Evetse hangi kelimeler yazınız.	( )			
82) Televizyonda gördüğü bazı şeyleri tanıyormu?Kedi,araba vs.	( )			
83) "Topunu(bebeğini)kaldırır", "bardağı içeri götür" dendiğinde söyleneni yapar mı?	( )			
84) Şekerin ya da sakızın kağıdını açar mı?		( )		
18.AYDAN 23.AYIN SONUNA KADAR(18.,19.,20.21.,22.,23.AYLAR)	DİL BİLİŞSEL DB	İNCE MOTOR İM	KABA MOTOR KM	SOSYAL BECERİ ÖZ BAKIM SB-ÖB
85) İki kutuyu üst üste koyup kule yapar mı?	( )			
86) Altı ısladığında size haber verir mi?				( )
87) Kavanozların ,şişelerin kapaklarını açıp kapar mı?		( )		
88) Kapıyı açar mı?			( )	
89) Ufak ev işlerini yapar mı?Örnek verilebilir:"Bardağı mutfağa koyar mı?","Hırkasını kaldırır mı?"				( )
90) Müziğe uygun olarak ellerini çırpır mı?(tempo tutar mı?)				( )
91) Bir elini öbür eline tercih eder mi?		( )		
92) İlk kelimelemlik cümleler kurar mı?"Baba gitti","elma ver" gibi örnekler veriniz.	( )			
93) Kendi kendine kaşık çatal kullanarak yemek yer mi?(yemeğinin çoğunu çatal ya da kaşıkla yemesi durumunda puan verilir.)				( )
94) Tehlikelerden kendini korur mu?Sıcak soba,kırık cam ,bıçak,ateş gibi.	( )			
95) Arkadaşının ismini bilir mi?(ismini yazınız)	( )			
96) İsteklerini basit cümlelerle ifade eder mi?	( )			
97) Bir kutuyu alıp sanki arabaymış gibi yürütülür veya bir sopa parçasını at yerine koyar mı?	( )			
98) Ellerini yıkamayı bilir mi?				( )
99) "İlk önce mutfağa git,tabağı al ,bana getir" gibi isteği birden yerine getirir mi?	( )			
100) Diğer çocuklarla ((evcilik) oynar mı?				( )
101) Kendi başına merdivenden inip çıkar mı?(büyüklerin inip çıktığı gibi)göstererek sorun.			( )	
24.AYDAN 29.AYIN SONUNA KADAR(24.,25.,26.,27.,28.29.AYLAR)	DİL BİLİŞSEL DB	İNCE MOTOR İM	KABA MOTOR KM	SOSYAL BECERİ ÖZ BAKIM
102) Elini ,ağzını ,gözünü,ayağını gösterip "bu ne "derseniz isimlerini doğru olarak söyler mi?(göstererek sorun)	( )			
103) Resimlere ya da TV 'ye bakarken tanıdığı şeylerin adını söyler mi?	( )			
104) Bardağa şişeden su doldurur mu?				( )
105) Basit sorulara "evet-hayır" diye cevap verir mi?	( )			
106) Soru sorar mı?"baba nerede","bu kim ","bu ne" gibi.	( )			
107) Konuşması kolaylıkla anlaşılır mı?	( )			
108) Çişini tutup söyler mi?				( )
109) Topu başının üzerinden ileri doğru atar mı?(gösteriniz)			( )	
30.AYDAN 35.AYIN SONUNA KADAR(30.,31.,32.,33.,34.,35.AYLAR)	DİL BİLİŞSEL DB	İNCE MOTOR İM	KABA MOTOR KM	SOSYAL BECERİ ÖZ BAKIM SB-ÖB
110) Düğmesini açar mı?		( )		
111) Diğer çocukların kız ya da erkek olduklarını bilir mi?	( )			
112) Kakasını tutup söyler mi?				( )
113) Hangisi büyük deyince daha büyük olanı gösterir mi?(göstererek sorun)	( )			
114) Sevdiği ,tercih ettiği arkadaşı var mı?				( )
115) 2-3 gün önceki olayları hatırlayıp anlatır mı?"hani çarşıya gitmiştik ya" gibi...	( )			
116) "İsmin ne " diye sorulunca ismini söyler mi?	( )			
117) "Bayram geliyor" veya "parka gideceğiz" diye heyecanlanır mı?	( )			
118) "Ekmeğin, simidin yarısını ver "deyince yarısını verebilir mi?"yarım" in ne demek olduğunu bilir mi?	( )			

119)Siz konuşurken anlamadığı bir kelime olursa sorar mı?"Ne" demek der mi?	( )			
120)Kutu ,makara gibi eşyaları oyuncak amacıyla kullanır mı?	( )			
36.AYDAN 47.AYIN SONUNA KADAR(36.,37.,38,39.40.,41.,42.,43.,44.,45.,46.,47.AYLAR)	DİL BİLİŞSEL DB	İNCE MOTOR İM	KABA MOTOR KM	SOSYAL BECERİ ÖZ BAKIM SB-ÖB
121)Düz bir çizgi çizer mi?		( )		
122)Bir iki düğmeyi ilikler mi?		( )		
123)"Hangisi uzun " diye sorulunca,uzun olanı gösterir mi?(göstererek sorun)	( )			
124)Tuvalete yardımsız gider mi? Külodunu yardımsız indirip çeker mi?				( )
125)Ayakkabılarını yardımsız giyer mi?		( )		
126)Ezbere televizyon reklamı ,şiir,tekerleme söyler mi?	( )			
127)"Nasıl "kelimesi kullanarak soru sorar mı?(örnek isteyiniz)	( )			
128)Başka çocuklarla körebe,sek sek ,saklambaç gibi oyunlar oynar mı?				( )
129)Sek sek oynar mı?Tek ayağı üzerine zıplar mı?(göstererek sorun)			( )	
130)Mahallede (köyde) veya evinizin bahçesinde tek başına dolaşır mı?				( )
131)Yaşını bilir mi?	( )			
132)Yardımsız pantolonunu(eteğini),kazağını giyer mi?				( )
133)Tek başına komşuya gidip istenileni alır mı?				( )
134)Parmaklarını şaklatır mı?(gösteriniz)		( )		
135)"Eğer uslu durursam bana şeker verir misin?" gibi eğerle başlayan cümleler kurar mı?	( )			
48.AYDAN 72.AYIN SONUNA KADAR(48.,49.,50.,51.,52.,53.,54.,55.,56.,57.,58.,59.60.,61.,62.,63.,64.,65.,66.,67.,68.,69.,70.,71.,72.AYLAR)	DİL BİLİŞSEL DB	İNCE MOTOR İM	KABA MOTOR KM	SOSYAL BECERİ ÖZ BAKIM
136)Birden ona kadar sayar mı?	( )			
137)Terliklerini doğru giyer mi?Sağ terliğini sağa,sol terliğini sol ayağına giyer mi?	( )			
138)Rüyalarını anlatır mı?	( )			
139)Renkleri bilir mi? Renk adı verilerek sorulabilir.	( )			
140)Paraları tanır mı? Hangilerini?(yuvarlak içine alınız) 5 Ykr,0 Ykr,25 Ykr,50Ykr,1 Ytl,5 Ytl iki tanesini biliyorsa 1 pan veriniz.	( )			
141)Bir elde kaç parmak olduğunu bilir mi?	( )			
142)Yardımsız kendi kendine elbisesinin hepsini giyip çıkarır mı?				( )
143)TV'de sevdiği programın zamanını bilir mi?	( )			
144)"Bugün", "Yarın", "Dün" gibi kelimeleri doğru ve yerinde kullanır mı?	( )			
145)Makasla gazeteden ,dergiden resim keser mi?		( )		
146)Bakarak birkaç kelime yazar mı?		( )		
147)7' den sonra hangi sayının geldiğini bilir mi?	( )			
148)1'den 9'a kadar sayıları yazar mı?		( )		
149)Ekmek ,simit gibi yiyeceklerin kaç para olduğunu bilir mi?	( )			
150)Birer birer 100'e kadar sayar mı?	( )			
151)Haftanın günlerini sırasıyla bilir mi?	( )			
152)Basit toplama işlemlerini yapar mı?(2,2dahakaç eder gibi)	( )			
153)Adını yazar mı?		( )		
154)Adresini bilir mi? Köydeyse: Köyün ,kasabanın adını bilir mi?Şehirdeyse:Mahallenin ,sokağın adını bilir mi?	( )			

Ek 5. Bilgilendirilmiş Olur Formu

Sayın katılımcı, katılacağınız çalışma bilimsel bir araştırma olup, araştırmanın adı “Hasta ve Sağlıklı Çocuk Annelerinin Evlilik Uyumu, Öz yeterlik Algısı ve Çocuk Gelişimi İlişkisinin belirlenmesidir.

Bu araştırmanın amacı, Hasta ve Sağlıklı Çocuk Annelerinin Evlilik Uyumu, Öz yeterlik Algısı ve Çocuk Gelişimi İlişkisinin değerlendirilmesidir. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Bu bilgileri okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz formu imzalayınız.

Bu araştırmada yer almanız için bir defa görüşmemiz yeterli olup, araştırmada yer alacak sizin gibi gönüllülerin sayısı 300 anne olarak planlanmaktadır. Çalışma 1 ay sürecektir. Bu araştırma ile ilgili olarak sizden beklenen araştırmacının sorularına uygun ve doğru cevap vererek araştırmaya destek sağlamanızdır.

Bu araştırmada sizin için herhangi bir risk ve zarar söz konusu değildir. Sizin için beklenen yarar, verdiğiniz bilgiler doğrultusunda, hastanede yattığınız süre içerisinde ve aile sağlığı merkezlerine başvurduğunuzda profesyonel kişilerden bilgi alarak çocuğunuzun gelişimine katkı sağlamanıza yardımcı olmaktır. Bu araştırmada sizin kişisel bilgilerinizi içeren 20 sorudan oluşan Kişisel Bilgi Formu, evlilik uyumunu belirlemek amacıyla 15 sorudan oluşan Evlilik Uyum Ölçeği, anne babalık becerilerinde öz yeterlik algılarınızı belirlemek amacıyla 51 sorudan oluşan Anne Babalık Becerilerinde Öz yeterlik Ölçeği ve çocuğunuzun gelişimini belirlemeye yönelik 154 maddeden oluşan Ankara Gelişim Tarama Envanteri kullanılacaktır. Bu ölçeklerin uygulanması için belirlenen süre 40-45 dakikadır.

Bu araştırmada yer almak tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da herhangi bir aşamada araştırmadan ayrılabilirsiniz. Bu durum herhangi bir cezaya ya da sizin yararlarınıza engel duruma yol açmayacaktır. Araştırmanın sonuçları bilimsel amaçla kullanılacaktır.

Size ait tüm bilgileriniz gizli tutulacaktır ve araştırma yayınlansa bile kimlik bilgileriniz verilmeyecektir, ancak araştırmanın izleyicileri, yoklama yapanlar, etik kurullar ve resmi makamlar gerektiğinde bilgilerinize ulaşabilir.

Çalışmaya Katılma Onayı:

Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllüye verilmesi gereken bilgileri okudum ve sözlü olarak dinledim. Aklıma gelen tüm soruları araştırmacıya sordum, yazılı ve sözlü olarak bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğime karar vermem için bana yeterli zaman tanındı. Bu koşullar altında, bana ait tıbbi bilgilerin gözden geçirilmesi, transfer edilmesi ve işlenmesi konusunda araştırma yürütücüsüne yetki veriyorum ve söz konusu araştırmaya ilişkin bana yapılan katılım davetini hiçbir zorlama ve baskı olmaksızın gönüllü olarak kabul ediyorum.

Bu formun imzalı bir kopyası bana verilecektir.

Gönüllünün,

Adı-Soyadı:

Adresi:

Tel.-Faks:

Tarih ve İmza:

Açıklamaları yapan araştırmacının,

Adı-Soyadı: Emine Bekar

Görevi: Yenidoğan Yoğun Bakım Hemşiresi

Adresi :Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi

Tel.:05442091856

Tarih ve İmza:

ÖZGEÇMİŞ

1.KİŞİSEL BİLGİLER

Adı-Soyadı : Emine Yılmaz
Doğum Tarihi: 10.10.1987
Ünvan : Hemşire Medeni Durumu: Evli
İş Adresi : Sivas Numune Hastanesi, Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi, B Blok,K:1
Ev Adrei : Altuntabak Mahallesi, 6.Sokak, Tuztaşı Yapı, Osmanbey Apartmanı No:29, K:3, D:5, Sivas
Telefon : İş:0346 444 44 58/2132
Cep : 05442091856
e-mail : emine_bekarr198@hotmail.com

2.ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul	Yıl
Lise	Düz Lise	Sivas Gazi Çok Programlı Lisesi	2004
Lisans	Hemşirelik	CÜ	2011
Yüksek Lisans	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği	CÜ	2014-2019

3.İŞ DURUMU

Acil Hemşireliği (2011-2013): Sivas Devlet Hastanesi
Yenidoğan Yoğunbakım Hemşireliği (2013-Devam ediyor): Sivas Numune Hastanesi
Yenidoğan Yoğunbakım Servisi

4.ÜYE OLDUĞU MESLEK KURULUŞLARI

Laktasyon Derneği

5.SERTİFİKA VE KATILIM BELGELERİ

01-03 Nisan 2010, 9.Uluslararası Katılımlı Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, Fethiye, Katılım Belgesi

28-30 Nisan 2011, 10.Ulusal Uluslararası Katılımlı Hemşirelik Öğrenci Kongresi, Şato Kongre Merkezi, Gaziantep, Katılım Belgesi

14-17 Şubat 2012, Çocuklarda İleri Yaşam Desteği (ÇİLYAD) Kursu, Sivas, Katılım Belgesi

20 Mart 2015, Alzheimer Sempozyumu, Sivas, Katılım Belgesi

06-16 Nisan 2015, Kurumsal İletişimde Profesyonel Yaklaşım Eğitimi Projesi, Sivas, Katılım Sertifikası

04 Nisan 2015, Yenidoğan Bebeklerde Kanguru Bakımı ve Anne Sütü ile Beslenme Eğitim Programı Kursu, Sivas Katılım Belgesi

14-16 Ekim 2015, Neonatal Resüsitasyon Programı Uygulayıcı Sertifikası, Sivas,
03-05 Mart 2016, 2. Erciyes Pediatri Akademisi Kış Kongresi ve 2. Erciyes Pediatri
Hemşireliği Kongresi, Kayseri, Katılım Belgesi

